

>>Pars 10>>**LIBER TRIGESIMUS PRIMUS.**

Explicatur versus nonus cum reliquis capitis XXXIX, omissis tantum tribus ultimis; et divinae gratiae, in Evangelii praedicatione peccatorumque conversione, efficacia praesertim demonstratur.

CAPUT PRIMUM.

1. Inflictum homini a superbo diabolo vulnus, Dei humilitate sanatum---In paradiso sano homini diabolus invidens superbiae vulnus inflixit, ut qui mortem non acceperat conditus, mereretur elatus (Genes. III). Sed quia divinae potentiae suppetit, non solum bona de nihilo facere, sed ea etiam ex malis quae diabolus perpetraverat, reformare, contra hoc inflictum vulnus superbientis diaboli medicina apparuit inter homines humilitas Dei, ut auctoris exemplo humiliati surgerent, qui imitatione hostis elati ceciderant. Contra ergo superbientem diabolum apparuit inter homines homo factus humilis Deus. Hunc potentes hujus saeculi, id est membra diaboli superbientis, eo despicabilem crediderunt, quo humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum quanto magis tumuit, tanto amplius medicamentum mite despexit. Repulsa igitur a vulnere superbiorum medicina nostra pervenit ad vulnus humilium: Infirma quippe mundi elegit Deus, ut confundat fortia (I Cor. I, 27); actumque est cum pauperibus quod post etiam divites erati mirarentur. Nam dum novas in illis virtutes aspiciunt, eorum quorum prius contempserunt vitam postmodum obstupere miracula. Unde mox pavidi ad sua corda redeuntes, extimuerunt sanctitatem in miraculis, quam despexerant in praeceptis. Per infirma ergo confusa sunt fortia, quia dum in venerationem vita surgit humilium, elatio cecidit superbiorum. Igitur quia beatus

Job sanctae Ecclesiae typum tenet, et omnipotens Deus praevidit quod in primordiis nascentis Ecclesiae, potentes hujus saeculi leve ejus jugum suscipere crassa cordis cervice recusarent, dicat:

CAPUT IX

CAP. XXXIX, vers. 9.---Numquid volet rhinoceros servire tibi?

2. Per rhinocerotem intelligendi elati et potentes a Christo domiti, et Ecclesiae servire coacti. Eorum superbiam miraculis fregit.---Rhinoceros enim indomitae omnino naturae est; ita ut si quando captus fuerit, teneri nullatenus possit. Impatiens quippe, ut fertur, illico moritur. Ejus vero nomen Latina lingua interpretatum sonat, in nare cornu. Et quid aliud in nare nisi fatuitas, quid in cornu nisi elatio designatur? Nam quia in nare fatuitas solet intelligi, Salomone attestante didicimus, qui ait: Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra et fatua (Prov. XI, 22). Haereticam namque doctrinam nitore vidit eloquii resplendere, nec tamen sapientiae apto intellectu congruere, et ait: Circulus aureus in naribus suis, id est pulchra et circumflexa locutio in sensibus mentis stultae, cui ex eloquio aurum pendet, sed tamen ex terrenae intentionis pondere, more suis, ad superiora non respicit. Quod secutus exposuit, dicens: Mulier pulchra et fatua; id est, doctrina haeretica: pulchra per verbum, fatua per intellectum. In cornu vero, quia elatio frequenter accipitur, Propheta attestante didicimus, qui ait: Dixi iniquis, nolite inique agere, et delinquentibus, nolite exaltare cornu (Psal. LXXIV, 5). Quid ergo in rhinocerote hoc nisi potentes hujus saeculi designantur, vel ipsae in eo summae principatum potestates, qui typho fatuae jactationis elati, dum falsis exterius inflantur honoribus, veris miseriis intus inanescunt? Quibus bene dicitur: Quid superbis, terra et cinis (Eccli. X, 9)? In ipsis vero initiis nascentis Ecclesiae, dum contra illam divitum

se potestas extolleret, atque in ejus necem immensitate tantae crudelitatis anhelaret, dum tot cruciatibus anxia, tot persecutionibus pressa succumberet, quis tunc credere potuit quod illa recta et aspera superbiorum colla sibi subjiceret, et jugo sancti timoris edomita, mitibus fidei loris ligaret? Diu quippe in exordiis suis rhinocerotis hujus cornu ventilata, et quasi funditus interimenda percussa est. Sed divina gratia dispensante, et illa moriendo vivificata convaluit, et cornu suum rhinoceros iste feriendo lassatus inclinavit; quodque impossibile hominibus fuit, Deo difficile non fuit, qui potestates hujus mundi rigidas non verbis, sed miraculis fregit. Ecce enim quotidie servire rhinoceros agnoscimus, dum potentes mundi hujus, qui in viribus suis fatua dudum fuerant elatione confisi, Deo subditos jam videmus. Quasi de quodam indomito rhinocero Dominus loquebatur, cum diceret: Dives difficile intrabit in regnum coelorum (Matth. XIX, 23). Cui cum responsum esset: Et quis poterit salvus fieri? Illico adjunxit: Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omniaabilia sunt (Ibid., 26). Ac si diceret: Rhinoceros iste humanis viribus mansuescere non potest, sed tamen divinis subdi miraculis potest. Unde hic quoque apte beato Job sanctae Ecclesiae typum tenenti dicitur: Nunquid volet rhinoceros servire tibi? Subaudis: Ut mihi, qui eum praedicamentis quidem hominum diu resistere pertuli, sed tamen repente, cum volui, miraculis stravi. Ac si apertius dicat: Nunquid hi qui fatua elatione superbiunt sine meis adiutoris tuae praedicationi subduntur? Per quem itaque praevaleras considera, et in omne quod praevaleras elationis sensum inclina. Vel certe ad beati Job notitiam pro humilianda ejus virtute deducitur, quam mira quandoque per apostolos agantur, qui mundum Deo subjiciunt, eique edomitam potentum hujus saeculi superbiam flectunt, ut tanto de se beatus Job minus aestimet, quanto aggregari Deo tam difficiles animas per alios videt. Dicat ergo: Nunquid volet rhinoceros tibi?

**Subaudis: Sicut per eos quos misero serviet mihi.
Sequitur:**

CAPUT III

IBID.---Aut morabitur ad praesepe tuum?

3. Scripturae sanctae pabulo Christus hos rhinocerotes nutrit.---Praesepe hoc loco ipsa Scriptura sacra non inconvenienter accipitur, in qua verbi pabulo animalia sancta satiantur, de quibus per Prophetam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea (Psal. LXVII, 11). Hinc etiam natus Dominus a pastoribus in praesepe reperitur (Luc. II, 16), quia ejus incarnatio, in ea quae nos reficit Prophetarum scriptura cognoscitur. Rhinoceros itaque iste, videlicet omnis elatus in primordiis nascentis Ecclesiae, cum patriarcharum dicta, cum prophetarum mysteria, cum Evangelii arcana audiret, irridebat, quia tanto in praedicatorum praesepe claudi satiarique contempserat, quanto in voluptatibus propriis dimissus, desperationis suae campum tenebat. Quem superborum campum bene Paulus insinuat, dicens: Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis, in avaritiam (Ephes. IV, 19). Tanto enim se quisque in malis praesentibus latius relaxat, quanto post hanc vitam se assequi bona aeterna desperat. Sed omnipotens Deus diu quidem rhinocerotem hunc per pravae voluptatis campum vagantem pertulit, et tamen cum voluit, repente ad suum praesepe religavit, ut vitae pabulum bene clausus accipiat, ne vitam funditus male liber amittat. Ecce enim jam cernimus quod potentes hujus saeculi, ejusque principes praedicamenta dominica libenter audiunt, constanter legunt, passimque a praesepe non exeunt, quia praecepta Dei, quae aut legendo, aut audiendo cogoscunt, nequaquam vivendo transcendunt; sed ad verbi pabulum quasi clausi stare aequanimiter tolerant, ut edendo et permanendo pinguescant. Quod cum Deo agente conspiciamus, quid

aliud quam rhinocerotem hunc ad praesepe morantem videmus? Quia vero post acceptum pabulum praedicationis rhinoceros iste fructum debet ostendere operis, recte subjungitur:

CAPUT IV

VERS. 10.---Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo?

4. Saeculi principes divina praecepta quibus alligantur, praedicant et servari curant.---Lora sunt Ecclesiae praecepta disciplinae. Arare vero est per praedicationis studium humani pectoris terram vomere linguae proscindere. Hic igitur rhinoceros quondam superbus ac rigidus jam nunc loris fidei tenetur ligatus; atque a praesepe ad arandum ducitur, quia eam praedicationem qua ipse reffectus est innotescere. et alii conatur. Scimus enim rhinoceros iste, terrenus videlicet princeps, quanta prius contra Dominum crudelitate saevierit, et nunc agente Domino cernimus quanta se ei humilitate substernit. Hic rhinoceros non solum ligatus, sed etiam ad arandum ligatus est, quia videlicet disciplinae loris astrictus, non solum se a pravis operibus retinet, sed etiam in sanctae fidei praedicationibus exercet. Ecce enim, sicut superius dictum est, ipsos humanarum rerum rectores ac principes dum metuere Deum in suis actionibus cernimus, quid aliud quam loris ligatos videmus? Cum vero eam fidem, quam dudum persequendo impugnaverant, nunc prolatis legibus praedicare non cessant, quid aliud faciunt, nisi atrati laboribus insudant?

5. Saecularis potestatis et humilitatis christianae mirus consensus.---Libet videre hunc rhinocerotem, id est terrae principem fidei loris ligatum, quemadmodum et cornu portat per potentiam saeculi, et jugum fidei sustinet per amorem Dei. Timeri iste rhinoceros valde

poterat, nisi ligatus esset. Cornu quippe habet, sed ligatus est. Habent ergo in loris ejus quod humiles diligant, habent in cornu ejus quod elati pertimescant. Strictus enim loris, servat pietatem mansuetudinis, sed fultus cornu terrena gloriae exercet dominium potestatis. Plerumque autem cum exigente ira ad feriendum rapitur, divino timore revocatur. Et quidem per exasperatam potentiam in furorem se elevat; sed quia aeterni judicis reminiscitur, cornu ligatus se inclinat. Saepe ipse vidisse me memini, quod cum se ad feriendum graviter hic rhinoceros accenderet, et quasi elevato cornu bestiolis minimis mortes, exsilia, damnationesque subjectis immensis terroribus intentaret, repente fronti signo crucis impresso, omne in se incendium furoris exstinxit, conversus minas deposuit; et quia ad deliberata progredi non posset, ligatus agnovit. Et non solum in se iras edomat, sed in subjectorum etiam sensibus omne quod rectum est inserere festinat, ut quia omnes sanctam Ecclesiam ex intima cogitatione venerentur, exemplo ipse suae humilitatis demonstret. Dicatur igitur beato Job: Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo? Ac si aperte dicat: Nunquid potentes hujus saeculi in sua fatua elatione confidentes, ad laborem praedicationis dirigis, et sub disciplinae vincula restringis? Subaudis: Ut ego, qui id egi cum volui, qui persecutores meos, quos prius hostes pertuli, ipsos postmodum rectae fidei defensores feci. Sequitur:

CAPUT V

IBID.---Aut confringet glebas vallium post te?

6. Qui prius fidei persecutores, postmodum praedicatores et assertores facti.---Solent excultae terrae superjacentes glebae jactata semina premere, et nascentia suffocare. Quibus glebis hoc loco illi signantur, qui per duritiam suam atque pestiferam vitam, nec ipsi semina verbi recipiunt, nec receptorum seminum fructus

alios ferre permittunt. Sanctus enim quisque praedicator in mundum veniens, evangelizando pauperibus, quasi molles vallium terras araverat; sed quorundam duritiam elatorum Ecclesia rumpere non valens, eos quasi superjectas labori suo glebas oppressa tolerabat. Multi enim perversae mentis ipsa terrenorum principum infidelitate confisi, surgentem Ecclesiam male vivendi pondere premebant, cum diu quos possent modo damnabilibus exemplis, modo minis, modo blandimentis destruerent, ne terra cordis auditorum ad spiritualis seminis fructum exulta perveniret. At cum omnipotens Deus hunc rhinocerotem loris suis subdidit, per eum illico glebarum duritiam fregit. Mox quippe terrenum principatum suae fidei subjugavit, dura persequentium corda contrivit, ut quasi confractae glebae non jam obduratae premerent, sed ad percepta verbi semina resolutae germinarent. Unde recte nunc ait: Aut confringet glebas vallium post te? Ac si diceret sicut post me, qui postquam mentem cujuslibet elatae potestatis ingredior, non solum eam mihi subditam reddo, sed etiam ad conterendos fidei hostes exerceo, ut potentes hujus saeculi meae formidinis loris ligati, non solum in me credentes permaneant, sed et pro me alieni cordis duritiam zelantes frangant.

7. In suo sinu multos hostes habet Ecclesia, contra quos terrenorum principum opem quaerit.---Hoc autem quod de infidelibus diximus, in plerisque etiam qui fidei nomine censentur videmus. Multi namque in medio humilium fratrum positi fidem verbo tenus tenent, sed dum elationis typhum non deserunt, dum quos possunt illatis violentiis premunt, dum fructificantibus aliis ipsi nequaquam semina verbi recipiunt, sed ab exhortantis voce aures cordis avertunt, isti quid aliud, quam obduratae glebae in exaratis vallibus jacent? Qui eo nequiores sunt, quo nec ipsi humilitatis fructum proferunt, et quod est deterius, proferentes humiles premunt. Ad horum duritiam dissolvendam nonnunquam sancta

Ecclesia, quia propria virtute non sufficit, rhinocerotis hujus, id est terreni principis opitulationem quaerit, ut ipse superjacentes glebas conterat, quas Ecclesiarum humilitas quasi planities vallium portat. Has itaque glebas rhinoceros pede premit ac comminuit, quia pravorum potentiumque duritiam, cui ecclesiastica humilitas resistere non valet, principalis religio ex potestate dissolvit. Quod quia sola divina virtute agitur, ut terreni regni culmina ad provectum regni coelestis inclinentur, recte nunc dicitur: Aut confringet glebas vallium post te? Ut vero de suis virtutibus beatus Job humilia sentiat, et adhuc de hujus mundi potestatibus sub rhinocerotis nomine sublimia cognoscat, sequitur:

CAPUT VI

VERS. 11.---Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, et derelinques ei labores tuos?

8. Temporalis principis potestatem sibi servire cogit Christus, eique suam Ecclesiam credidit ac commendavit. --In rhinocerotis fortitudine fiduciam Dominus habere se asserit, quia vires quas temporaliter terreno principi contulit, ad cultum suae venerationis inclinavit, ut ex accepta potestate, per quam dudum contra Deum tumuerat, religiosum nunc Deo obsequium impendat. Quo enim in mundum plus potest, eo pro mundi auctore plus praevalet. Nam quia a subjectis ipse metuitur, tanto facilius persuadet, quanto et cum potestate indicat qui vere metuatur. Dicatur ergo: Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus? Ac si diceretur: Ut ego, qui vires terrenorum principum meo cultui servituras aspicio. Tanto enim ea quae nunc agis, minora aestimo, quanto jam praevideo, quia et majores hujus mundi mihi potestates inclinabo. Bene autem subditur: Et derelinques ei labores tuos? Labores enim suos huic rhinoceroti Dominus reliquit, quia converso terreno principi eam quam sua morte mercatus est, Ecclesiam credidit: quia videlicet in ejus

manu quanta sollicitudine pax fidei sit tuenda commisit. Sequitur:

CAPUT VII

VERS. 12.---Nunquid credes ei quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget?

9. Pro Ecclesia leges promulgat; qui dudum contra eam saeviebat.---Qui aliud semen, nisi verbum praedicationis accipitur? sicut in Evangelio Veritas dicit: Exiit qui seminat, seminare (Matth. XIII, 3); et sicut propheta ait: Beati qui seminatis super omnes aquas (Isai. XXXII, 20). Quid aliud area nisi Ecclesia debet intelligi? de qua Praecursoris voce dicitur: Et permundabit aream suam (Matth. III, 12). Quis ergo in initio nascentis Ecclesiae crederet, dum contra eam ille indomitus principatus terrae tot minis et cruciatibus saeviret, quia rhinoceros iste Deo sementem redderet, id est acceptum praedicationis verbum operibus repensaret? Quis posset tunc infirmorum credere quod ejus aream congregaret? Ecce enim modo pro Ecclesia leges promulgat, qui dudum contra eam per varia tormenta saeviebat. Ecce quaslibet gentes capere potuerit ad fidei illas gratiam suadendo perducit; eisque aeternam vitam indicat, quibus captis praesentem servat. Cur hoc? Quia videlicet aream nunc congregat, quam aliquando superbo cornu dispergendo ventilabat. Audiat igitur beatus Job quid gentilitatis principes faciant, et nequaquam se apud semetipsum de gloria tantae suae virtutis extollat. Audiat et rex potens, potentiores hujus mundi reges quanta Deo devotione famulentur, et virtutem suam quasi pro singularitate non trahat in elationis vitium, qui habet in aliis exemplum, quia etsi tunc ei similem Dominus non vidit, multos tamen per quos ejus gloriam retunderet praevidit.

10. Qui terrenorum principum metu, Ecclesiam aperta vi vexare non audent, ad varia fraudis argumenta

convertuntur. Sine hoste esse non potest Ecclesia.---Igitur quia terreni principes magna se Deo humilitate substernunt, pravi homines qui dudum contra Ecclesiam in infidelitate positi aperta adversitate saeviebant, nunc ad alia fraudis argumenta vertuntur. Quia enim illos religionem venerari conspiciunt, ipsi cultum religionis assumunt, et bonorum vitam sub despectis vestibus iniquis moribus premunt. Mundi quippe dilectores sunt, hocque in se quod homines venerentur ostendunt, atque eis qui vere semetipsos despiciunt, non mente, sed veste copulantur. Quia enim praesentem gloriam amantes assequi non possunt, quasi despicientes sequuntur. Qui quid sentiunt contra bonos ostenderent, si aptum nequitiae tempus invenirent. Sed haec etiam argumenta pravorum ad electorum purgamenta proficiunt. Sancta enim Ecclesia transire sine labore tentationis non potest tempora peregrinationis, quae etsi foris apertos hostes non habet, intus tamen tolerat fictos fratres. Nam contra vitia semper in acie est, et habet etiam pacis tempore bellum suum; et fortasse gravius affligitur cum non extraneorum ictibus, sed suorum moribus impugnatur. Sive itaque illo, seu isto tempore, est tamen semper in labore. Nam et in persecutione principum timet ne amittant boni quod sunt, et in conversione principum tolerat, quia mali simulant bonos se esse, quod non sunt. Unde omnipotens Deus, quia rhinocerotem hunc loris ligatum dixit, illico pravorum hypocrisim subdidit, dicens:

CAPUT VIII

VERS. 13.---Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris.

11. Struthioni pennas habenti, sed non volatum, similes sunt hypocritae.---Quis herodium et accipitrem nesciat aves reliquas quanta volatus sui velocitate transcendant? Struthio vero pennae eorum similitudinem habet, sed volatus eorum celeritatem non habet. A terra

quippe elevari non valet, et alas quasi ad volatum specie tenus erigit, sed tamen nunquam se a terra volando suspendit. Ita sunt nimirum omnes hypocritae, qui dum bonorum vitam simulant, imitationem sanctae visionis habent, sed veritatem sanctae actionis non habent. Habent quippe volandi pennas per speciem, sed in terra repunt per actionem, quia alas per figuram sanctitatis extendunt, sed curarum saecularium pondere praegravati, nullatenus a terra sublevantur. Speciem namque Pharisaeorum reprobans Dominus, quasi struthionis pennam redarguit, quae in opere aliud exercuit, et in colore aliud ostendit, dicens: Vae vobis, Scribae et Pharisei hypocritae, quia similes estis sepulcris dealbatis, quae foris quidem apparent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum; ita et vos foris apparetis hominibus iusti, intus vero pleni estis avaritia et iniquitate (Matth. XXIII, 27). Ac si diceret: Sublevare vos videtur species pennae, sed in infimis vos deprimit pondus vitae. De hoc pondere per Prophetam dicitur: Filii hominum, usquequo graves corde (Psal. IV, 3)? Hujus struthionis conversurum se hypocrisim Dominus pollicetur, cum per prophetam dicit: Glorificabunt me bestiae agri, dracones et struthiones (Isai. XLIII, 20). Quid enim draconum nomine, nisi in aperto malitiosae mentes exprimuntur, quae per terram semper in infimis cogitationibus repunt? Quid vero per struthionum vocabulum nisi hi qui se bonos simulant designantur, qui sanctitatis vitam quasi volatus pennam per speciem retinent, sed per opera non exercent? Glorificari itaque se Dominus a dracone vel struthione asserit, quia et aperte malos, et fecte bonos plerumque ad sua obsequia ex intima cogitatione convertit. Vel certe agri bestiae, id est dracones struthionesque Dominum glorificant, cum fidem quae in illo est ea quae in hoc mundo dudum membrum diaboli fuerat gentilitas exaltat. Quam et propter malitiam draconum nomine exprobrat, et propter hypocrisim vocabulo struthionum notat. Quasi enim pennas accepit gentilitas, sed volare non potuit,

quae et naturam rationis habuit, et actionem rationis ignoravit.

12. Electi pauca habent hic quae eos deprimant, multa quae sursum tollant; secus reprobi.---Habemus adhuc quod in consideratione struthionis hujus de accipitre et herodio attentius perpendamus. Accipitris quippe et herodii parva sunt corpora, sed pennis densioribus fulta, et idcirco cum celeritate transvolant, quia eis parum inest quod aggravat, multum quod levat. At contra struthio raris pennis induitur, et immani corpore gravatur, ut etsi volare appetat, ipsa pennarum paucitas molem tanti corporis in aera non suspendat. Bene ergo in herodio et accipitre electorum persona signatur, qui quandiu in hac vita sunt, sine quantulocunque culpae contagio esse non possunt. Sed cum eis parum quid inest quod deprimit, multa virtus bonae actionis suppetit quae illos in superna sustollit. At contra hypocrita, etsi facit pauca quae elevent, perpetrat multa quae gravent. Neque enim nulla bona agit hypocrita, sed quibus ea ipsa deprimat, multa perversa committit. Paucae igitur pennae corpus struthionis non sublevant, quia parvum bonum hypocritae multitudo pravae actionis gravat. Haec quoque ipsa struthionis penna ad pennas herodii et accipitris similitudinem coloris habet, virtutis vero similitudinem non habet. Illorum namque conclusae et firmiores sunt, et volatu aerem premere virtute suae soliditatis possunt. At contra struthionis pennae dissolutae, eo volatum sumere nequeunt, quo ab ipso quem premere debuerant aere transcenduntur. Quid ergo in his aspiciamus nisi quod electorum virtutes solidae evolant, ut ventos humani favoris premant? Hypocritarum vero actio quamlibet recta videatur, volare non sufficit, quia videlicet fluxae virtutis pennam humanae laudis aura pertransit.

13. Veri Christiani a falsis, ex fructibus discernendi.--- Sed ecce cum unum eundemque bonorum malorumque

habitu cernimus, cum ipsam in electis ac reprobis professionis speciem videmus, unde nostrae intelligentiae suppetat ut electos a reprobis, a falsis veros comprehendendo discernat? Quod tamen citius agnoscimus, si intimata in memoriam praeceptoris nostri verba signamus, qui ait: Ex fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. VII, 20). Neque enim pensanda sunt quae ostendunt in imagine, sed quae servant in actione. Unde hic postquam speciem struthionis hujus intulit, mox facta subjungit, dicens:

CAPUT IX

VERS. 14.---Quae derelinquit in terra ova sua.

14. Hypocritae quos gignunt, bonis exemplis fovere et nutrire negligunt.---Quid enim per ova, nisi tenera adhuc proles exprimitur, quae diu fovenda est, ut ad vivum volatile perducatur? Ova quippe insensibilia in semetipsis sunt, sed tamen calefacta, in viva volatilia convertuntur. Ita nimirum parvuli auditores ac filii certum est, quod frigidi insensibilesque remaneant, nisi doctoris sui sollicita exhortatione calefiant. Ne igitur derelicti in sua insensibilitate torpescant, assidua doctorum voce fovendi sunt, quousque valeant et per intelligentiam vivere, et per contemplationem volare. Quia vero hypocritae quamvis perversa semper operentur, loqui tamen recta non desinunt; bene autem loquendo in fide vel conversatione filios pariunt, sed eos bene vivendo nutrire non possunt, recte de hac struthione dicitur: Quae derelinquit in terra ova sua. Curam namque filiorum hypocrita negligit, quia ex amore intimo rebus se exterioribus subdit, in quibus quanto magis extollitur, tanto minus de prolis suae defectu cruciatur. Ova ergo in terra dereliquisse est natos per conversionem filios nequaquam a terrenis actibus interposito exhortationis nido suspendere. Ova in terra dereliquisse est nullum coelestis vitae filiis exemplum praebere. Quia enim

hypocritae per charitatis viscera non calent, de torpore prolis editae, id est de ovorum suorum frigore nequaquam dolent; et quanto se libentius terrenis actibus inserunt, tanto negligentius eos quos generant agere terrena permittunt. Sed quia derelictos hypocritarum filios superna cura non deserit, nonnullos namque etiam ex talibus intima electione praescitos, largitae gratiae respectu calefacit, recte subjungitur:

CAPUT X

IBID.---Tu forsitan in pulvere calefacies ea?

15. Pravorum et bonorum doctorum filios Dei gratia calefacit.---Ac si dicat: Ut ego, qui illa in pulvere calefacio, quia scilicet parvulorum animas, et in medio peccantium sitas, amoris mei igne succendo. Quid pulvis, nisi peccator accipitur? Unde et ille hostis hujus peccatoris perditione satiatur, de quo per prophetam dicitur: Serpenti pulvis panis ejus (Isai. LXV, 25). Quid per pulverem, nisi ipsa iniquorum instabilitas demonstratur? De qua David ait: Non sic impii non sic, sed tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terrae (Psal. I, 4). Ova ergo Dominus in pulvere derelicta calefacit, quia parvulorum animas praedicatorum suorum sollicitudine destitutas, etiam in medio peccantium positas amoris sui igne succendit. Hinc est quod plerosque cernimus et in medio populorum vivere, et tamen vitam torpentis populi non tenere. Hinc est quod plerosque cernimus, et malorum turbas non fugere, et tamen superno ardore flagrare. Hinc est quod plerosque cernimus, ut ita dixerim, in frigore calere. Unde enim nonnulli in terrenorum hominum torpore positi supernae spei desideriiis inardescunt, unde et inter frigida corda succensi sunt, nisi quia omnipotens Deus derelicta ova scit etiam in pulvere calefacere, et frigoris pristini insensibilitate discussa, per sensum spiritus vitalis animare, ut nequaquam jacentia in infimis torpeant; sed

in viva volatilia versa sese ad coelestia contemplando, id est volando, suspendant? Notandum vero est quod in his verbis non solum hypocritarum actio perversa reprobatur, sed bonorum etiam magistrorum, si qua fortasse subrepserit elatio premitur. Nam cum de se Dominus dicit quod derelicta ova in pulvere ipse calefaciat, profecto aperte indicat quia ipse operatur intrinsecus per verba doctoris, qui et sine verbis ullius hominis calefacit quos voluerit in frigore pulveris. Ac si aperte doctoribus dicat: Ut sciatis quia ego sum qui per vos loquentes operor, ecce cum voluero cordibus hominum etiam sine vobis loquor. Humiliata igitur cogitatione doctorum, ad exprimendum hypocritam sermo convertitur, et qua fatuitate torpeat, adhuc sub struthionis facto plenius indicatur. Nam sequitur:

CAPUT XI

VERS. 15.---Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.

16. Pravi doctores de sua prole non sunt solliciti, secus boni.---Quid in pede, nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur? De quo in Evangelio Dominus dicit: Ager autem est mundus (Matth. XIII, 38). Quid in bestia nisi antiquus hostis exprimitur, qui hujus mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur? De qua per Prophetam, pollicente Domino, dicitur: Et mala bestia non transibit per eam (Isai. XXXV, 9). Struthio itaque ova sua deserens obliviscitur quod pes conculcet ea, quia videlicet hypocritae eos quos in conversatione filios generant derelinquunt, et omnino non curant, ne aut exhortationis sollicitudine, aut disciplinae custodia destitutos, pravorum operum exempla pervertant. Si enim ova quae gignunt diligerent, nimirum metuerent ne quis ea, perversa opera demonstrando, calcaret. Hunc Paulus pedem infirmis discipulis, quasi ovis quae posuerat,

metuebat, cum diceret: Multi ambulant, quos saepe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi (Phil. III, 18). Et rursum: Videte canes, videte malos operarios (Ibid., 2). Et rursum: Denuntiamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis (II Thess. III, 6). Hunc pedem Joannes Caio formidabat, qui cum multa Diotrephis mala praemisisset, adjunxit: Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est (III Joan. 11). Hunc ipse Synagogae dux infirmo suo gregi metuebat, dicens: Quando ingressus fueris terram quam Dominus Deus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium (Deut. XVIII, 9). Obliviscitur etiam quod bestia agri conterat, quia nimirum si diabolus in hoc mundo saeviens editos in bona conversatione filios rapiat, hypocrita omnino non curat. Hanc autem agri bestiam Paulus ovis quae posuerat metuebat dicens: Timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri a charitate, quae est in Christo Jesu (II Cor. XI, 3). Hanc agri bestiam discipulis metuebat Petrus, cum diceret: Adversarius vester diabolus, quasi leo rugiens circuit, quaerens quem devoret, cui resistite fortes in fide (I Pet. V, 8). Habent ergo veraces magistri super discipulos suos timoris viscera ex virtute charitatis: hypocritae autem tanto minus commissis sibi metuunt, quanto nec sibimetipsis quid timere debeant deprehendunt. Et quia obduratis cordibus vivunt, ipsos etiam quos generant filios nulla pietate debiti amoris agnoscunt. Unde adhuc sub struthionis specie subditur:

CAPUT XII

VERS. 16.---Duratur ad filios suos, quasi non sint sui.

17. Hi charitate flagrant erga filios, non illi.---Quem enim charitatis gratia non infundit, proximum suum etiam si ipse hunc Deo genuit, extraneum respicit, ut profecto

sunt omnes hypocritae, quorum videlicet mentes dum semper exteriora appetunt, intus insensibiles fiunt; et in cunctis quae agunt, dum sua semper expetunt, erga affectum proximi nulla charitatis compassione mollescent. O quam mollia viscera gestabat Paulus, quando circa filios suos tanto aestu amoris inhiabat, dicens: Nos vivimus, si vos statis in Domino (I Thess. III, 8). Et, Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Christi Jesu (Phil. I, 8). Romanis quoque ait: Testis est mihi Deus, cui servio in spiritu meo, in Evangelio Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri semper facio in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos; desidero enim videre vos (Rom. I, 9, seq.). Timotheo quoque ait: Gratias ago Deo meo, cui servio a progenitoribus meis in conscientia pura, quia sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die desiderans te videre (II Tim. I, 3). Thessalonicensibus quoque amorem suum indicans, dicit: Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horae, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio (I Thess. II, 17). Qui duris persecutionibus pressus, et tamen de filiorum salute sollicitus, adjunxit: Misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confortandos vos; et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus (I Thess. III, 2). Ephesiis quoque ait: Peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis quae est gloria vestra (Ephes. III, 13). Ecce in tribulatione positus alios exhortatur, et in hoc quod ipse sustinet alios roborat. Non enim filiorum suorum fuerat more struthionis oblitus, sed metuebat nimis ne ejus discipuli in praedicatore suo tot persecutionum probra cernentes, fidem in eo despicerent, contra quam innumerae passionum contumeliae praevalerent. Et idcirco minus dolebat in tormentis, sed magis filiis de tormentorum suorum tentatione metuebat. Parvipendebat in se plagas corporis, dum formidaret in

filiis plagas cordis. Ipse patiando suscipiebat vulnera tormentorum, sed filios consolando, curabat vulnera cordium. Pensemus ergo cujus charitatis fuerit, inter dolores proprios aliis timuisse, pensemus cujus charitatis fuerit, filiorum salutem inter sua detrimenta requirere, et statum mentis in proximis etiam ex sua dejectione custodire.

18. Quia per concupiscentiam in exteriora bona feruntur. Quae apud se tota non est mens, cogitare se non potest.---Sed haec hypocritae charitatis viscera nesciunt, quia eorum mens quanto per mundi concupiscentiam in exteriora resolvitur, tanto per inaffectionem suam interius obduratur; et torpore insensibili frigescit intrinsecus, quia amore damnabili mollescit foris; seque ipsam considerare non valet, quia cogitare se minime studet. Cogitare vero se mens non potest, quae tota apud semetipsam non est. Tota vero esse apud semetipsam non sufficit, quia per quot concupiscentias rapitur, per tot a semetipsa species dissipatur, et sparsa in infimis jacet, quae collecta, si vellet, ad summa consurgeret.

19. Mira justorum intra se collectorum perspicacia. --- Unde justorum mens, quia per custodiam disciplinae a cunctorum visibilium fluxu appetitu constringitur, collecta apud semetipsam intrinsecus integratur; qualisque Deo vel proximo esse debeat, plene conspicit, quia nihil suum exterius derelinquit; et quanto ab exterioribus abstracta compescitur, tanto aucta in intimis inflammatur; et quo magis ardet, eo ad deprehendenda vitia amplius lucet. Hinc est enim quod sancti viri dum se intra semetipsos colligunt, mira ac penetrabili acie occulta etiam aliena delicta deprehendunt. Unde bene per Ezechielem prophetam dicitur: Emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, et elevavit me spiritus inter terram et coelum, et adduxit me in Jerusalem in visione Dei juxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli, ad provocandam

aemulationem (Ezech. VIII, 3). Quid est enim cincinnus capitis, nisi collectae cogitationes mentis, ut non sparsae diffluant, sed per disciplinam constrictae subsistant? Manus ergo desuper mittitur, et propheta per cincinnum capitis elevatur, quia cum nostra mens sese per custodiam colligit, vis superna sursum nos ab infimis trahit. Bene vero inter terram et coelum sublatum se asserit, quia quilibet sanctus in carne mortali positus, plene quidem adhuc ad superna non pervenit, sed jam tamen ima derelinquit. In visione vero Dei in Jerusalem ducitur, quia videlicet unusquisque proficiens per charitatis zelum, qualis esse Ecclesia debeat contemplatur. Bene quoque additur. Juxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonem, quia nimirum sancti viri dum per aditum internae contemplationis aspiciunt, plus prava intra Ecclesiam fieri quam recta deprehendunt; et quasi in Aquilonis parte oculos, id est ad solis sinistram flectunt, quia contra vitiorum frigora charitatis se stimulis accendunt. Ubi et recte subjungitur: Quia illic erat statutum idolum zeli ad provocandam aemulationem. Dum enim intra sanctam Ecclesiam a nonnullis specie sola fidelibus, rapinas et vitia perpetrari considerant, quid aliud quam in Jerusalem idolum vident? Quod idolum zeli dicitur, quia per hoc contra nos aemulatio superna provocatur: et tanto districtius delinquentes ferit, quanto nos charius Redemptor amat.

20. Hypocritarum ad coelestia torpor, ardor ad terrena.---Hypocritae igitur, quia cogitationes mentis non colligunt, per cincinnum capitis minime tenentur. Et qui sua nesciunt, commissorum sibi quando delicta deprehendunt? Hi itaque torpent a coelestibus, ad quae flagrare debuerant; et flagrant terrenis rebus anxie, a quibus laudabiliter torpuissent. Postposita quippe filiorum cura, saepe eos videas se contra pericula immensi laboris accingere, maria transmeare, adire judicia, pulsare principatus, palatia irrumpere, jurgantibus populorum cuneis interesse, et terrena patrimonia laboriosa

observatione defendere. Quibus si fortasse dicatur: Cur ista vos agitis, qui saeculum reliquistis? respondent illico Deum se metuere, et idcirco tanto studio defendendis patrimoniis insudare. Unde bene adhuc de struthionis hujus stulto labore subjungitur:

CAPUT XIII

VERS. 16.---Frustra laboravit, nullo timore cogente.

21. Neglecta filiorum custodia, temporalia damna vel leviora jurgiis propulsat. Erga ea quae possidemus qua mente simus, nisi cum amittuntur, ignoramus.---Illic namque trepidaverunt timore, ubi non erat timor (Psal. XIII, 5). Ecce enim divina voce praecipitur: Si quis tibi tulerit tunicam, et voluerit tecum judicio contendere, dimitte illi et pallium (Matth. V, 40). Et rursum: Si quis quod tuum est tulerit, ne repetas (Luc. VI, 30). Paulus quoque apostolus discipulos suos cupiens exteriora despiciere, ut valeant interna servare, admonet, dicens: Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos, quare non magis injuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini (I Cor. VI, 7)? Et tamen hypocrita, assumpto sanctae conversationis habitu, filiorum custodiam deserit, et temporalia quaeque defendere etiam jurgiis quaerit. Exemplo suo eorum perdere corda non trepidat, et quasi per negligentiam amittere patrimonia terrena formidat. In errorem discipulus labitur, et tamen cor hypocritae nullo dolore sauciatur. Ire in iniquitatis voraginem commissos sibi conspicit, et haec quasi inaudita pertransit; at si quod sibi leviter inferri temporale damnum senserit, in ultionis iram repente ab intimis inardescit. Mox patientia rumpitur, mox dolor cordis in vocibus effrenatur, quia dum animarum damna aequanimiter tolerat, jacturam vero rerum temporalium repellere etiam cum spiritus commotione festinat, cunctis veraciter indicat teste mentis perturbatione quid amat. Ibi quippe est grande

studium defensionis, ubi et gravior vis amoris. Nam quanto magis terrena diligit, tanto privari eis vehementius pertimescit. Qua enim mente aliquid in hoc mundo possidemus, non docemur, nisi cum amittimus. Sine dolore namque amittitur, quidquid sine amore possidetur. Quae vero ardentem diligimus habita, graviter suspiramus ablata. Quis autem nesciat quia nostris usibus res terrenas Dominus condidit, suis autem animas hominum creavit? Plus ergo Deo se amare convincitur, qui, neglectis his quae ejus sunt, propria tuetur. Perdere namque hypocritae ea quae Dei sunt, id est animas hominum, non timent, et quae sua sunt amittere, videlicet res cum mundo transeuntes, quasi districto judici posituri rationes timent, ac si placatum inveniant, cui, desideratis rebus, id est rationabilibus, perditis, insensibilia et non quaesita conservant. Possidere aliquid in hoc mundo volumus, et ecce Veritas clamat: Nisi quis renuntiaverit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus (Luc. XIV, 33).

22. Quo animo, cum necessitas et charitas cogunt litigandum.---Perfectus igitur Christianus quomodo debet res terrenas iurgando defendere, quas non praecipitur possidere? Itaque cum res proprias amittimus, si perfecte Deum sequimur, in hujus vitae itinere a magno onere levigati sumus. Cum vero curam rerum ejusdem nobis itineris necessitas imponit, quidam dum eas rapiunt, solummodo tolerandi sunt; quidam vero conservata charitate prohibendi, non tamen sola cura ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. Plus quippe ipsis raptoribus debemus metuere, quam rebus irrationabilibus defendendis inhiare. Ista namque etiam non rapta morientes amittimus, cum illis vero et nunc conditionis ordine, etsi corrigi studeant, post perceptionem muneris, unum sumus. Quis autem nesciat quia minus ea quibus utimur, et plus debemus amare quod sumus? Si ergo et pro sua utilitate raptoribus

loquimur, non jam solum nobis quae temporalia, sed ipsis etiam quae sunt aeterna vindicamus.

23. Qua moderatione litigandum.---Qua in re illud est solerter intuendum, ne per necessitatis metum cupiditas subrepat rerum, et zelo succensa prohibitio, impetus immoderatione distensa, usque ad odiosae turpitudinem contentionis erumpat. Dumque pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, liquido apparet quia plus res quam proximus amatur. Si enim charitatis viscera etiam circa raptorem proximum non habemus, nosmetipsos pejus ipso raptore persequimur, graviusque nos quam alter poterat devastamus, quia dilectionis bonum sponte deserentes, a nobis ipsis intus est quod amittimus, qui ab illo sola exteriora perdebamus. Sed hanc hypocrita formam charitatis ignorat, quia plus terrena quam coelestia diligens, contra eum qui temporalia diripit sese in intimis immani odio inflammat.

24. Qui discrepent ab hypocritis nonnulli acrius bona temporalia tuentes. Hi qua cautela reprehendendi.---Sciendum vero est quia sunt nonnulli quos charitatis gremio nutriens mater Ecclesia tolerat, quousque ad spiritualis aetatis incrementa perducatur, qui nonnunquam et sanctitatis habitum tenent, et perfectionis meritum exsequi non valent. Ad dona namque spiritalia minime assurgunt, et idcirco his qui sibi conjuncti sunt ad tuenda ea quae terrena sunt serviunt, et nonnunquam in defensionis ejusdem iracundia excedunt. Hos nequaquam credendum est in hypocritarum numerum incurrere, quia aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. Hoc itaque inter hos et hypocritas distat, quod isti infirmitatis suae conscii malunt a cunctis de culpa sua redargui, quam de ficta sanctitate laudari; illi vero et iniqua se agere certi sunt, et tamen apud humana judicia de nomine sanctitatis intumescunt. Isti non metuunt pravis hominibus etiam de bona actione displicere, dum supernis tantummodo judiciis placeant; illi vero nunquam quid agant, sed

quomodo de actione qualibet hominibus possint placere considerant. Isti juxta modum suae intelligentiae etiam in rebus saeculi militant con causis Dei; illi vero per causas Dei intentioni deserviunt saeculi, quia inter ipsa quoque quae se agere sancta opera ostendunt, non conversionem quaerunt hominum, sed auras favorum.

25. Igitur dum quosdam non despectae conversationis viros iracunde vel nimie defendere terrena conspicimus, debemus hoc in illis per charitatem reprehendere, nec tamen eos reprehendendo desperare, quia plerumque uni eidemque homini et insunt quaedam judicabilia quae apparent, et magna quae latent. In nobis autem saepe magna in facie prodeunt, et nonnunquam quae reprehendenda sunt occultantur. Hinc ergo humilianda est nostrae mentis elatio, quod et illorum infirma sunt publica, et nostra secreta; et rursus fortia illorum secreta sunt, et in publico nostra vulgantur. Quos ergo de aperta infirmitate reprehendimus, superest ut de occultae fortitudinis aestimatione veneremur; et si de aperta se infirmitate nostra mens elevat, occulta sua infirma considerans, sese in humilitate premat. Saepe enim nonnulli multis praeceptis obsequuntur, et quaedam pauca praetereunt, et nos multa praetermittimus cum pauca servamus. Unde fit plerumque ut quia quod servare nos novimus, hoc praeterire alios videmus, illico nostra se in elatione mens elevet, obliviscens quam multa praetereat, cum valde sint pauca quae servat. Necesse est igitur ut in quibus alios reprehendimus, elationem sollicitae nostrae cogitationis inclinemus, quia si sublimiorem se caeteris noster animus conspicit, quasi in praecipitia singularitatis ductus, eo pejus ruit. Sed cur hypocrita coelestia lucra deserens terrenis elaboret, sub struthionis adhuc nomine subjungit, dicens:

CAPUT XIV

VERS. 17. Privavit eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.

26. Deus obdurat cor, non quia duritiam confert, sed quia exigentibus peccatis, non emollit.---Quamvis aliud sit privare, aliud non dare, hoc tamen repetiit subdendo, Non dedit, quod praemisit, Privavit. Ac si diceret: Quod dixi, Privavit, non injuste sapientiam abstulit, sed juste non dedit. Unde et Pharaonis cor Dominus obdurasse describitur, non quod ipse duritiam contulit, sed quod, exigentibus ejus meritis, nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate mollivit. Sed nunc hypocrita (Exod. VII, 3), quod sanctum se simulat, quod sub imagine boni operis occultat, sanctae Ecclesiae pace premitur, et idcirco ante nostros oculos religionis visione vestitur. Si qua vero tentatio fidei erumpat, statim lupi mens rabida habitu se ovinae pellis exspoliat; quantumque contra bonos saeviat, persequens demonstrat. Unde et recte subditur:

CAPUT XV

VERS. 18.---Cum tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equitem et ascensorem ejus.

27. Hypocrita non solum sanctos deridet, sed Deum ipsum.---Quid enim alas hujus struthionis accipimus, nisi pressas hoc tempore quasi complicatas hypocritae cogitationes? Quas cum tempus fuerit, in altum elevat? quia opportunitate comperta, eas superbiendo manifestat. Alas in altum erigere est per effrenatam superbiam cogitationes aperire. Nunc autem quia sanctum se simulat, quia in semetipso stringit quae cogitat, quasi alas in corpore per humilitatem plicat. Notandum vero est quod non ait: Deridet equum et ascensorem, sed equitem et ascensorem ejus. Equus quippe est unicuique sanctae animae corpus suum, quod videlicet novit et ab illicitis continentiae freno restringere, et rursus charitatis impulsu in exercitatione

boni operis relaxare. Equitis ergo nomine anima sancti viri exprimitur, quae jumentum corporis bene subditum regit. Unde et Joannes apostolus in Apocalypsi Dominum contemplatus ait: Et exercitus qui sunt in coelo, sequebantur eum in equis albis (Apoc. XIX, 14). Multitudinem quippe sanctorum quae in hoc martyrii bello sudaverat, recte exercitum vocat: qui idcirco in equis albis sedere referuntur, quia nimirum eorum corpora et luce justitiae et castimoniae candore claruerunt. Deridet ergo hypocrita equitem, quia cum ipse in aperto iniquitatis eruperit, electorum despicit sanctitatem, et elatus fatuos appellat, quos, pace pressus fidei, callida arte simulabat. Quis vero alius hujus ascensor est equitis, nisi Omnipotens Deus, qui et ea quae non erant praevidens condidit, et ea quae sunt possidens regit? Ascendit quippe equitem, quia justus uniuscujusque viri animum possidet, sua bene membra possidentem. Huic ergo hypocritae deridere equitem est sanctos despiciere; deridere vero ascensorem equitis est prosilire usque ad injuriam creatoris.

28. In lapsibus a minimo incipitur, et ad graviora pervenitur. Multos malos occultos Ecclesia tolerat. Cur in Ecclesia mali bonis immisti. Rhinocerotis aut unicornis nomine judaicus populus intelligendus. Rhinoceros qua arte mitigetur.---Quia enim in unoquoque lapsu a minimis semper incipitur, et succrescentibus defectibus ad graviora pervenitur, recte hypocritae hujus iniquitas per supposita detrimenta distinguitur, ut dicatur prius bonum se quod non sit ostendere, postmodum vero bonos aperte despiciere, ad extremum quoque usque ad injuriam conditoris exilire. Nunquam quippe illic anima quo ceciderit jacet, quia voluntarie semel lapsa, ad pejora pondere suae iniquitatis impellitur, ut in profundum corruens, semper adhuc profundius obruatur. Eat ergo hypocrita, et nunc suas laudes appetat; postmodum vitam proximorum premat, et quandoque se in irrisione sui conditoris exercent, ut quo elatiora semper excogitat, eo

se suppliciiis atrocioribus immergat. O quam multos tales nunc sancta Ecclesia tolerat, quos cum tempus eruperit, tentatio aperta manifestat. Qui voluntates suas, quia contra eam modo non exerunt, quasi complicatas interim alas cogitationum premunt. Quia enim a bonis malisque haec vita communiter ducitur, nunc Ecclesia ex utrorumque numero visibiliter congregatur, sed Deo invisibiliter judicante discernitur, atque in exitu suo a reproborum societate separatur. Modo vero esse in ea nec boni sine malis, nec mali sine bonis possunt. Hoc enim tempore conjuncta utraque pars sibi necessario congruit, ut et mali mutentur per exempla bonorum, et boni purgentur per tentamenta malorum. Atque ideo Dominus postquam sub struthionis specie multa de hypocritarum reprobatione intulit, mox ad electorum sortem verba convertit, ut qui in illis audierant quod fugientes tolerant, in istis audiant quod imitantes ament. Sequitur Nunquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?

29. Sed fortasse prius quam hujus equi fortitudinem hinnitumque disseramus, ab aliquibus quaeritur ut aliter etiam moralitate postposita, et rhinocerotis virtus, et struthionis hujus fatuitas exponatur. Manna quippe est verbum Dei, et quidquid bene voluntas suscipientis appetit, hoc profecto in ore comedentis sapit. (Exod. XVI). Terra est verbum Dei, quam quanto labor inquirentis exigit, tanto largius fructum reddit. Debet ergo intellectus sacri eloquii multiplici inquisitione ventilari, quia et terra, quae saepius arando vertitur, ad frugem uberius aptatur. Quae igitur et aliter de rhinocerothe ac struthione sentimus, sub brevitate perstringimus, quia ad ea quae obligatiora sunt, enodanda properamus. Rhinoceros iste, qui etiam monoceros in Graecis exemplaribus nominatur, tantae esse fortitudinis dicitur, ut nulla venantium virtute capiatur; sed sicut hi asserunt, qui describendis naturis animalium laboriosa investigatione sudaverunt, virgo ei puella proponitur, quae ad se venienti sinum aperit, in

quo ille omni ferocitate postposita caput deponit, sicque ab eis a quibus capi quaeritur, repente velut inermis invenitur. Buxei quoque coloris esse describitur, qui etiam cum elephantis quando certamen aggreditur, eo cornu quod in nare singulariter gestat, ventrem adversantium ferire perhibetur, ut cum ea quae molliora sunt vulnerat, impugnantes se facile sternat. Potest ergo per hunc rhinocerotem, vel certe monocerotem, scilicet unicornem, ille populus intelligi qui dum de accepta lege non opera, sed solam inter cunctos homines elationem sumpsit, quasi inter caeteras bestias cornu singulare gestavit. Unde passionem suam Dominus, Propheta canente, pronuntians, ait: Libera me de ore leonis, et de cornibus unicornium humilitatem meam (Psal. XXI, 22). Tot quippe in illa gente unicornes, vel certe rhinocerotes exstiterunt, quod contra praedicamenta veritatis de legis operibus, singulari et fatua elatione confisi sunt, Beato igitur Job sanctae Ecclesiae typum tenenti dicitur:

CAPUT XVI

CAP. XXXIX, VERS. 9.---Nunquid votet rhinoceros servire tibi?

30. Ex Judaeis ferox, Saulus a Christo domitus.---Ac si apertius dicatur: Nunquid illum populum, quem superbire in nece fidelium stulta sua elatione consideras, sub jure tuae praedicationis inclinas? subaudis ut ego, qui et contra me illum singulari cornu extolli conspicio, et tamen mihi cum voluero protinus subdo. Sed hoc melius ostendimus, si de genere ad speciem transeamus. Ille ergo ex hoc populo et prius in superbia, et postmodum praecipuus testis in humilitate nobis ad medium Paulus ducatur, qui dum contra Deum se quasi de custodia legis nesciens extulit, cornu in nare gestavit. Unde et hoc ipsum naris cornu per humilitatem postmodum inclinans, dicit: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia

ignorans feci (I Tim. I, 13). In nare cornu gestabat, qui placitum se Deo de crudelitate confidebat, sicut ipse postmodum semetipsum redarguens dicit: Et proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum mearum traditionum (Galat. I, 14). Hujus autem rhinocerotis fortitudinem omnis venator extimuit, quia Saulis saevitiam unusquisque praedicator expavit. Scriptum namque est: Saulus adhuc spirans minarum et coedis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset hujus viae viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem (Act. IX, 1). Cum flatus nare reddendus trahitur, spiratio vocatur, et illud saepe per odorem nare deprehendimus, quod oculis non videmus. Rhinoceros ergo iste nare gestabat cornu quo percuteret, quia minarum et caedis in Domini discipulos spirans, postquam praesentes interfecerat, absentes quaerebat. Sed ecce omnis ante illum venator absconditur, id est omnis homo rationale sapiens opinione timoris ejus effugatur. Ut ergo hunc rhinocerotem capiat, sinum suum virgo, id est secretum suum ipsa per se inviolata in carne Dei sapientia expandat. Scriptum quippe est quod cum Damascum pergeret; subito circumfulsit illum die media lux de coelo, et vox facta est, dicens: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui prostratus in terra respondit: Quis es, Domine? Cui illico dicitur: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris (Act. IX, 4, 5, seq.). Virgo nimirum rhinoceroti sinum suum aperuit, cum Saulo incorrupta Dei sapientia incarnationis suae mysterium de coelo loquendo patefecit; et fortitudinem suam rhinoceros perdidit, quia prostratus humi, omne quod superbum tumebat amisit. Qui dum, sublato oculorum lumine, manu ad Ananiam ducitur, patet jam rhinoceros iste, quibus Dei loris astringitur, quia videlicet uno in tempore caecitate, praedicatione, baptismate ligatur. Qui etiam ad Dei praesaepe moratus est, quia ruminare verba Evangelii

dedignatus non est. Ait enim: Ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi autem secundum revelationem, et contuli cum illis Evangelium (Galat. II, 1, 2). Et qui prius jejunos audierat: Durum est tibi contra stimulum calcitrare (Act. IX, 9, 5): mira postmodum virtute praesidentis pressus, ex verbi pabulo vires obtinuit, et calcem superbiae amisit.

31. Iste rhinoceros ad agrum dominicum arandum ligatus---Loris quoque Dei non tantum a feritate restringitur, sed quod magis sit mirabile, ad arandum ligatur, ut non solum homines crudelitatis cornu non impetat, sed eorum etiam refectioni serviens, aratrum praedicationis trahat. Ipse quippe de evangelizantibus quasi de arantibus dicit: Debet enim in spe qui arat arare; et qui triturat, in spe fructus percipiendi (I Cor. IX, 10). Qui igitur tormenta prius fidelibus irrogaverat, et pro fide postmodum flagella libenter portat, qui scriptis etiam epistolis humilis ac despectus praedicat, quod dudum terribilis impugnabat; profecto bene ligatus sub aratro desudat ad segetem, qui vivebat in campo male liber a timore. De quo recte dicitur:

CAPUT XVII

VERS. 10.---Aut confringet glebas vallium post te?

32. Glebas hoc est mentium duritiam fregit.---Jam scilicet Dominus quorundam mentes intraverat, qui illum veraciter humani generis redemptorem credebant. Qui tamen cum nequaquam a pristina observatione recederent, cum dura litterae praedicamenta custodirent, eis praedicator egregius dicit: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit (Gal. V, 2). Qui ergo in humili mente fidelium legis duritiam redarguendo contrivit, quid aliud quam in valle post Dominum glebas fregit? ne videlicet grana seminum quae excisus aratro fidei sulcus cordis

exciperet per custodiam litterae pressa deperirent. De quo bene adhuc subditur:

CAPUT XVIII

VERS. 11. Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, et derelinques ei labores tuos?

33. In ejus fortitudine quam Deus fiduciam habuerit.--
-In rhinocerotis hujus fortitudine fiduciam Deus habuit, quia quanto illum crudelius sibi dura inferentem pertulit, tanto pro se constantius tolerantem adversa praescivit. Cui labores etiam quos ipse in carne pertulerat dereliquit, quia conversum illum usque ad imitationem propriae passionis traxit. Unde et per eundem rhinocerotem dicitur: Suppleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea (Coloss. I, 24). De quo adhuc subditur:

CAPUT XIX

VERS. 12.---Nunquid credes illi quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget?

34. Arcam Dei prius ventilavit, postea congregavit.---
Consideremus Saulum quis fuerit, cum ab ipsa adolescentia lapidantium adjutor existeret, cum alia Ecclesiae loca vastaret, et acceptis epistolis vastanda alia peteret, cum mors ei fidelium nulla sufficeret, sed semper ad aliorum interitum aliis extinctis anhelaret (Act. VII); et profecto cognoscimus quia nullus tunc fidelium crederet, quod ad jugum Deus suae formidinis vim tantae elationis inclinaret. Unde et Ananias voce dominica hunc et postquam conversum audivit, extimuit, dicens: Domine, audivi a multis de viro hoc quanta mala sanctis tuis fecerit in Jerusalem (Act. IX, 13). Qui tamen repente commutatus, ab hoste praedicator efficitur, et in cunctis mundi partibus Redemptoris sui nomen insinuat,

supplicia pro veritate tolerat, pati se quae irrogaverat exultat; alios blandimentis vocat, alios ad fidem terroribus revocat. Istis regnum pollicetur coelestis patriae, illis minatur ignem gehennae. Hos per auctoritatem corrigit, illos ad viam rectitudinis per humilitatem trahit, atque in omni latere ad manum se sui rectoris inclinat, et tanta arte Dei aream congregat, quanta illam prius elatione ventilabat.

35. Paulus abstinentia corpus castigans, ventri deditos ferit.---Sed neque hoc abhorret a Paulo, quod rhinoceros buxei coloris dicitur, et elephantorum ventres cornu ferire perhibetur. Quia enim vivere sub rigore legis assuevit, arctius caeteris in illo custodia uniuscujusque virtutis inolevit. Quid enim per colorem buxeum, nisi abstinentiae pallor exprimitur? Cui ipse se tenaciter adhaerere testatur, dicens: Castigo corpus meum, et servituti subjicio, ne forte aliis praedicans ipse reprobus efficiar (I Cor. IX, 27). Qui divinae legis eruditione praeditus, dum aliorum ingluviem redarguit, cornu elephantem in ventrem ferit. In ventrem quippe elephantem percusserat, cum dicebat: Multi ambulant, quos saepe dicebam vobis; nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est, et gloria in confusione ipsorum (Philip. III, 18). Et rursum: Hujusmodi Christo Domino non serviunt, sed suo ventri (Rom. XVI, 18). Cornu suo igitur rhinoceros iste non jam homines, sed bestias percutit, quando illa Paulus doctrinae suae fortitudine nequaquam perimendos humiles impetit, sed superbos ventris cultores occidit. Quae ergo in Paulo scripta cognovimus, superest ut facta et in aliis credamus. Multi quippe ad humilitatis gratiam ex illius populi elatione conversi sunt, quorum saevitiam Dominus dum sub jugo inspirati timoris edomuit, nimirum rhinocerotis sibi fortitudinem subegit. Sed quia mira Dei potentia quid de electis egerit audivimus, nunc mira ejus patientia in his quos reprobat quid toleraverit audiamus:

CAPUT XX

VERS. 13.---Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris.

36. Synagoga struthioni similis, alas habens humi repit.---Quid struthionis nomine, nisi synagoga signatur? quae alas Legis habuit, sed corde in infimis repens, nunquam se a terra sublevavit. Quid vero per herodium et accipitrem, nisi antiqui patres exprimuntur, qui ad ea quae potuerunt intelligendo perspicere, valuerunt etiam vivendo pervolare? Penna igitur struthionis, herodii et accipitris pennis est similis, quia Synagogae vox priorum doctrinam loquendo tenuit, sed vivendo nescivit. Unde et ejusdem Synagogae populos de Pharisaeis atque Scribis Veritas admonet, dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei. Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servate et facite, secundum opera vero eorum nolite facere (Matth. XXIII, 2). Multa autem dicere de herodii vita potuimus; sed quia penna ejus tantummodo ad memoriam deducitur, de vita loqui prohibemur.

CAPUT XXI

VERS. 14.---Quando derelinquit in terra ova sua, tu forsitan in pulvere calefacies ea?

37. Quos genuit apostolos derelinquit, Christi gratia postea vivificatos.---In ovis aliud est quod cernitur, aliud quod speratur; et videri spes non potest, Paulo attestante qui ait: Quod enim videt quis, quid sperat (Rom. VIII, 24)? Quid ergo per struthionis ova nisi de Synagogae carne editi apostoli designantur, qui dum se in mundo despectos atque humiles exhibent, sperare gloriam in supernis docent? Abjecti namque et quasi nullius momenti apud elatos habitus, in terra velut ova jacuerunt; sed intus in eis latebat unde viverent, et sublevati spei

pennis ad coelestia volarent. Quae ova struthio in terra derelinquit, quia eos quos carne genuerat Synagoga apostolos audire contemnens, vocandae gentilitati deseruit. Mira autem potentia Dominus haec eadem in pulvere ova calefacit, quia vivos apostolorum fetus in illa abjecta dudum gentilitate suscitavit; et quos synagoga velut insensatos invivificatosque despexerat, ipsi nunc in veneratione gentium per doctrinae magisterium viventes volant. Ova sua struthio in pulvere derelinquit, quia omnes quos praedicando Synagoga genuit, a terrenis desideriis minime suspendit. Quae nimirum desideria quia antiquus hostis concepta in corde invenit, obsessas mentes etiam in scelera rapit. Unde et subditur:

CAPUT XXII

VERS. 15.---Obliviscitur quod pes conculcet ea, et bestia agri conterat.

38. Humana corda, dum terrena cogitant et appetunt, diabolo conterenda se sternunt.---Tunc ova pes calcat, et bestia agri conterit, cum in terra deseruntur, quia videlicet humana corda dum semper terrena cogitare, semper quae ima sunt agere appetunt, ad conterendum se agri bestiae, id est diabolo, sternunt. ut cum diu in infima cogitatione abjecta sunt, quandoque etiam majorum criminum perpetrationse frangantur. Synagoga ergo ova quae genuit, a terra suspendere bene vivendo neglexit. Sed omnipotens Deus multos ejus filios, quamvis in terrenis desideriis mortuos ac frigidus reperit, calore tamen sui amoris animavit. Sed vitam, quam filiis synagoga non dedit, hanc postmodum invidit, dum moliretur persequendo extinguere quos se ad bona opera non meminerat fovendo genuisse. Unde et apte de hoc struthione subditur:

VERS. 16.---Duratur ad filios suos quasi non sint sui.

39. Synagogae in filios crudelitas.---Quasi non suos despicit quos aliter vivere quam docuit ipsa deprehendit, et durescente saevitia terrores admovet, seque in eorum cruciatibus exercet, atque invidiae facibus inflammata, in quibus non laboravit ut possint vivere, laborat ut debeant interire; et cum Domini membra persequitur, placere se per hoc Domino suspicatur. Unde et eisdem struthionis ovis Veritas dicit: Venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se praestare Deo (Joan. XVI, 2). Quia ergo dum crudelitate ad persequendum Synagoga ducitur, hoc se agere impulsu divini timoris arbitratur, recte subjungitur:

IBID.---Frustra laboravit, nullo timore cogente.

40. Sic saeviens obsequium praestare Deo credit.---In labore quippe illam persecutionis anhelare non timor, sed crudelitas coegit. Sed quia plerumque vitia, colore virtutum tincta, tanto nequiora sunt, quanto et esse vitia minime cognoscuntur, eo in persecutione synagoga durior exstitit, quo religiosiorem se fieri fidelium mortibus aestimavit; et idcirco quae ageret discernere omnino non potuit, quia lumen sibi intelligentiae per superbiae objectionem clausit. Unde et bene subditur:

VERS. 17.---Privavit eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.

41. Intelligentiae lumen per superbiam amisit. Districtum quippe est occultae retributionis examen, et quia sciens humilitatem perdidit, etiam veritatis intelligentiam nesciens amisit. Valde autem minora sunt vulnera quae in Redemptoris adventu fidelibus intulit, quam ea quibus sanctam Ecclesiam adhuc per adventum Antichristi ferire contendit. Ad illud namque se tempus praeparat, ut vitam fidelium coacervatis viribus premat. Unde et apte subditur:

CAPUT XXIII

VERS. 18.---Cum tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equitem et ascensorem ejus.

42. Synagoga prius contra Deum clam, postea palam erecta.---In altum struthio alas erigit, quando suo conditori Synagoga non ut antea formidando, sed aperte jam repugnando contradicit. In membra quippe diaboli transiens, et mendacii hominem Deum credens, contra fideles tanto in altum extollitur, quanto et Dei corpus se esse gloriatur. Quae quia non solum humanitatem Domini, sed ipsam etiam divinitatem despicit, non tantum equitem, sed ascensorem etiam equitis irridet. Nam custodita unitate personae valet intelligi, quia Verbum Dei tunc equitem ascendit, quando animatam carnem sibi intra uterum Virginis condidit. Tunc equitem ascendit, quando humanam animam propriae carni praesidentem, divino cultui semetipsum creando subjugavit. Carnem quippe divinitas anima mediante suscepit, et per hoc totum simul equitem tenuit, quia in semetipso non solum illam quae regebatur, sed hanc etiam quae regebat astrinxit. Judaea igitur, per adventum superbientis Antichristi laqueo seductionis capta, quia Redemptorem nostrum humilem fuisse inter homines despicit, deridet equitem, quia vero ejus in omnibus divinitati contradicit, deridet nihilominus et ascensorem. Sed Redemptor noster unus idemque et eques, et equitis est ascensor; et cum in mundum venit, fortes contra mundum praedicatores exhibuit; et cum in mundi termino Antichristi fallaciam tolerat, virtutem pro se certantibus subministrat; ut cum antiquus hostis in illa sua citius finienda libertate laxatur, fideles nostri tanto majores vires accipiant, quanto contra adversarium solutum pugnant. Unde hic cum struthio alas elevare, ascensorem et equitem deridere describitur, illico fortium praedicatorum memoria subrogatur, et dicitur:

CAPUT XXIV

VERS. 19.---Nunquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?

43. Equi nomine multa in Scriptura sacra significantur: lubrici; dignitas temporalis; praesens saeculum, cujus extrema premit coluber Antichristus. Praeparatio rectae intentionis; sancti praedicatores.---In Scriptura sacra equi nomine aliquando lubrica vita pravorum, aliquando dignitas temporalis, aliquando hoc ipsum praesens saeculum, aliquando praeparatio rectae intentionis, aliquando sanctus praedicator exprimitur.

Equi enim nomine lubrica pravorum vita signatur, sicut scriptum est: Nolite fieri sicut equus et mulus (Psal. XXXI, 9). Et sicut per prophetam alium dicitur: Equi amatores, et emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat (Jerem. V, 8).

Equi nomine dignitas temporalis accipitur, Salomone attestante, qui ait: Vidi servos in equis, et principes ambulantes quasi servos super terram (Eccle. X, 7). Omnis quippe qui peccat servus est peccati, et servi in equis sunt cum peccatores praesentis vitae dignitatibus efferuntur. Principes vero quasi servi ambulant, cum multos dignitate virtutum plenos nullus honor erigit, sed summa hic adversitas velut indignos deorsum premit. Hinc rursum dicitur: Dormitaverunt qui ascenderunt equos (Psal. LXXV, 7); id est, in morte animae mentis oculos a veritatis luce cluserunt, qui in praesentis vitae honore confisi sunt.

Equi nomine hoc ipsum praesens saeculum designatur, sicut Jacob voce dicitur: Fiat Dan coluber in via cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro (Genes. XLIX, 17). Quo in testimonio quid equus significet melius ostendimus, si et ea quae

circumstant paulo subtilius exponamus. Nonnulli enim de tribu Dan venire Antichristum ferunt, pro eo quod hoc loco Dan et coluber asseritur et mordens. Unde et non immerito dum Israeliticus populus terras in castrorum partitione susciperet, primus Dan ad Aquilonem castrametatus est (Num. II, 25); illum scilicet signans, qui in corde suo dixerat: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isai. XIV, 13). De quo et per prophetam dicitur: A Dan auditus est fremitus equorum ejus (Jerem. VIII, 16). Qui non solum coluber, sed etiam cerastes vocatur. Κέρ enim Graece cornua Latine dicuntur, serpensque hic cornutus esse perhibetur, per quem digne Antichristi adventus asseritur, quia contra fidelium vitam cum morsu pestiferae praedicationis armatur etiam cornibus potestatis. Quis autem nesciat semitam angustiore esse quam viam? Fit ergo Dan coluber in via, quia in praesentis vitae latitudine eos ambulare provocat, quibus quasi parcendo blanditur; sed in via mordet, quia eos quibus libertatem tribuit, erroris sui veneno consumit. Fit cerastes in semita, quia quos fideles reperit, et sese ad praecepti coelestis angusta itinera constringentes, non solum nequitia callidae persuasionis impetit, sed etiam terrore potestatis premit, et in persecutionis angore, post beneficia fictae dulcedinis, exercet cornua potestatis. Quo in loco equus hunc mundum insinuat, qui per elationem suam in cursu labentium temporum spumat. Et quia Antichristus extrema mundi apprehendere nititur, cerastes iste equi ungulas mordere perhibetur. Ungulas quippe equi mordere est extrema saeculi feriendo contingere. Ut cadat ascensor ejus retro (Genes. XLIX, 17). Ascensor equi est quisquis extollitur in dignitatibus mundi. Qui retro cadere dicitur, et non in faciem, sicut Saulus cecidisse memoratur (Act. IX, 4). In faciem enim cadere est in hac vita suas unumquemque culpas agnoscere, easque poenitendo deflere. Retro vero quo non videtur, cadere, est ex hac vita repente decedere, et ad quae supplicia ducatur

ignorare. Et quia Judaea erroris sui laqueis capta, pro Christo Antichristum expectat, bene Jacob eodem loco repente in electorum voce conversus est, dicens: Salutare tuum expectabo, Domine (Genes. XLIX, 18); id est, non sicut infideles Antichristum, sed eum qui in redemptionem nostram venturus est, verum credo fideliter Christum.

Equi nomine praeparatio rectae intentionis accipitur, sicut scriptum est: Equus paratur in diem belli, sed Dominus salutem tribuit (Prov. XXI, 31), quia contra tentationem quidem se animus praeparat, sed nisi adjuvetur, salubriter non decertat.

Equi nomine sanctus quisque praedicator accipitur, propheta attestante, qui ait: Misisti in mare equos tuos, turbantes aquas multas (Habac. III, 15). Quietae quippe aquae jacuerunt, quia humanae mentes diu vitiorum suorum torpore sopitae sunt. Sed equis Dei mare turbatum est, quia missis sanctis praedicatoribus, omne cor quod pestifera securitate torpuit, impulsu salutiferi timoris expavit. Hoc itaque loco equi nomine sanctus praedicator accipitur, cum beato Job dicitur: Nunquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?

44. Praedicator tanquam equus habeat a Deo fortitudinem, ut recte agat; et hinnitum, ut optime doceat. ---Sed quid est quod huic equo Dominus se prius dare fortitudinem, et postmodum collo ejus hinnitum circumdare asserit? Hinnitu enim vox praedicationis exprimitur. Verus autem quisque praedicator ante fortitudinem, et postmodum hinnitum accipit, quia cum in se prius vitia exstinxerit, tunc pro erundiendis aliis ad vocem praedicationis venit. Equus iste habet fortitudinem, quia adversa constanter tolerat. Habet hinnitum, quia ad superna blandiens vocat. Huic equo Dominus et fortitudinem et hinnitum se dare testatur, quia in praedicatore ejus nisi et vita et sermo convenerint,

nequaquam virtus perfectionis apparebit. Non enim multum prodest si sublimis vitae operatione suffultus sit, si tamen loquendo non valet ad hoc alios excitare quod sentit. Vel quid prodest bene loquendo alios accendere, si semetipsum indicat male vivendo torpuisse? Quia ergo in praedicatione necesse est ut ad perfectionem utraque conveniant, equo suo Dominus et cum actionis fortitudine hinnitum vocis et cum hinnitu vocis fortitudinem ministrat actionis. Et notandum cur hinnitus, qui interior nimirum per guttur ducitur, equi collo circumdari, id est quasi per gyrum trahi exterius, dicatur, quia videlicet praedicationis vox de internis emanat, sed extra circumdat. Nam quo alios ad bene vivendum suscitatur, eo ad bene agendum et opera praedicantis ligatur, ne extra sermonem actio transeat, ne voci vita contradicat. Collo ergo equi hinnitus circumducitur, quia ne ad perversa opera prodeat, suis vocibus etiam vita praedicantis obsidetur. Hinc est enim quod potenter dimicantibus in munere torques datur, ut quia signa virtutum gestant, majora semper exercent, et debilitatis crimen incurrere metuant, dum in semetipsis jam fortitudinis est praemium, quod ostentant. Unde recte in laude sapientiae auditori cuilibet per Salomonem dicitur: Coronam gratiarum accipies capiti tuo, et torquem auream collo tuo (Prov. I, 9). Sequitur:

CAPUT XXV

VERS. 20.---Nunquid suscitabis eum quasi locustas?

45. Per locustas quae debeant intelligi. Judaicus populus. Saltus quosdam dedit, et in terram statim cecidit.---Locustarum nomine aliquando Judaicus populus, aliquando conversa gentilitas, aliquando adulantium lingua, aliquando vero per comparisonem resurrectio dominica, vel praedicatorum vita signatur.

Quia enim Judaeorum populum locustae expriment, vita Joannis signat, de quo scriptum est: Locustas et mel silvestre edebat (Matth. III, 4). Joannes quippe eum quem prophetiae auctoritate pronuntiat, etiam specie ciborum clamat. In semetipso enim designavit Dominum, quem praevenit. Qui nimirum in redemptionem nostram veniens, quia infructuosae gentilitatis dulcedinem sumpsit, mel silvestre edit. Quia vero Judaeorum plebem in suo corpore ex parte convertit, in cibo locustas accepit. Ipsos namque locustae significant subitos saltus dantes, sed protinus ad terram cadentes. Saltus enim dabant cum praecepta Domini se implere promitterent; sed citius ad terram cadebant, cum per prava opera haec se audisse denegarent. Videamus in eis quasi quemdam locustarum saltum: Omnia verba quae locutus est Dominus, et faciemus et audiemus (Exod. XXIV, 3). Videamus autem quomodo citius ad terram ruunt: Utinam mortui essemus in Aegypto, et non in hac vasta solitudine. Utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in terram istam (Num. XIV, 3). Locustae ergo erant, quia habebant saltum per vocem, et casum per actionem.

46. Gentiles locustis significati, et adulantium linguae quae bonorum operum fructus devastant. --- Locustarum quoque nomine gentilitas designatur, Salomone attestante, qui ait: Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, dissipabitur capparitis (Eccle. XII, 5). Amygdalus quippe florem prius cunctis arboribus ostendit. Et quid in flore amygdali nisi sanctae Ecclesiae primordia designantur? quae in praedicatoribus suis primitivos virtutum flores aperuit, et ad inferenda poma bonorum operum, venturos sanctos, quasi arbusta sequentia praevenit. In qua mox locusta impinguata est, quia sicca gentilitatis sterilitas pinguedine est gratiae coelestis infusa. Capparitis dissipatur, quia cum gratiam fidei vocata gentilitas attigit, Judaea, in sua sterilitate remanens, bene vivendi ordinem amisit. Hinc rursus per eundem Salomonem dicitur: Regem locusta non habet, et

egreditur universa per turmas suas (Prov. XXX, 27), quia videlicet derelicta gentilitas aliena dudum a divino regimine exstitit, sed tamen ordinata postmodum contra adversantes spiritus ad fidei bellum processit.

47. Locustae vocabulo lingua adulantis exprimitur: quod exhibitae coelitus Aegyptiae plagae testantur, quae exigentibus meritis corporaliter semel illatae sunt; sed quae mala pravas mentes quotidie feriant, spiritualiter signaverunt. Scriptum namque est: Ventus urens levabat locustas, quae ascenderunt super universam terram Aegypti, operueruntque universam faciem terrae, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terrae, et quidquid pomorum in arboribus fuit (Exod. X, 13, 14). His enim Aegyptus plagis affecta est, in quibus, exteriori percussione commota, dolensque, perpenderet quae devastationis damna interius negligens toleraret, ut dum foris perire minima, sed amplius dilecta cerneret, per eorum speciem quae intus pertulerat graviora sentiret. Quid autem per significationem locustae portendunt, quae plus quam caetera minima quaeque animantia humanis frugibus nocent, nisi linguas adulantium, quae terrenorum hominum mentes, si quando bona aliqua proferre conspiciunt, haec immoderatus laudando corrumpunt? Fructus quippe Aegyptiorum est operatio cenodoxorum; quam locustae exterminant, dum adulantes linguae ad appetendas laudes transitorias cor operantis inclinant. Herbam vero locustae comedunt, quando adultores quique verba loquentium favoribus extollunt. Poma quoque arborum devorant, quando vanis laudibus quorundam jam quasi fortium et opera enervant.

48. Locusta significat etiam Christi resurrectionem, et praedicatores, qui modo ad contemplativam vitam saliunt, modo resiliunt.---Locustae nomine per comparisonem Redemptoris nostri resurrectio designatur. Unde et voce ejus per Prophetam dicitur: Excussus sum sicut locusta (Psal. CVIII, 23). Teneri enim se

a persecutoribus usque ad mortem pertulit; sed sicut locusta excussus est, quia ab eorum manibus saltu subitae resurrectionis evolavit.

49. Quod referri quoque ad praedicatorum numerum potest. In ipsis quippe sicut locusta excussus est, quia Judaea in sua persecutione saeviente, dum per diversa fugiunt, quasi quosdam recessionis suae saltus dederunt. Quia vero ille praedicator ad perfectionis culmen erigitur, qui non activa solummodo, sed etiam contemplativa vita solidatur, recte ipsa praedicatorum perfectio locustis exprimitur, quae quoties se in aera attollere conantur, primum se cruribus impellentes sublevant, et postmodum alis volant. Ita nimirum sunt sancti viri, qui dum superna appetunt, primum quidem activae vitae bonis operibus innituntur, et tunc demum se ad sublimia per contemplationis saltum volando suspendunt. Crura figunt, et alas exerunt, quia recte agendo se stabiliunt, et ad alta vivendo sublevantur. Qui in hac vita positi, diu in divina contemplatione manere non possunt, sed, quasi locustarum more, a saltu quem dederant in pedibus suis se excipiunt, dum post contemplationum sublimia ad necessaria activae vitae opera revertuntur, nec tamen in eadem vita activa remanere contenti sunt. Sed dum ad contemplationem desideranter exsiliunt, quasi rursus aera volantes petunt; vitamque suam quasi locustae ascendentes descendentesque peragunt, dum sine cessatione semper et summa videre ambiunt, et ad semetipsos naturae corruptibilis pondere revolvuntur.

50. In pace Ecclesiae humiles, in persecutione fortes et erecti.---Est adhuc aliud quod locustae simile sanctis praedicatoribus gerunt. Matutinis namque horis, id est teporis tempore vix a terra se sublevant; cum vero aestus exarserit, tanto altius, quanto alacrius volant. Sanctus autem quisque praedicator dum quieta fidei tempora conspicit, humilis ac despectus aspicitur, et locustae more quasi vix a terra sublevatur. Si autem persecutionis ardor

incaleat, corde coelestibus inhaerens, mox quantae sit sublimitatis ostendit; et pulsatus alis in altum rapitur, qui quietus in imis torpuisse videbatur. De hoc ergo equo, id est praedicatore suo, beato Job Dominus dicit: Nunquid suscitabis eum quasi locustas? Subaudis ut ego, qui eo illum ad altiora excitando sublevo, quo graviore persecutionis aestu excruciarum permitto, ut tunc in illo robustior virtus evigilet, cum se ei ardentior infidelium crudelitas illidit.

Sed cum multa exterius sanctus praedicator patitur, cum dira persequentium vexatione cruciatur, quis intueri valet quid est quod intus conspicit, qui tot sua exterius damna non sentit? Nisi enim essent mira quae salubriter intus pascerent, ea procul dubio quae admoventur exterius usque ad cor tormenta pervenirent. Sed in arce spei se animus sublevat, et idcirco objectae obsidionis jacula minime formidat. Unde et hoc loco Dominus, ut ostendat equus iste quam suavia jam de internis odoretur, cum tot adversa in exterioribus patitur, recte subjungit:

CAPUT XXVI

IBID.---Gloria narium ejus terror.

51. Cum tot exterius adversa patiuntur, mira interius de aeterna beatitudine odorantur.---In Scriptura sacra vocabulo narium aliquando fatuitas, aliquando antiqui hostis instigatio, aliquando vero praescientia solet intelligi. Naribus namque fatuitas designatur, sicut jam superius Salomone attestante docuimus qui ait: Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua (Prov. XI, 22). Narium nomine exhalantes insidiae atque instigatio antiqui hostis accipitur, quod in hoc eodem libro de illo Dominus attestatur, dicens: De naribus ejus procedit fumus (Job. XLI, 11). Ac si dicat: De perversa instigatione illius in humanis cordibus caligo nequissimae cogitationis

surgit, per quam videntium oculi tenebrescunt. Naribus quoque praescientia designatur, sicut per prophetam dicitur: Quiescite ab homine, cujus spiritus est in naribus ejus, quia excelsus reputatus est ipse (Isai. II, 22). Saepe enim id quod non videmus odore comprehendimus, ita ut nonnullae res etiam cum longe jaceant fragrantia nobis suae qualitatis innotescant, dumque per nares spiritum ducimus, plerumque aliqua et invisae praescimus. Redemptoris ergo nostri spiritus esse in ejus naribus dicitur, ut videlicet scientia illius esse in praescientia designetur, quia quaecumque se scire in natura humanitatis innotuit, haec nimirum ante saecula ex divinitate praescivit. Qui unde spiritum in naribus habuerit, mox per prophetam subjunxit, dicens: Quia excelsus reputatus est ipse (Isai. II, 22). Ac si diceret: In inferioribus ventura desuper praescivit, quia ad ima de coelestibus venit. Sancti etiam viri, quia ab illo audita crediderunt, ipsi quoque jam ventura praesciunt; dumque ejus fideliter praeceptis inserviunt, adventum illius spe certa praestolantur. Unde et hoc loco equi hujus naribus, praedicatoris sancti praescientia ac praestolatio designatur. Dum enim venire extremum judicium, ostendi coelestem patriam, persolvi justis praemia appetit, quasi per nares spiritum de futuris trahit.

52. Unde gloriatur justus, terretur peccator.---Sed gloria narium ejus terror est, quia visionem districti judicis, quam justus vehementer exspectat, injustus venire formidat. Iste namque labores suos considerans, mercedem retributionis quaerit; et causae suae meritum sciens, praesentiam judicis expetit, eumque ut veniat in flamma ignis, dans vindictam impiis, et contemplationis suae speciem in retributionem deferens piis, summo ardore concupiscit. Ille vero qui injustitiae suae meminit, venire in judicium perhorrescit, actusque suos examinari metuit, quia damnari se, si examinentur, novit. Gloria ergo narium ejus terror est, quia justus inde gloriatur, unde peccator addicitur. Videamus equum quomodo de

his quae adhuc non videt jam per nares spiritum trahit, videamus quanta gloria attollitur cum jam ventura praestolatur. Ecce labores suos intuens praedicator egregius dicit: Ego jam delibor, et tempus meae resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De reliquo reposita est mihi corona justitiae quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex (II Tim. IV, 6, 7, 8). Ubi et apte subjungit: Non solum autem mihi, sed et his qui diligunt adventum ejus (Ibid., 8). Ac si dicat: Sed et omnibus qui sibi de bona operatione sunt conscii. Adventum enim judicis non diligunt, nisi qui in causa sua se habere justitiae meritum sciunt. Quia igitur unde gloriatur justus, inde terretur injustus, dicatur recte Gloria narium ejus terror. Sed sanctus iste praedicator, dum venturam gloriam praestolatur, dum venire ante faciem judicis nititur, dumque a laboris sui adhuc mercede differtur, in hac vita interim positus quid agat audiamus. Sequitur:

CAPUT XXVII

VERS. 21.---Terram ungula fodit.

53. Praedicatoris officium est, in auditoribus et in scripto terrenas cogitationes effodere.---Solet in equi ungula laboris fortitudo cognosci. Quid ergo per ungulam nisi in praedicatore sancto virtutum perfectio designatur? Qua videlicet ungula terram fodit, cum de corde audientium exemplo suorum operum terrenas cogitationes ejicit. Ungula terram fodit, quia auditorum corda a saecularibus curis evacuat, cum doctor bonus contemni saeculum opere ostentat. Videamus Paulum terram cordis audientium qua ostensae virtutis ungula fodiat. Ipse namque discipulis dicit: Haec cogitate, quae et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me, haec agite, et Deus pacis erit vobiscum (Philip. IV, 8, 9, 10). Et rursum: Imitatores mei estote, fratres, sicut et ego Christi (Ibid., III, 17). Qui igitur exemplo sui operis alios corrigit,

nimirum ungula terram fodit. Habemus aliud quod adhuc subtilius de hujus unguiae effossione tractemus. Sancti enim viri quamvis intento mentis oculo in superna evigilent, quamvis cuncta quae in ima praeterfluunt pede rigidi contemptus calcent; ex corruptione tamen terrenae carnis, cui adhuc illigati sunt, plerumque cogitationum pulverem in corde patiuntur. Cumque foris aliis ad appetenda coelestia persuadent, semetipsos semper intrinsecus subtili inquisitione discutunt, ne qua immorante in se diu infima cogitatione polluantur. Equus ergo iste ungula terram fodit cum praedicator quisque inquisitione forti terrenas in se cogitationes discutit. Equus ungula terram fodit quando is cui jam Dominus praesidet quae sibi moles congeritur ex vetusta cogitatione considerat, seque ab illa flendo evacuare non cessat. Unde bene et Isaac apud alienam gentem puteos fodisse describitur (Genes. XXVI). Quo videlicet exemplo discimus ut in hac peregrinationis aerumna positi, cogitationum nostrarum profunda penetremus; et quousque nobis verae intelligentiae aqua respondeat, nequaquam nostrae inquisitionis manus ab exhaurienda cordis terra torpescat. Quos tamen puteos allophyli insidiantes replent (Ibid.), quia nimirum immundi spiritus cum nos studiose cor fodere conspiciunt, congestas nobis tentationum cogitationes ingerunt. Unde semper meus evacuanda est, incessanterque fodienda: ne si indiscussa relinquitur, usque ad tumorem perversorum operum, cogitationum super nos terra cumuletur. Hinc ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, fode parietem (Ezech. VIII, 8); id est, cordis duritiam crebris perscrutationum ictibus rumpe. Hinc ad Isaiam Dominus dicit: Ingredere in petram, abscondere fossa humo, a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus (Isai. II, 10). Petram quippe ingredimur, cum cordis nostri duritiam penetramus; atque a facie timoris Domini fossa humo abscondimur, si terrenas cogitationes egerentes ab ira districti judicis in humilitate nostrae mentis celamur. Quo enim plus terra fodiendo projicitur, eo pavementum semper inferius

demonstratur. Unde et nos si a nobis studiosius terrenas cogitationes ejicimus, quo apud nosmetipsos abscondamur, humiliter invenimus.

54. De imminente judicii die S. Gregorii sententia. ---
Ecce enim quia divini judicii dies imminet, quasi ipsa jam timoris ejus facies apparet; tantoque magis necesse est ut unusquisque illum terribilius timeat, quanto jam gloria majestatis ejus appropinquat. Quid ergo agendum est, quove fugiendum? Quo enim quis latere potest eum qui ubique est? Sed ecce petram ingredi, fossa humo occultari praecipimur, ut videlicet cordis nostri duritiam dirumpentes, eo iram invisibilem declinemus, quo ab amore rerum visibilium apud nosmetipsos in corde subtrahimur, ut cum pravae cogitationis terra ejicitur, mens apud semetipsam tanto tutius quanto et humiliter abscondatur (Deut. XXIII, 12). Hinc Israelitico populo per S. Moysen a Domino jubetur, ut cum egreditur ad requisita naturae, mittat paxillum in balteo, et fossa humo abscondat quae egesta fuerint. Naturae enim corruptibilis pondere gravati, a mentis nostrae utero quaedam cogitationum superflua quasi ventris gravamina erumpunt. Sed portare paxillum sub balteo debemus, ut videlicet ad reprehendendos nosmetipsos semper accincti, acutum circa nos stimulum compunctionis habeamus, qui incessanter terram mentis nostrae poenitentiae dolore confodiat, et hoc quod a nobis fetidum erumpit abscondat. Ventris quippe egestio fossa humo per paxillum tegitur, cum mentis nostrae superfluitas subtili redargutione discussa, ante Dei oculos, per compunctionis suae stimulum celatur. Quia igitur sancti viri quaecunque inutilia cogitant reprehendere ac dijudicare non cessant, de equo suo Dominus dicat: Terram ungula fodit, id est quidquid in mente sua terrenum versari conspicit, hoc nimirum superductae poenitentiae duris percussionibus rumpit. Cum vero se interius districta subtilitate dijudicant, jam nihil est quod exterius pertimescant. Tanto enim minus ad

mala praesentia trepidant, quanto semetipsos plenius bonis venturis parant. Unde et subditur:

CAPUT XXVIII

Ibid.---Exsultat audacter, in occursum pergīt armatis.

55. Sanctum virum nec adversa dejiciunt, nec prospera corrumpunt. Apostolorum inter flagella exsultatio, in primis Pauli. Haeretici potestatum saecularium patrociniū ambiunt. Infractae virtutis est rerum terrenarum contemptus.---Exsultat audacter, quia sic adversis non frangitur, sicut nec prosperis elevatur. Adversa namque non dejiciunt, quem prospera nulla corrumpunt. Equus itaque iste et fortis et sub freno est. Ne ergo prematur adversis, habet vim fortitudinis; ne elevetur prosperis, habet pondus desuper insidentis. Decurrunt quippe tempora, sed idcirco justum trahere non valent, quia levare non possunt. Illos nimirum trahunt, quos levant; irata dejiciunt, quos blanda sustollunt. Vir autem bene Deo subditus scit inter transeuntia stare, scit inter lapsus decurrentium temporum mentis gressum figere, scit nec ad subjecta se erigere, nec ad objecta trepidare. Plerumque autem quia exerceri se utilius contritionis suae laboribus novit, in adversis hilaescit, quae dum constanter pro veritate patitur, augeri sibi virtutis meritum laetatur. Hinc est quod tunc apostolos exsultasse legimus, cum pro Christo illos contigit flagella tolerasse, sicut scriptum est: *Ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. V, 41)*. Hinc Paulus cum duris in Macedonia fuisset persecutionibus pressus, in eo quod se afflictum insinuat, etiam jucundatum demonstrat, dicens: *Nam cum venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra (II Cor. VII, 5)*. Ac si aperte diceret quia spiritus requiem habuit dum per profectum animae persecutionum supplicia caro toleravit. Contra hunc itaque equum ab adversariis sanctae Ecclesiae parantur

gladii de dolore poenarum, parantur arma de patrociniis saecularium potestatum. Solent namque haeretici potentum mundi defensionibus, quasi quibusdam armis, se tegere; solent omnes infideles praedicationem fidei excitatis etiam saeculi potestatibus impugnare. Sed equus Dei exultat audacter, et exteriora tormenta non metuit, quia internam delectationem quaerit, potestatum mundi iracundiam non formidat, quia ipsius quoque vitae praesentis desiderium per mentis excessum calcat. Hinc per Salomonem dicitur: Non contristabit justum quidquid ei acciderit (Prov. XII, 21). Hinc in eo rursum scriptum est: Justus quasi leo confidens absque terrore erit (Prov. XXVIII, 1). In occurso bestiarum idcirco leo non trepidat, quia praevalere se omnibus non ignorat. Unde justus viri securitas recte leoni comparatur, quia contra se cum quoslibet insurgere conspicit, ad mentis suae confidentiam redit; et scit quia cunctos adversantes superat, quia illum solum diligit, quem invitus nullo modo amittat. Quisquis enim exteriora, quae et nolenti subtrahuntur, appetit sua se sponte extraneo timori substernit. Infracta autem virtus est concupiscentiae terrenae contemptus, quia et in alto mens ponitur, cum a rebus infimis spei suae iudicio sublevatur, atque a cunctis adversantibus tanto minus attingitur quanto in supernis sita tutius munitur.

56. Justus adversantibus intrepidus occurrit.---Equus itaque iste non solum contra se venientes minime metuit, sed eis etiam in occursum pergat. Unde bene hic additur: In occursum pergat armatis. Plerumque enim quieti atque inconcussi relinquimur, si obviare pravis pro justitia non curamus. Sed si ad aeternae vitae desiderium animus exarsit, si jam verum lumen intrinsecus respicit, si in se flammam sancti fervoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum causa exigit, debemus pro defensione justitiae nosmetipsos objicere, et perversis ad injusta erumpentibus, etiam cum ab eis non quaerimur, obviare. Nam cum justitiam, quam nos amamus, in aliis

feriunt, nos nihilominus sua percussione confodiunt, etiam si venerari videantur. Quia ergo vir sanctus pravis ac male agentibus sese etiam cum non quaeritur opponit, recte de equo Dei dicitur: In occursum pergit armatis.

57. S. Pauli exemplum.---Intueri libet illum sessoris sui calcaribus excitatum contra armatos hostes, quantus Paulum fervor accenderat, quando eum Ephesi ad irrumpendas theatri turbas zeli flamma rapiebat. Scriptum quippe est: Repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum; et impleta est civitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapti Caio et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli (Act. XIX, 28, 29). Atque mox subditur: Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asiae principibus, qui erant amici ejus, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum (Ibid., 30, 31). In quibus profecto verbis agnoscimus quo impetu contra cuneos adversantes irrueret, nisi eum per amicos et discipulos charitatis frena tenuissent.

58. Declinandum tamen aliquando prudenter periculum, si ex illo periculo modicus tantum fructus speretur. Hoc Paulus exemplo docuit.---Sed si obviare hostibus, si ultro pugnam petere, si nosmetipsos semper relinquere in cursu nostri fervoris debemus, quid est quod idem praedicator egregius de semetipso fatetur, dicens: Damasci praepositus gentis Aretae regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet, et per fenestram in sporta demissus sum per murum, et sic effugi manus ejus (II Cor. XI, 32, 33)? Quid est quod equus iste modo sponte armatorum cuneos impetit, et modo se ab armatis hostibus quasi trepidus abscondit, nisi hoc, quod necesse est ut in ejus artificiosa virtute discamus adversariorum pugnam et constanter aliquando appetere, et prudenter aliquando declinare? Necesse quippe est ut per omne quod agimus in mentis trutina positum hinc pondus, illinc fructum nostri laboris

aestimemus; et cum pondus fructum superat, laborem quisque innoxie declinet, dummodo se in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cum vero subsequenti quantitate fructuum mensura laboris aut aequatur, aut vincitur, labor non sine gravi culpa declinatur. Unde praedicator sanctus, cum Damasci valde obstinatas mentes persequentium cerneret, eorum noluit adversitati conflagere, quia et semetipsum, quem profuturum multis noverat, vidit posse deficere, et aut nullis se ibi aut paucis prodesse. Secessum ergo a certamine petiit, et pugnaturum feliciter ad alia se bella servavit. Non enim loco virtus, sed locus virtuti defuit; et idcirco fortissimus miles ab obsidionis angustia certaminis campum quaesivit. Ubi autem subjuganda regi proprio multa adversariorum colla conspexit, subire bellum vel cum morte non timuit; sicut ipse cum Jerosolymam pergeret, eumque discipuli, passione illius per prophetiam praescita, prohiberent, sibimetipsi attestatur, dicens: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu (Act. XXI, 13). Neque enim facio animam meam pretiosiore quam me (Ibid., XX, 24). Qui igitur hic hostiles cuneos etiam praescita passione sua imperterritus petiit, illic de dispensatione fuisse edocuit, non de timore quod fugit.

59. Cavendum ne timore potius quam cauta dispensatione fugiamus.---Qua in re pensandum est quia ille labores quosdam per dispensationis iudicium laudabiliter declinat, qui pro Deo majores alios fortiter tolerat. Nam saepe ab hominibus timor debilis cauta dispensatio vocatur; et quasi prudenter impetum declinasse se asserunt, cum fugientes turpiter in terga feriuntur. Unde necesse est ut in causa Dei, cum res dispensationis agitur, metus cordis subtilissima libratione pensetur, ne per infirmitatem timor subrepat, et sese per dispensationis imaginem rationem confingat, ne culpa se prudentiam nominet; jamque nec ad poenitentiam animus redeat, quando hoc quod inique perpetrat virtutem vocat.

Restat igitur ut in dubiis quisque deprehensus, cum quaelibet sibi adversitas imminet, prius intra semetipsum contra formidinem et praecipitationem pugnet, quatenus nec formidolose se subtrahat, nec praecipitanter opponat. Valde enim praeceptus est qui semper se adversis objicit, et valde pavidus qui semper abscondit.

60. Peritus dux hosti exercitum nec semper admovet, nec semper subducit.---Sed haec melius in bellis spiritalibus discimus, si formam exercitii a corporalibus bellis trahamus. Non enim ille dux sapiens est, qui semper contra hostiles cuneos exercitum praecipitans admovet; neque ille dux fortis, qui semper hunc ab hostis facie cavendo subducit. Scire namque dux debet modo ab hostili impetu exercitum caute subtrahere, modo hostem circumfusus cornibus coarctare. Quod nimirum sollicite perfecti praedicatores exhibent, cum modo persecutionis rabiem declinantes, noverunt sapienter sed non enerviter cedere; modo autem persecutionis impetum contemntes, noverunt ei fortiter, sed non praecipitanter obviare. Quia autem sanctus vir, cum congruum cernit, ictibus pectus objicit, et venientia jacula vel moriens retundit, recte dicitur: In occursum pergat armatis. De quo adhuc bene subditur:

CAPUT XXIX

VERS. 22.---Contemnit pavorem, nec cedit gladio.

61. Paulus pavorem omnem, omnem hostilem impetum despexit.---Videamus quomodo pavorem despiciat, qui ipsos adversariorum gladios enumerans calcit. Ait enim: Quis nos separabit a charitate Dei? tribulatio an angustia, an fames, an persecutio (Rom. VIII, 35)? In pavore autem ventura poena metuitur, in gladio vero jam dolor de praesenti percussione sentitur. Quia ergo vir sanctus ventura adversa non metuit, pavorem despicit; quia vero nec superveniente percussione

vincitur, nequaquam gladiis cedit. Contra hunc itaque equum tot sunt gladii hostium, quot genera persecutionum; quae cuncta obvians superat, quia amore vitae sese ad interitum parat. Sed quia tam robustissimum pectus quomodo se jaculis opponat audivimus, nunc quid ab adversariis agatur audiamus. Sequitur:

CAPUT XXX

VERS. 23.---Super ipsum sonabit pharetra.

62. Victi hostes ad dolos, sed incassum confugiunt. --- In Scriptura sacra pharetrae nomine aliquando justum Dei occultumque consilium, aliquando vero clandestina pravorum machinatio designatur. Per pharetram justum Dei occultumque consilium exprimitur, sicut idem beatus Job superiore parte testatur, dicens: Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me (Job. XXX, 11). Id est, occultum suum consilium detexit, et publica me percussione vulneravit. Sicut enim in pharetra sagittae, sic in occulto Dei consilio latent sententiae; et quasi ex pharetra sagitta educitur, quando ex occulto consilio apertam Deus sententiam jaculatur. Pharetrae quoque nomine pravorum machinatio designatur, sicut per prophetam dicitur: Paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde (Psal. X, 3). Iniqui enim cum dolos quos bonis excogitant secretis machinationibus occultant, quasi in pharetra sagittas parant, et in hac praesentis vitae caligine, velut in obscuro, rectos corde feriunt, quia malitiosa eorum jacula et sentiri per vulnus possunt, et tamen venientia deprehendi non possunt. Igitur quia equus Dei nulla adversitate terretur, eique quo magis obviatur, eo vi intentionis suae super armatos hostes ferventior ducitur, persecutores ejus, qui se etiam ferientes vinci sentiunt, turbati ad consilium revertuntur, dolos praeparant, et velut ex longinquo mittendo vulnera occultant. Unde nunc

recte dicitur: Super ipsum sonabit pharetra; ut eum ex absconsa machinatione longe feriant, cui apertis congressionibus inaniter appropinquant. Haec tunc super equum Dei pharetra sonuerat, cum quadraginta viri qui in ejus mortem conjuraverant educi de carcere Paulum quaerebant (Act. XXIII, 16), ut consiliorum suorum ictibus quasi clam sagittarum dolo interficerent quem congressione persecutionis publicae superare nequaquam possent. Pharetra ergo sonuit, quia occultae machinationis ad Paulum causa pervenit.

63. Artes suas aliquando occultant, aliquando, ut incutiant terrorem, ostentant.---Quamvis si vigilanter quaerimus, adhuc in pharetrae sonitu aliquid subtilius invenimus. Saepe enim adversarii consilia contra bonos ineunt, pravis inventionibus innituntur, ad excogitandos dolos se conferunt, sed tamen qui eosdem dolos prodere bonis debeant, ipsi instituunt, latenter ipsi transmittunt, ut credulis suppliciorum praeparatio dum quasi furtim innotescitur, amplius timeatur, et audientis animum plus suspecta vulnera quam percepta perturbent. In pharetra enim sagittae dum latent et sonant mortem etiam non visae denuntiant. Pharetra ergo contra equum sonitum reddit, cum contra praedicatorem sanctum occulta pravorum machinatio consilium suum, quod fraudulenter operit, fraudulentius innotescit, ut praemissis minis quasi ex sonitu pharetrae terreat, cum praedicator Dei apertas contumelias velut cominus ferientia jacula non formidat. Cum vero eisdem minis minime terretur, mox persecutorum crudelitas ad supplicia manifesta perducitur. Unde bene postquam dictum est: Super ipsum sonabit pharetra, illico additur:

CAPUT XXXI

IBID.--- Vibrabit hasta.

64. A minis ad aperta supplicia prorumpunt.--- Contra praedicatorem Dei post pharetrae sonitum hasta vibratur, quando post terrores exhibitos e vicino jam feriens aperta poena producitur. Praedicatores autem sancti, cum pro defensione fidei supplicia subeunt, ad eamdem fidem, quos valent, rapere et inter verbera non desistunt; et cum patienter vulnera suscipiunt, prudenter contra corda infidelium sagittas praedicationis reddunt. Unde nonnunquam agitur ut ipsi qui in persecutione saeviunt non tam doleant quod cor praedicatoris non emolliunt quam quod per ejus verba etiam alios amittant. Quia igitur eum feriendo non superant, ne fortasse et alii qui illum audiunt se derelinquant, mox contra loquentis verba scutum responsionis parant. Unde cum diceret: Vibrabit hasta, recte subjungit:

IBID.---Et clypeus.

65. Rationes quas opponant, etiam quaerunt.--- Persecutor enim saeviens postquam praedicatoris corpus supplicio percutit, auditorum cor quasi clypeo verbis suae disputationis munit. Vir igitur sanctus ut feriri debeat, hasta vibratur; sed ne audiri possit, clypeus opponitur. Habent namque defensores Dei in praelio sagittas suas quas eo citius in auditorum corda injiciunt, quo illas de spiritali arcu, id est de intima cordis tensione dstringunt. His quippe se in bello fidei Paulus armaverat, cum dicebat: Laboro usque ad vincula quasi male operans, sed verbum Dei non est alligatum (II Tim. II, 9). Ac si diceret: Hasta quidem suppliciorum ferior, sed tamen verborum sagittas emittere non desisto. Vulnera crudelitatis accipio, sed cor infidelium vera loquendo transfigo. Dicatur ergo: Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. Contra equum quippe Dei, quia pravorum consilia perstrepunt, pharetra sonat, quia aperta poena exquiritur, hasta vibratur; quia vero ei etiam disputatione resistitur, clypeus antefertur. Sed nunquid a fervore suo per ista comescitur? Vir enim

sanctus quo majore persecutione premitur, eo ad praedicandam veritatem acrius instigatur; et cum patienter persecutores tolerat, ardentem ad se auditores trahere festinat. Unde et bene adhuc de equo Dei subditur:

CAPUT XXXII

VERS. 24.---Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem.

66. Despectis illorum conatibus, pius praedicator peccatorum conversioni semper insudat.---Primo namque peccanti homini dictum est: Terra es, et in terram ibis (Genes. III, 19). Tubae autem clangunt, cum hujus saeculi potestates loqui sanctos terribiliter prohibent. Quia igitur praedicator zelo sancti Spiritus inflammatus, vel inter supplicia positus, quoslibet peccatores ad se trahere non desistit, fervens procul dubio terram sorbet, quia vero persecutorum minas minime formidat, clangorem tubae sonare non reputat. Tuba enim, quae discrimen belli denuntiat, quid est aliud quam vox saecularium potestatum, quae contempta resistentibus mortis certamen parat?

67. Exemplum Apostolorum, praesertim S. Pauli.--- Haec a principibus sacerdotum tuba sonuerat, cum flagellatos apostolos de Deo loqui prohibebant, sicut scriptum est: Caesis denuntiaverunt, ne loquerentur in nomine Jesu (Act. V, 40). Sed videamus quomodo equum Dei clangor tubae non terreat. Ait Petrus: Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Ibid., 29). Qui aliis quoque persequentibus dicit: Non enim possumus quae vidimus et audivimus, non loqui (Act. IV, 20). Equus ergo Dei clangorem tubae non metuit, quia praedicator egregius despectis potestatibus saeculi, nullos minarum sonitus pertimescit.

68. Videamus alium equum Dei quomodo terram sorbeat, quomodo nullus eum tubae terror attingat (Act. XIV, 18, 19, 20, 21). Scriptum est: Supervenerunt quidam ab Antiochia et Iconio Judaei, et persuasis turbis, lapidantes Paulum traxerunt extra civitatem, aestimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, et postero die profectus est cum Barnaba in Derben. Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystrum et Iconium et Antiochiam, confirmantes animas discipulorum. Perpendamus ergo quae hunc possent equum minae comescere, quando eum ab intentione sua non valet mors ipsa prohibere. Ecce lapidibus obruitur, nec tamen a veritatis sermone removetur. Occidi potest, superari non potest; velut exstinctus extra urbem projicitur, sed intra urbem die alio illaesus praedicator invenitur. O quam fortis huic viro inest infirmitas! o quam victrix poena! o quam dominatrix patientia! Ad agendum repulsione provocatur, ad praedicandam salutem plagis erigitur, ad propellendam laboris lassitudinem poena refovetur. Quae ergo hunc adversitas superet, quem poena fovet? Sed equus iste Dei et pharetrae sagittas despicit, quia malitiae consilia contemnit; vibratam hastam superat, quia et contra apertae persecutionis vulnera pectus firmat; oppositum clypeum rumpit, quia disputationem resistentium ratiocinando subigit; terram sorbet, quia peccatores in suum corpus exhortando convertit; clangorem buccinae sonare non reputat, quia vocem quamlibet terribilis prohibitionis calcat. Minus est autem quod dicitur, quia fortis perseverat in laboribus, adhuc, quod majus est, exsultat in adversis. Unde sequitur:

CAPUT XXXIII

VERS. 25.---Ubi audierit buccinam, dicit Vah.

69. Sancti, imminente certamine, licet mortis metu concutiantur, de futuro tamen praemio gaudent.--- Quibus

profecto verbis et illud ostenditur, quod hoc loco a Domino de equo irrationabili nil dicatur. Neque enim vah dicere brutum animal potest; sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur quem designet. Vah quippe sermo exsultationis est. Equus ergo, audita buccina, vah dicit, quia fortis quisque praedicator cum certamen passionis sibi propinquare considerat, de exercitio virtutis exsultat; nec terretur pugnae periculo, quia victoriae laetatur triumpho. Equo itaque est vah dicere, praedicatorem sanctum de ventura passione gaudere. Sed si praedicator fortis gloriam passionis appetit, si discrimen mortis subire pro Domino laetus quaerit, quid est quod ipsi fortissimo praedicatori, qui ex robusto corde virtutem traxit in nomine, Petro Veritas dixit: Cum senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo non vis (Joan. XXI, 12). Quomodo de passione gaudet, qui, cinctus ab alio, ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione et mortis metu quatitur, et tamen de venturo regni praemio laetatur, intelligimus quomodo gloriosi certaminis subire periculum volens nolit, quia et in morte considerat quod tolerans paveat, et in fructu mortis aspicit quod appetens quaerat.

70. Paulus amat quod refugit, fugere videtur quod amat.--Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amat. Ait enim: Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse (Philip. I, 23). Et, Mihi vivere Christus est, et mori lucrum (Ibid., 21). Et tamen dicit: Qui sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus gravati, eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est a vita (II Cor. V, 4). Ecce et mori desiderat, et tamen carne exspoliari formidat. Cur hoc? Quia etsi victoria in perpetuum laetificat, ipsa nihilominus ad praesens poena perturbat; et quamvis vincat amor subsequenteris muneris, tangit tamen non sine moerore animum pulsus doloris. Sicut enim vir fortis, cum vicino jam belli certamine armis accingitur, et palpitat et

festinat, tremit et saevit, quasi pavere per pallorem cernitur, sed per iram vehementer urgetur; ita vir sanctus, cum passioni se propinquare conspicit, et naturae suae infirmitate concutitur, et spei suae soliditate roboratur; et de vicina morte trepidat, et tamen quod moriendo verius vivat, exsultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte transire; et idcirco confidendo quasi ambigit, et quasi ambigendo confidit; et gaudens metuit, et metuens gaudet, quia scit quod ad bravium quietis non perveniat, nisi hoc quod interjacet cum labore transcendat. Sic nos, cum morbos a corpore repellere cupimus, tristes quidem amarum purgationis poculum sumimus, certi autem de subsequenti salute gaudemus. Quia enim pervenire corpus aliter ad salutem non valet, in potu libet etiam quod taedet. Cumque amaritudini inesse vitam animus conspicit, moerore turbatus hilaescit. Dicatur ergo: Ubi audierit buccinam, dicit Vah, quia praedicator fortis cognito certaminis nuntio, etsi ut homo ad vim persecutionis trepidat, per spei tamen certitudinem ad praemium remunerationis exsultat. Sed nequaquam ad hoc passionis bellum inconcussus existeret, nisi eandem passionem intenta cogitatione meditando praeveniret. Malum namque quod consilio praevenitur, decertanti contra se animo ex ratione subjicitur, quia tanto quisque minus adversitate vincitur, quanto contra illam praesciendo paratus invenitur. Saepe enim grave timoris pondus usu levigatur, saepe mors ipsa sicut inopinata perturbat, ita deliberatione praeventa laetificat. Unde et recte de hoc equo subjungitur:

IBID.---Procul odoratur bellum.

71. Ad reportandam victoriam certamen praevideatur. ---Ac si apertius dicatur: Idcirco quodlibet certamen exsuperat, quia mentem certamini ante certamen parat. Bellum quippe procul odorari est adversa quaeque longe adhuc posita cogitando praenoscerere, ne fortasse valeant improvisa superare. Hoc

bellum procul odorari discipulos Paulus admonebat, cum diceret: Vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate (II Cor. XIII, 5). Ac si aperte praeciperet, dicens: Persecutionum certamina ad mentem reducite, et cordis vestri intima atque occulta pensantes, quales inter supplicia existere valeatis invenite. Hoc bellum sancti viri procul odorantur, quando et in pace universalis Ecclesiae positi, vel haereticorum bella, vel imminetia ab infidelibus persecutionum tormenta conspiciunt. Qui dum recte vivunt, saepe pro bonis mala recipiunt, detractionum contumelias aequanimiter ferunt, ut si persecutionis occasio suppetat, tanto illos fortiores aperti hostes inveniant, quanto eos et intra Ecclesiam falsorum fratrum jacula non expugnant. Nam qui a statu patientiae ante linguarum vulnera corruit, ipse sibi testis est quia contra manifestae persecutionis gladios non subsistit. Quia ergo vir Dei exercitatus praesentibus contra ventura, et exercitatus minimis contra majora nititur, recte de equo Dei dictum est, quod bellum procul odoratur. Sequitur:

CAPUT XXXIV

IBID.---Exhortationem ducum, et ululatum exercitus.

72. Subodorandum quid auctores errorum, quid turba ipsis subdita possint insanire.---Duces adversae partis sunt erroris auctores, de quibus per Psalmistam dicitur: Effusa est contentio super principes eorum, et seduxerunt eos vana eorum, et errare fecit eos in invio, et non in via (Psal. CVI, 40). De quibus per semetipsam Veritas dicit: Caecus si caeco ducatum praebet, ambo in foveam cadunt (Matth. XV, 14). Hos autem duces exercitus sequitur pravorum scilicet turba, quae iniquis eorum praeceptionibus famulatur. Notandum quoque quod duces exhortari, exercitum vero dicit ululare, quia videlicet hi qui infidelibus vel haereticis praesunt prava quae teneri praecipiant quasi ex ratione persuadent.

Turba vero eis subdita, quia sine iudicio eorum voces sequitur, dum per confusionis insaniam perstrepat, bestialiter ululare perhibetur. Lupis quippe proprie ululatus convenit. Et quia catervae reproborum contra vitam moresque fidelium sola rapacitate inhiant, quasi per ululatum clamant. Equus ergo Dei exhortationem ducum et ululatum exercitus procul odoratur, dum sanctus quisque praedicator longe ante considerat quid vel auctores errorum contra electos valeant praecipere, vel turba eis subdita quam possit immaniter insanire. Hanc exhortationem ducum odorabatur Paulus, cum diceret: Per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium (Rom. XVI, 18). Hunc ululatum exercitus odorabatur, dicens: Intrabunt post discessionem meam lupi graves in vos (Act. XX, 29). Exhortationem ducum odoratus est Petrus, cum de quibusdam discipulos admoneret, dicens: In avaritia fictis verbis de vobis negotiabantur (II Pet. II, 3). Ululatum quoque exercitus odorabatur, cum praemitteret, dicens: Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphematur (Ibid., 2).

73. Fidelibus accommodantur, quae de praedicatoribus et doctoribus sunt dicta.---Igitur quia sanctus quisque praedicator atque in persecutionis bello dux fidei, qualem se possit exhibere narravimus, nunc sub huius equi specie unumquemque Christi militem describamus, ut et qui ad praedicationis culmen necdum se pervenisse considerat, hac tamen voce dominica, si jam bene vivere coeperit, expressum se esse cognoscat, quatenus hinc colligat quantum Deo notus sit, si ad majora pervenerit, quem signanter Deus eloqui nec in minimis praetermittit. Singula itaque quae de equo dicta sunt repentem, intuemur quomodo miles Dei a primaeva conversatione proficiat, quomodo a minimis ad majora succrescat, vel quibus gradibus ab infimis ad superna perveniat. Dicatur ergo:

CAPUT XXXV

VERS. 19.---Nunquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?

74. Militem Dei primum armet fides.---Unicuique animae, cui Dominus misericorditer praesidet, ante omnia fidei fortitudinem praebet, de qua Petrus ait: Adversarius vester diabolus, sicut leo rugiens, circuit quaerens quem devoret; cui resistite fortes in fide (I Pet. V, 8). Huic autem fortitudini hinnitus jungitur, dum fit quod scriptum est: Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. X, 10). Sequitur:

CAPUT XXXVI

VERS. 20.---Nunquid suscitabis eum quasi locustas?

75. Dei erga incipientes indulgentia.---Unusquisque qui Deum sequitur, in ipso suo exordio ut locusta suscitatur, quia etsi in quibusdam actionibus locustarum more flexis poplitibus terrae inhaeret, in quibusdam tamen expansis alis sese in aera suspendit. Conversionum quippe initia, bonis moribus malisque permista sunt, dum et nova jam per intentionem agitur, et vetus adhuc vita ex usu retinetur. Tanto autem minus permistis interim malis laedimur, quanto contra illa quotidie sine cessatione pugnamus. Nec suos nos jam culpa vindicat, cujus pravo usui nostra sollicite mens resultat. Minus itaque nobis inchoantibus terrena opera efficiunt, quia in nobis diutius demorari prohibentur. Proinde quoniam in ipso nostrae conversionis initio infirma quaedam pie de nobis Dominus tolerat, ut nos quandoque ad coelestia ex perfectione perducatur, quasi locustas nos in exordio suscitatur, quia etsi in volatu virtutis sublevatur, non tamen de terreni operis casu desperat. Sequitur:

CAPUT XXXVII

IBID.---Gloria narium ejus terror.

76. Inchoantes inter spem et metum positi, propter certamina carnis, quam idcirco fortiter edomant.---Pro eo quod non visa res odore deprehenditur, non immerito narium nomine spei nostrae cogitationes exprimuntur, quibus venturum iudicium, quod etsi oculis adhuc non cernimus, jam tamen sperando praevidemus. Omnis autem qui bene vivere incipit, audiens quod per extremum iudicium iusti ad regnum vocentur, hilaescit; sed quia quaedam mala adhuc ex reliquiis sibi inesse considerat, hoc ipsum iudicium, de quo exsultare inchoat, appropinquare formidat. Vitam quippe suam bonis malisque permistam conspicit, et cogitationes suas aliquo modo spe et timore confundit. Nam cum audit quae sint regni gaudia, mox mentem laetitia subleuat; et rursus cum respicit quae sint gehennae tormenta, mox mentem formido perturbat. Bene ergo gloria narium ejus terror dicitur, quia inter spem et metum positus, dum futurum iudicium mente conspicit, hoc ipsum timet unde gloriatur. Ipsa ei sua gloria terror est, quia inchoatis jam bonis, spe de iudicio laetus est; et necdum finitis omnibus malis, perfecte securus non est. Sed inter haec sollicitate ad mentem revertitur, et procellas tantae formidinis renuens, seque in solius pacis tranquillitate disponens, totis viribus a districto iudice inveniri liber conatur. Servile quippe aestimat dominicam praesentiam formidare; ac ne conspectum patris metuat, illa agit per quae se filium recognoscat. Discit ergo iudicem tota exspectatione diligere, atque, ut ita dixerim, timendo renuit timere. Oriri autem cordi formidinem pro carnali actione considerat, et idcirco ante omnia carnem forti edomatione castigat. Unde postquam dictum est: Gloria narium ejus terror, recte subjungitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 21.---Terram ungula fodit.

77. Ungula namque terram fodere est districta abstinencia carnem edomare. Quo autem plus caro premitur, eo de coelesti spe animus securius laetatur. Unde effossa terra apte subnectitur: Exsultat audacter. Quia enim valenter reprimit quod impugnat, audacter exsultat de his quae in aeterna pace desiderat; tantoque mens melius ad superna appetenda componitur, quanto ab illicitis arctius corpus edomatur. Unde recte per Salomonem dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, ut postea aedifices domum tuam (Prov. XXIV, 27). Ille quippe bene mentis domum aedificat, qui prius agrum corporis a spinis vitiorum purgat, ne si desideriorum sentes in carnis agro proficiant, intus tota virtutum fabrica fame boni operis crescente destruat. In ipso autem quisque belli certamine positus, tanto subtilius fraudem hostium conspicit, quanto et districtius corpus proprium quasi quemdam hostium adiutorem premit. Unde et post contritionem corporis, post laetitiam cordis recte subjungitur:

CAPUT XXXIX**IBID.---In occursum pergit armatis.**

78. Hostis insidias et dolos explorant inchoantes, et in alienis etiam cordibus praeveniunt.---Hostes armati sunt immundi spiritus, innumeris contra nos fraudibus accincti. Qui cum suadere nobis iniqua nequeunt, ea sub virtutum specie nostris obtutibus opponunt, et quasi sub quibusdam armis se contegunt, ne in sua malitia a nobis nudi videantur. Quibus armatis hostibus in occursum pergimus, quando eorum insidias longe praevidemus. Effossa igitur terra, armatis hostibus in occursum pergere, est, edomita carnis superbia, dolos immundorum spirituum mirabiliter explorare. Effossa terra armatis hostibus in occursum pergere, est devicta carnali nequitia

contra spiritalia vitia certamen subire. Nam qui adhuc secum enerviter pugnat, frustra contra se bella extra posita suscitatur. Qui enim semetipsum carnalibus subjugat, quomodo spiritalibus vitiis resultat? Aut quomodo de labore externi certaminis triumphare appetit, qui adhuc apud semetipsum domestico libidinis bello succumbit.

79. Vel certe armatis hostibus in occursum pergimus, quando per exhortationis studium eorum insidias et in alieno corde praevenimus. Quasi enim ex loco in quo fuimus ad locum alium obviam hostibus venimus, quando, nostra cura ordinate postposita, accessum immundorum spirituum a proximi mente prohibemus. Unde fit plerumque ut hostes callidi militem Dei jam de intestino bello victorem tanto de semetipso terribiliter tentent, quanto illum contra se et in alieno corde praevalere fortiter vident; ut dum illum ad se tuendum revocant, aliena corda liberius quae exhortatione ejus protegebantur invadant. Cumque cum superare non possint, saltem occupare conantur; quatenus dum miles Dei de semetipso concutitur, non ipse, sed is quem defendere consueverat perimatur. Sed mens in Deum immobiliter fixa tentationum spicula despicit, nec cujuslibet terroris jacula pertimescit. Supernae enim gratiae fretus auxilio, sic vulnera infirmitatis suae curat, ut aliena non deserat. Unde et bene de hoc equo subjungitur:

CAPUT XL

VERS. 22.---Contemnit pavorem, nec cedit gladio.

80. Minas hostis contemnunt inchoantes.---Contemnit pavorem, quia nullius tentationis formidine ad hoc usque terretur ut taceat. Nec cedit gladio, quia etsi violenta illum tentatio percutit, a cura tamen proximi non repellit. Unde et Paulus exemplum nobis invictae conversationis

insinuans, et quos ab hoste gladios suscipiat dicit, et quomodo eisdem gladiis non cedat ostendit. Omni enim jam carnalis operis pugna superata, carnalis tentationis gladium ab hoste susceperat, qui dicebat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis (Rom. VII, 23). Sed eidem gladio quem in se vicerat etiam in aliis non cedebat, cum profecto proximis diceret: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus (Rom. VI, 12). Et rursum: Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam (Coloss. III, 5). Gravis illum tentationum gladius feriebat, de quibus ipse ait: In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judaeis quinquies quadragenas una minus accepi; ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui (II Cor. XI, 23), et caetera, quae ipse tolerare potuit, et nos enumerare lassamur. Sed quomodo eidem gladio in proximi dilectione non cedat, post multa ipse subjungit: Praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum (Ibid., 28). Equus ergo Dei gladio percutitur, nec tamen percussione eadem a cursu prohibetur, dum fortis spiritualis certaminis miles et ipse vulnera ab hoste suscipit, et tamen ad salutem alios stringit. Sed erga tam durum coelestis militis pectus antiquus hostis tanto acutiora spicula perquirat, quanto se despici robustius conspicit. Unde et sequitur:

CAPUT XLI

VERS. 23.---Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus.

81. Saepe qui aliis regendis praesunt, gravioribus a diabolo tentationibus exercentur: modo aperta vi, modo

fraude et dolo, aliquando vi simul et dolo.--- Quia enim videt sanctae mentis studium contra se et aliis prodesse, multiplicata hanc satagit tentatione confodere. Unde saepe contingit ut hi qui regendis aliis praesunt tentationum certamina fortiora patiantur, quatenus corporalium more bellorum dum dux ipse ad fugam vertitur, resistentis exercitus constipata unanimitas sine labore dissipetur. Hostis itaque callidus contra coelestem militem diversa percussionum vulnera exquirens, modo ex pharetra per insidias eum sagitta vulnerat, modo ante ejus faciem hastam vibrat, quia videlicet vitia et alia sub virtutum specie contegit, et alia ut sunt aperta ejus oculis opponit. Ubi enim infirmari Dei militem conspicit, illic fraudis velamina non requirit. Ubi autem sibi resistere fortem considerat, illic contra vires procul dubio dolos parat. Nam cum infirmum quempiam in carnis illecebra videt, aperte speciem corporis quae concupisci valeat ejus obtutibus objicit. Si autem fortasse validum contra avaritiam cernit, importune ejus cogitationibus domesticorum suorum inopiam suggerit, ut dum mens ad provisionis curam quasi pie flectitur, seducta furtim in rerum ambitu inique rapiatur. Equum ergo Dei sagitta per insidias impetit, quando ei hostis callidus sub virtute vitium abscondit. Hasta autem cominus vulnerat, cum manifesta nequitia etiam scientem tentat.

82. Saepe vero coelesti militi uno eodemque tempore utrumque ab hoste objicitur, ut in qualibet una percussione perimatur. Dolosus namque adversarius simul ferire nititur, et aperte saeviens, et in insidiis latens, ut dum de occulto sagitta metuitur, minus ante faciem hasta timeatur; vel dum ante faciem hastae resistitur, nequaquam ex occulto veniens sagitta videatur. Saepe enim tentationem proponit libidinis, et subito fraudulentius cessans, elationem suggerit de servata castitate. Et sunt nonnulli qui dum multos ex castitatis arce in elationis foveam cecidisse conspiciunt, vitae suae custodiam negligentes, in immunditiam libidinis

demerguntur. Sunt vero e diverso nonnulli qui dum libidinis immunditiam fugiunt, per castitatis culmen in voraginem elationis ruunt. Quasi ergo aperte feriens hasta est culpa de vitio, et quasi ex occulto vulnerans de pharetra sagitta est culpa de virtute. Sed equus Dei et ante faciem hastam superat cum libidinem calcat, et a latere sagittam circumspicit cum in castitatis munditia se ab elatione custodit. Unde et bene inter utraque certanti per Salomonem dicitur: Dominus erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris (Prov. III, 26). Pes namque in anteriora tendit. Anteriora autem non videt, qui ea quae sunt a latere conspicit. Rursumque qui pedis custodiam praevidens anteriora cernit, circumspeditionem lateris deserit. Dum vero ante faciem positae virtutis aliquid agimus, quasi quo pes debeat poni praevidemus; sed dum ex virtute eadem furtim culpa suboritur, quasi dum in anteriora respicitur, ad sagittam latus nudatur. Saepe vero dum suborientem culpam metuimus, virtutem quae agenda est declinamus; et quasi dum latus circumspicitur, nequaquam cernitur pes in anteriora quomodo ponatur. Bene ergo dicitur: Dominus erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris, quia miles Dei divinae gratiae clypeo protectus, et quae ex latere possint prodire circumspiciendo considerat, et gressum ante faciem ferre proficiendo non cessat. Cui fraudulentus hostis invidens, quia per pharetram et hastam nequaquam se praevalere conspicit, clypeum opponit, ut si resistentis pectus feriendo non perforat, saltem quibusdam objectionibus proficientis iter intercludat. Quasdam namque difficultates ipsis ejus conatibus objicit; et cum superare non valet, vel resistit. Sed quid contra tot argumenta bellorum equus Dei agat audiamus:

CAPUT XLII

VERS. 24.---Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem.

83. Utrique, per sanctum fervorem et proficiendi curam resistitur.---Contra equum clangor tubae insonat, quando electi mentem in eo quod agit fortiter e vicino quaedam posita culpa terribiliter tentat. Sed fervens et fremens sorbet terram, quia nimio ardore semetipsum discutit; et quidquid in se terrenum reperit, quotidie proficiendo consumit. Et clangorem tubae sonare non reputat, quia consideratione forti omne vitium quod de virtutis gloria nascitur sollicitus declinat. Sonare enim clangorem tubae reputaret, si fortasse propter aliud quod prave suboritur alia agere recta metueret. Quia ergo ad agenda fortia ante insonantia tentamenta non trepidat, in fervore suo positus clangorem tubae minime formidat. Saepe autem dum prosperari se virtutibus conspicit, ne ipsa illum virtutum prosperitas elevet, pulsari se tentationibus gaudet. Unde et apte subjungitur:

CAPUT XLIII

VERS. 25.---Ubi audierit buccinam, dicit Vah.

84. Quia multos diuturna pax inertes reddit, sancti tentari gaudent.---Multos enim pejus sua felicitas stravit, multos diuturna pax inertes reddidit; eoque illos inopinatus hostis gravius perculit, quo longo quietis usu negligentes invenit. Unde sancti viri cum multa se proficere virtutum prosperitate considerant, quodam dispensationis supernae moderamine exerceri se etiam tentationibus exsultant, quia tanto robustius acceptam virtutum gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi infirmitatem suam humiliter agnoscunt. Equus ergo, audita buccina, vah dicit, quia videlicet praeliator Dei, cum vim tentationis incumbere conspicit, utilitatem supernae dispensationis considerans, ex ipsa validius adversitate confidit. Cujus adversitatis certamina idcirco illum non superant, quia nunquam improvisa tentant.

Longe quippe praenotat ex unaquaque re, cujus vitii pugna succrescat. Unde et sequitur:

CAPUT XLIV

IBID.---Procul odoratur bellum.

85. Nulla eos improvisa tentant; unde nec superant. --
-Bellum namque procul odorari est ex causis praecedentibus quae vitiorum pugnae subsequantur agnoscere. Quia enim, sicut jam saepe dictum est, odore res non visa cognoscitur, bellum procul odorari est, sicut flatu narium, sic provisione cogitationum, nequitas latentes indagare. De quo odoratu Dominus recte in Ecclesiae suae laudibus dicit: Nasus tuus sicut turris, quae est in Libano (Cant. VII, 4). Per nasum quoque odores fetoresque discernimus. Et quid per nasum, nisi sanctorum provida discretio designatur? Turris vero speculationis in altum ponitur, ut hostis veniens longe videatur. Recte ergo nasus Ecclesiae turri in Libano similis dicitur, quia sanctorum provida discretio dum sollicite circumquaque conspicit in altum posita, priusquam veniat culpa deprehendit, eamque quo vigilanter praenotat, eo fortiter declinat. Hinc Habacuc ait: Super custodiam meam stabo (Habac. II, 1). Hinc uniuscujusque electi animam Jeremias admonens, dicit: Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines (Jerem. XXXI, 21). Speculam quippe sibi statuere est ventura vitiorum certamina ex alta consideratione praenosceri. Sibique electi mens amaritudines ponit, quando et in virtutum pace constituta, dum mala insidiantia conspicit, secura quiescere non consentit.

86. Primo curandum ne mala faciamus, secundo ne bona incaute. Plerumque ex bonis mala nascuntur.---Primo autem ne mala quaelibet, secundo vero loco considerat ne bona incaute faciat; et postquam prava subegerit, ipsa etiam sibi subjicere recta contendit, ne si mentis

dominium transeant, in elationis culpam vertantur. Quia enim, sicut superius dictum est, plerumque ex bonis per incuriae vitium mala nascuntur, vigilantibus studio contemplatur quomodo ex doctrina arrogantia, ex justitia crudelitas, ex pietate remissio, ex zelo ira, ex mansuetudine torpor oriatur. Cumque bona haec agit, quod hi contra se hostes per haec exurgere valeant conspicit. Nam cum adipiscendis doctrinae studiis elaborat, mentem sollicite contra certamen arrogantiae praeparat. Cum culpas delinquentium juste ulcisci desiderat, sagacissime evitat ne modum justitiae crudelitas vindictae transcendat. Cum pietate frenare se nititur, solerter prospicit ne qua disciplinae dissolutione vincatur. Cum se recti zeli stimulis excitat, summopere providet ne plus quam necesse est irae se flamma succendat. Cum magna mansuetudinis tranquillitate se temperat, vigilanter observat ne torpore frigescat. Quia ergo spiritalis militis cogitatione omne vitium prius quam subrepere possit aspicitur, recte de equo Dei dicitur: Procul odoratur bellum. Perpendit etiam quae turba iniquitatum proruat, si mala ad se ingredi vel pauca permittat. Unde et sequitur:

CAPUT XLV

IBID.---Exhortationem ducum, et ululatum exercitus.

87. Exercitus diaboli dux superbia, cujus soboles, septem principalia vitia.---Tentantia quippe vitia, quae invisibili contra nos praelio regnanti super se superbiae militant, alia more ducum praeaeunt, alia more exercitus subsequuntur. Neque enim culpae omnes pari accessu cor occupant. Sed dum majores et paucae neglectam mentem praeveniunt, minores et innumerae ad illam se catervatim fundunt. Ipsa namque vitiorum regina superbia cum devictum plene cor ceperit, mox illud septem principalibus vitiis, quasi quibusdam suis ducibus devastandum tradit. Quos videlicet duces exercitus

sequitur, quia ex eis procul dubio importunae vitiorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus, si ipsos duces atque exercitum specialiter, ut possumus, enumerando proferamus. Radix quippe cuncti mali superbia est, de qua, Scriptura attestante, dicitur: Initium omnis peccati est superbia (Eccli. X, 15). Primae autem ejus soboles, septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvies, luxuria. Nam quia his septem superbiae vitiis nos captos doluit, idcirco Redemptor noster ad spiritale liberationis praelium spiritu septiformis gratiae plenus venit.

88. Singula vitia capitalia suum habent exercitum.--- Sed habent contra nos haec singula exercitum suum. Nam de inani gloria inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciae, discordiae, et novitatum praesumptiones oriuntur. De invidia, odium, susurratio, detractio, exultatio in adversus proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira, rixae, tumor mentis, contumeliae, clamor, indignatio, blasphemiae proferuntur. De tristitia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa praecepta, vagatio mentis erga illicita nascitur. De avaritia, proditio, fraus, fallacia, perjuriam, inquietudo, violentiae, et contra misericordiam obdurations cordis oriuntur. De ventris ingluvie, inepta laetitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur. De luxuria, caecitas mentis, inconsideratio, inconstantia, praecipitatio, amor sui, odium Dei, affectus praesentis saeculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Quia ergo septem principalia vitia tantam de se vitiorum multitudinem proferunt, cum ad cor veniunt, quasi subsequentis exercitus catervas trahunt. Ex quibus videlicet septem quinque spiritalia, duoque carnalia sunt.

89. Unumquodque vitium oritur ex altero.---Sed unumquodque eorum tanta sibi cognatione jungitur, ut

non nisi unum de altero proferatur. Prima namque superbiae soboles inanis est gloria, quae dum oppressam mentem corruperit, mox invidiam gignit, quia nimirum dum vani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipisci valeat tabescit. Invidia quoque iram generat, quia quanto interno livoris vulnere animus sauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur; et quia quasi dolens membrum tangitur, idcirco oppositae actionis manus velut gravius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia oritur, quia turbata mens quo se inordinate concutit, eo addicendo confundit: et cum dulcedinem tranquillitatis amiserit, nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens moeror pascit. Tristitia quoque ad avaritiam derivatur, quia dum confusum cor bonum laetitiae in semetipso intus amiserit, unde consolari debeat foris quaerit; et tanto magis exteriora bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet ad quod intrinsecus recurrat. Post haec vero duo carnalia vitia, id est ventris ingluvies et luxuria, supersunt. Sed cunctis liquet quod de ventris ingluvie luxuria nascitur, dum in ipsa distributione membrorum ventri genitalia subnexa videantur. Unde dum unum inordinate reficitur, aliud procul dubio ad contumelias excitatur.

90. Fallacia argumenta, quibus capitalia vitia mentem decipere moliuntur.---Bene autem duces exhortari dicti sunt, exercitus ululare, quia prima vitia deceptae menti quasi sub quadam ratione se inserunt, sed innumera quae sequuntur, dum hanc ad omnem insaniam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Inanis namque gloria devictum cor quasi ex ratione solet exhortati, cum dicit: Debes majora appetere, ut quo potestate valueris multos excedere, eo etiam valeas et multis prodesse. Invidia quoque devictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: In quo illo vel illo minor es? cur ergo eis vel aequalis, vel superior non es? Quanta vales quae illi non valent? Non ergo tibi aut superiores esse, aut etiam aequales debent. Ira etiam devictum cor

quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: Quae erga te aguntur aequanimiter ferri non possunt, imo haec patienter tolerare peccatum est, quia etsi non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulantur. Tristitia quoque devictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: Quid habes unde gaudeas, cum tanta mala de proximis portas? Perpende cum quo moerore omnes intuendi sunt qui in tanto contra te amaritudinis felle vertuntur. Avaritia quoque devictum animum quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: Valde sine culpa est, quod quaedam habenda concupiscis, quia non multiplicari appetis sed egere pertimescis; et quod male alius retinet, ipse melius expendis. Ventris quoque ingluvies devictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: Ad esum Deus omnia munda condidit, et qui satiari cibo respuit, quid aliud quam muneri concesso contradicit? Luxuria quoque devictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit: Cur te in voluptate tua modo non dilatas, cum quid te sequatur ignoras? Acceptum tempus in desideriis perdere non debes, quia quam citius pertranseat nescis. Si enim misceri Deus hominem in voluptate coitus nollet, in ipso humani generis exordio masculum et feminam non fecisset (Genes. I, 27). Haec est ducum exhortatio, quae dum incaute ad secretum cordis admittitur, familiarius iniqua persuadet. Quam videlicet exercitus ululans sequitur, quia infelix anima semel a principalibus vitiis capta, dum multiplicatis iniquitatibus in insaniam vertitur, ferali jam immanitate vastatur.

91. Quid, ne vitia noceant, agendum.---Sed miles Dei, quia solerter praevidere vitiorum certamina nititur, bellum procul odoratur, quia mala praeentia, quid menti persuadere valeant, dum cogitatione sollicita respicit, exhortationem ducum naris sagacitate deprehendit. Et quia a longe praesciendo subsequentium iniquitatum confusionem conspicit, quasi ululatum exercitus odorando cognoscit.

Igitur quia vel praedicatorem Dei, vel quemlibet spiritualis certaminis militem descriptum equi narratione cognovimus, nunc eundem iterum in avis significatione videamus, ut qui per equum didicimus ejus fortitudinem, etiam per avem discamus illius contemplationem. Quia enim per descriptam equi magnitudinem audivimus quantum contra certamina vitiorum vir sanctus per patientiam tolerat, nunc per avium speciem cognoscamus quantum per contemplationem volat. Sequitur:

CAPUT XLVI

VERS. 26.---Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter expandens alas suas ad Austrum?

92. Gratia Dei veterem hominem exspoliamus. De accipitre quaedam notatu digna.---Quia per annos singulos pennam veterem accipiter nova nascente projiciat, ac sine intermissione plumescat, pene nullus ignorat. Non autem hic illud plumae tempus dicitur, quo in nido vestitur, quia tunc nimirum adhuc videlicet pullus ad Austrum alas expandere non valet, sed illa annua pluma describitur, quae laxata veteri penna renovatur. Et quidem domesticis accipitribus quo melius plumescere debeant humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus vero moris est ut flante Austro alas expandant, quatenus eorum membra ad laxandam pennam veterem venti tepore concalescant. Cum vero ventus deest, alis contra radios solis extensis atque percussis, tepentem sibi auram faciunt, sicque apertis poris vel veteres exsiliunt, vel novae succrescunt. Quid est ergo accipitrem in Austro plumescere, nisi quod unusquisque sanctorum tactus flatu sancti Spiritus concalescit, et, usum vetustae conversationis abjiciens, novi hominis formam sumit? Quod Paulus admonet, dicens: Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum (Coloss. III, 9). Et rursum: Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in

diem (II Cor. IV, 16). Vetustam autem pennam projicere est inveterata studia dolosae actionis amittere, et novam pennam sumere est mitem ac simplicem bene vivendo sensum tenere. Penna namque veteris conversationis gravat, et pluma novae immutationis sublevat, ut ad volatum tanto leviolem quanto noviolem reddat.

93. Ad hanc renovationem necessaria confessio.---Et bene ait: Expandit alas suas ad Austrum. Alas quippe nostras ad Austrum expandere est per adventum sancti Spiritus nostras confitendo cogitationes aperire, ut jam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Tunc ergo accipiter plumescit, cum ad Austrum alas expanderit, quia tunc unusquisque se virtutum pennis induit, cum sancto Spiritui cogitationes suas confitendo substernit. Qui enim vetera fatendo non detegit, novae vitae opera minime producit, qui nescit lugere quod gravat, non valet proferre quod sublevat. Ipsa namque compunctionis vis poros cordis aperit, et plumas virtutum fundit; cumque se studiose mens de pigra vetustate redarguit, alacri novitate juvenescit. Dicatur ergo beato Job: Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum? id est, Nunquid cuilibet electo tu intelligentiam contulisti, ut flante sancto Spiritu, cogitationum alas expandat, quatenus pondera vetustae conversationis abjiciat, et virtutum plumas in usum novi volatus sumat? Ut hinc videlicet colligat quia vigilantiam sensus in semetipso ex se non habet, qui hanc ex se conferre aliis nequaquam valet. Potest etiam per hunc accipitrem renovata gentilitas designari, ac si beato Job aperte diceretur: Futuras virtutum plumas in gentilitate respice, et vetustas superbiae pennas amitte. Sequitur:

CAPUT XLVII

VERS. 27.---Nunquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum sibi?

94. Quid aquilae nomine Scriptura sacra significet. Insidiatores spiritus, potestatem terrenam, subtilem sanctorum intelligentiam, vel Christi ascensionem.--- In Scriptura sacra vocabulo aquilae aliquando maligni spiritus raptores animarum, aliquando praesentis saeculi potestates, aliquando vero vel subtilissimae sanctorum intelligentiae, vel incarnatus Dominus ima celeriter transvolans, et mox summa repetens designatur.

Aquilarum nomine insidiatores spiritus exprimuntur, Jeremia attestante, qui ait: Velociores sunt persecutores nostri aquilis coeli (Thren. IV, 19). Persecutores enim nostri aquilis coeli velociores sunt, cum tanta contra nos maligni homines faciunt, ut ipsas etiam aereas potestates inventionibus malitiae praeire videantur.

Aquilae etiam vocabulo potestas terrena figuratur. Unde per Ezechielem prophetam dicitur: Aquila grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu plena plumis et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri, et summitatem frondium ejus evulsit (Ezech. XVII, 3). Qua videlicet aquila quis alius quam Nabuchodonosor rex Babyloniae designatur? Quae pro immensitate exercitus magnarum alarum, pro diuturnitate temporum longo membrorum ductu, pro multis vero divitiis plena plumis, pro innumera autem terrena gloriae compositione plena varietate describitur. Qui venit ad Libanum, et tulit medullam cedri, et summitatem frondium ejus evulsit, quia Judaeae celsitudinem petens, nobilitatem regni ejus, quasi medullam cedri abstulit; et dum tenerrimam regum prolem a regni sui culmine captivando sustulit, quasi summitatem frondium ejus evulsit.

Subtilem sanctorum intelligentiam, vel Christi ascensionem. Aquila fixis oculis solem intuetur.---Aquilae vocabulo vel subtilis sanctorum intelligentia, vel volatus dominicae ascensionis exprimitur. Unde idem propheta dum sub animalium specie evangelistas quatuor se

vidisse describeret (Ezech. X, 1), in eis sibi hominis, leonis, bovis, et aquilae faciem apparuisse testatur, quartum procul dubio animal Joannem per aquilam designans, qui volando terram deseruit, quia per subtilem intelligentiam interna mysteria Verbum videndo penetravit. Cui nimirum propheticæ sententiæ ipse quoque Joannes in revelatione sua de semetipso non dissonat, dicens: Animal primum simile leoni, secundum animal simile vitulo, tertium animal habens faciem quasi hominis, quartum animal simile aquilæ volanti (Apoc. IV, 7). Et quamvis singula ad unumquemque evangelistam recte convenient, dum alius humanæ nativitatis ordinem, alius per mundi sacrificii mactationem, quasi vituli mortem, alius potestatis fortitudinem quasi leonis clamorem insinuat, alius nativitatem Verbi intuens, quasi ortum solem aquila aspectat, possunt tamen hæc quatuor animalia ipsum suum caput, cujus sunt membra, signare. Ipse namque et homo est, quia naturam nostram veraciter suscepit, et vitulus, quia pro nobis patienter occubuit; et leo, quia per divinitatis fortitudinem susceptæ mortis vinculum rupit; et ad extremum aquila, quia ad coelum, de quo venerat, rediit. Homo ergo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ad coelos ascendendo vocatus est. Sed hoc loco aquilæ nomine subtilis sanctorum intelligentia et sublimis eorum contemplatio figuratur. Cunctarum quippe avium visum acies aquilæ superat, ita ut solis radius fixos in se ejus oculos nulla lucis suæ coruscatione reverberans claudat. Ad præceptum ergo Dei elevatur aquila, dum jussionibus divinis obtemperans, in supernis suspenditur fidelium vita. Quæ et in arduis nidum ponere dicitur, quia desideria terrena despiciens, spe jam de coelestibus nutritur. In arduis nidum ponit, quia habitationem mentis suæ in abjecta et infima conversatione non construit. Hinc est quod Cinaeo Balaam prophetante dicitur: Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum (Num. XXIV, 21). Cinaeus namque possessor interpretatur. Et qui sunt qui præsentia possident, nisi hi

qui ingenio sapientiae saecularis callent? Qui in hoc veraciter robustum sibi habitaculum construunt, si per humilitatem parvuli apud semetipsos facti, in Christi sublimitate nutriantur; si semetipsos infirmos sentiant, et in excelsa humilitate cogniti Redemptoris fovendam mentis fiduciam ponant; si ima non appetant, si omne quod praeterit cordis volatu transcendant.

95. Paulus aquilae similis.---Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis conluentem. Ait: Nostra conversatio in coelis est (Philip. III, 20). Et rursus: Qui conresuscitavit et consedere nos fecit in coelestibus (Ephes. II, 6). In arduis habet nidum, quia profecto in supernis figit consilium. Non vult mentem in ima dejicere, non vult per abjectionem conversationis humanae in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se consedere Christo in coelestibus testaretur. Sed ibi erat, ubi ardentem jam mentem fixerat, non illic ubi illum necessario pigra adhuc caro retinebat.

96. Electi terrena omnia despiciunt.---Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciunt praesentis vitae iter carpere, ut per spei certitudinem noverint jam se ad alta pervenisse, quatenus cuncta quae praeterfluunt sub se esse videant, atque omne quod in hoc mundo eminet amore aeternitatis calcent. Hinc est enim quod sequenti se animae per prophetam Dominus dicit: Sustollam te super altitudines terrae (Isai. LVIII, 14). Quasi quaedam namque inferiora terrae sunt, damna, contumeliae, egestas, abjectio, quae ipsi quoque amatores saeculi dum per latae viae planitiem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terrae sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, divitiarum abundantia, honor, et sublimitas dignitatum; quae quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta aestimat, quo magna putat. At si semel cor in coelestibus figitur, mox quam abjecta sint cernitur quae alta videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit eo

paulisper caetera subterjacentia despicit, quo ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nullam praesentis vitae gloriam esse deprehendit, super terrae altitudines elevatur; et quod prius in imis desideriis positus super se credidit, post ascendendo proficiens sibi subesse cognoscit. Quae ergo illic Dominus facturum se esse pollicetur, dicens: Sustollam te super altitudines terrae (Ibid.), haec apud beatum Job solum sese facere posse testatur, dicens: Nunquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et ponet in arduis nidum sibi? Ac si diceret: Ut ad meum, qui quod exterius praecipio hoc intrinsecus gratia occultae largitatis inspiro. Sequitur:

CAPUT XLVIII

VERS. 28.---In petris manet.

97. In petris, hoc est in sanctorum patrum celsitudine et constantia nidum ponunt.---In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur quis alius quam Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait: Petra autem erat Christus (I Cor. X, 4). Cum vero petrae pluraliter appellantur, membra ejus, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt exprimuntur. Quos nimirum Petrus apostolus lapides vocat, dicens: Vos tanquam lapides vivi, coaedificamini domus spiritales (I Pet. II, 5). Ista itaque aquila, quae ad veri solis radios cordis oculos erexit, in petris manere dicitur, quia in dictis antiquorum et fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam quos in via Dei praeisse conspicit ad memoriam reducit, atque in celsitudine illorum fortitudinis studendo nidum sibi construit sanctae meditationis. Cumque eorum acta dictaque tacite cogitat, cum praesentis vitae gloriam in comparatione aeternae excellentiae quam sit abjecta considerat, quasi sub se esse ima terrarum in petris residens observat.

98. Petrarum nomine coeli potestates designantur.--- Possunt etiam petrae sublimes virtutum coelestium potestates intelligi, quas non jam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostrae mutabilitatis inclinat, quia velut petrae in arduis sitae ab omni motu mutabilitatis alienae sunt, et ad soliditatem fixae celsitudinis ipsa cui inhaerent aeternitate duruerunt. Vir itaque sanctus, cum terrena despicit, more se aquilae ab altiora suspendit, et per contemplationis spiritum sublevatus perennem angelorum gloriam praestolatur, atque in hoc mundo hospes, illa appetendo quae aspicit, jam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur: In petris manet, id est intentione cordis inter illas coelestes virtutes residet, quae et per aeternitatis suae fortitudinem tanta jam soliditate fixae sunt, ut in nullo culpae latere mutabilitatis varietate flectantur. Unde et apte sequitur:

CAPUT XLIX

IBID.---Et in praeruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.

99. In Christo restaurata sunt omnia, quae in coelis et quae in terris.---Qui enim sunt alii praerupti silices, nisi illi fortissimi angelorum chori, qui quamvis non integri, sed tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo remanserunt? Praerupti enim sunt, quia pars eorum cecidit, pars remansit. Qui integri quidem stant per qualitatem meriti, sed per numeri quantitatem praerupti. Hanc praeruptionem restituere Mediator venit ut redempto humano genere illa angelica damna sarciret, et mensuram coelestis patriae locupletius fortasse cumularet. Propter hanc praeruptionem de Patre dicitur: Proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in coelis, et quae in terra sunt in ipso (Ephes. I, 9, 10). In ipso quippe restaurantur ea quae in terra sunt, dum peccatores ad justitiam convertuntur. In ipso restaurantur ea quae in

coelis sunt, dum illuc humiliati homines redeunt unde apostatae angeli superbiendo ceciderunt. Quod vero ait: Inaccessis rupibus, nimirum qui praerupti silices, ipsi sunt inaccessae rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessa est claritas angelorum, quia quo ad pulchra corporalia cecidit, eo a spiritali specie oculos clausit. Sed quisquis ita contemplatione rapitur, ut per divinam gratiam sublevatus, intentionem suam jam angelorum choris interserat, et fixus in sublimibus, ab omni se infima actione suspendat, non ei sufficit gloriam angelicae claritatis aspicere, nisi eum etiam qui est super angelos valeat videre. Sola namque ejus visio vera mentis nostrae refectio est. Unde cum dixisset hanc aquilam in petris manere, et in praeruptis silicibus atque inaccessis rupibus commorari, illico subdidit:

CAPUT L

VERS. 29.---Inde contemplatur escam.

100. Dei visio mentis nostrae cibus.---Id est, ex illis choris angelicis tendit oculum mentis ad contemplandam gloriam supernae majestatis, qua non visa adhuc esurit, qua tandem visa satiatur. Scriptum quippe est: Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur (Isai. 53, 11). Et rursum: Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur (Matth. V, 6). Quis vero mentis nostrae cibus sit, indicatur aperte cum dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Ibid., 8). Et quia, interpositione corruptibilis carnis gravati, Deum sicut est videre non possumus, recte subjungitur:

CAPUT LI

IBID.---Oculi ejus de longe prospiciunt.

101. Deum hic, nonnisi de longe prospicimus.---Quantumlibet enim in hac vita positus quisque profecerit,

necdum Deum per speciem, sed per aenigma et speculum videt. E vicino autem cum respicimus, verius cernimus; cum vero longius aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in altam se contemplationem erigunt, et tamen Deum, sicut est, videre non possunt, bene de hac aquila dicitur: Oculi ejus de longe prospiciunt. Ac si diceret: Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt, cujus claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostrae corruptionis obscurat; cumque et videri aliquatenus potest, et tamen videri lux ipsa, sicut est, non potest, quam longe sit indicat. Quam si mens utcunque non cerneret, nec quia longe esset videret. Si autem perfecte jam cerneret, profecto hanc quasi per caliginem non videret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rursus omnino non cernitur, recte dictum est, quia a longe Deus videtur.

102. Isaiae hac de re testimonium. Activae vitae gradibus ad contemplationis culmen ascenditur.---Libet ad medium Isaiae verba deducere, atque haec et illa quam uno spiritu proferantur indicare. Qui cum activae vitae virtutes exprimeret, dicens: Qui ambulat in justitiis, et loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum (Isai. XXXIII, 15), illico ab ejusdem activae vitae gradibus ad quae contemplationis culmina ascendatur adjunxit, dicens: Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aquae ejus fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe (Ibid., 16). In excelsis namque habitare est cor in coelestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum fortium patrum praecepta et exempla respicimus atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris castrisque coelestibus jungimur, et insidiantes malignos spiritus stantes in arce

cordis quasi subterpositos expugnamus. Tunc nobis etiam panis datur, quia in supernis erecta intentio, aeternitatis contemplatione reficitur. Aquae enim nostrae fideles sunt, quia doctrina Dei quod hic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia namque hujus mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquae nostrae fideles sunt, quia verba vitae quod ante mortem insinuant, hoc etiam post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt, quia Redemptor noster in iudicio et a reprobis homo videbitur, sed ad divinitatis ejus intuendam celsitudinem soli qui electi sunt sublevantur. Quasi enim quamdam foeditatem Regis videre est solam servilem formam in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo Rex cernitur, quia ultra semetipsos rapti, in ipso divinitatis fulgore oculos cordis figunt. Et quia quamdiu in hac vita sunt, illam viventium patriam, sicut est, videre non possunt, recte adjungitur: Cernent terram de longe (Ibid., 17). Quod ergo hic ait: Elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum sibi, hoc illic dicitur: In excelsis habitabit. Quod hic dicitur: In petris manet, et in praeruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus, hoc illic subjicitur: Munimenta saxorum sublimitas ejus. Quod rursus hic subinfertur: Inde contemplatur escam, hoc illic quoque subditur: Panis ei datus est, aquae ejus fideles sunt, Regem in decore suo videbunt oculi ejus. Et quod hic subjungitur: Oculi ejus de longe prospiciunt, hoc illic apte subjicitur: Cernent terram de longe.

103. Paulus quam sublimis aquila.---Consideremus quam sublimis aquila fuerit Paulus, qui usque ad tertium coelum volavit (II Cor. XII, 2), sed tamen in hac vita positus e longinquo adhuc Deum prospicit, qui ait: Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem (I Cor. XIII, 12). Et rursum: Ego me non arbitror comprehendisse (Philip. III, 13). Sed quamvis aeterna valde minus quam sunt ipse conspiciat, quamvis ea se cognoscere perfecte non posse cognoscat, infirmis

tamen auditoribus ea ipsa infundere praedicando non potest, quae videre saltem per speculum et imaginem potest. De semetipso quippe tanquam de alio loquitur, dicens: **Audivit arcana verba, quae non licet homini loqui (II Cor. XII, 4).** Interna ergo quamvis minima et extrema videantur, fortibus tamen praedicatoribus summa sunt, infirmis vero auditoribus incapabilia. Unde et praedicatores sancti, cum auditores suos divinitatis verbum capere non posse conspiciunt, ad sola incarnationis dominicae verba descendunt. Unde bene hic, dum sublevata in arduis aquila longe videre dicitur, illico subinfertur:

CAPUT LII

VERS. 30.---Pulli ejus lambunt sanguinem.

104. Passionis Christi meditatione pasci debemus.---
Ac si aperte diceretur: Ipsa quidem divinitatis contemplatione pascitur, sed quia auditores ejus divinitatis percipere arcana nequaquam possunt, cognito crucifixi Domini cruore satiantur. Sanguinem namque lambere est passionis Dominicae infirma venerari. Hinc est quod idem Paulus, qui, sicut paulo ante jam diximus, ad tertii coeli secreta volaverat, discipulis dicebat: Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. II, 2). Ac si aperte haec aquila diceret: Ego quidem escam meam divinitatis ejus potentiam de longe prospicio, sed vobis adhuc parvulis incarnationis ejus tantummodo lambendum sanguinem trado. Nam qui per praedicationem suam tacita divinitatis celsitudine, infirmos auditores de solo cruore crucis edocet, quid aliud quam sanguinem pullis praebet? Quia vero uniuscujusque sancti praedicatoris anima corruptione carnis exuta ad eum mox ducitur, qui pro nobis sponte sua in mortem cecidit, et de morte surrexit, apte de hac aquila subditur:

CAPUT LIII

BID.---Et ubicunque cadaver fuerit, statim adest.

105. Christus in coelis regnans electos ad se colligit. ---Cadaver quippe a casu dicitur. Et non immerito corpus Domini propter casum mortis cadaver vocatur. Quod autem hic de hac aquila dicitur: Ubicunque cadaver fuerit, statim adest (Matth. XXIV, 28), hoc de egredientibus animabus fieri Veritas spondit, dicens: Ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilae. Ac si aperte dicat: Qui coelesti sedi incarnatus Redemptor vester praesideo, electorum quoque animas cum carne solvero, ad coelestia sublevabo.

106. Omnis peccator cadaver; ad quod advolant aquilae, pii videlicet praedicatores peccatorum salutem esurientes. Haec volatus Pauli orbem peragrantis causa.--Sed hoc quod de hac aquila dicitur: Ubicunque fuerit cadaver statim adest, intelligi et aliter potest. Omnis enim qui in peccati mortem ceciderit, non inconvenienter poterit cadaver vocari. Quasi exanimis namque jacet, qui justitiae vivificantem spiritum non habet. Quia ergo sanctus quisque praedicator ubi peccatores esse considerat, illuc anxie pervolat, ut in peccati morte jacentibus lucem vivificationis ostendat, bene de hac aquila dicitur: Ubicunque cadaver fuerit, statim adest. Id est, illuc tendit, ubi utilitatem praedicationis prospicit, ut ex eo quod jam spiritaliter vivit, aliis in morte sua jacentibus prosit, quos corripiendo quasi edit, sed ab iniquitate ad innocentiam permutando in sua membra quasi edendo convertit. Ecce ipse, quem ad testimonium jam saepe deduximus, Paulus cum nunc Judaeam, nunc Corinthum, nunc Ephesum, nunc Romam, nunc Hispanias peteret, ut in peccati morte jacentibus, aeternae vitae gratiam nuntiaret, quid se aliud quam esse aquilam demonstrabat; quae velociter omnia transvolans, ubicunque jacens cadaver quaerebat, ut dum voluntatem

Dei lucratis peccatoribus faceret, quasi escam suam in cadavere reperiret? Esca quippe justorum est conversio perversorum, de qua dicitur: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam (Joan. VI, 27). Auditis itaque tot sanctorum virtutibus, beatus Job obstupuisse intelligitur, et sub admirationis terrore siluisse. Nam sequitur:

CAPUT LIV

VERS. 31, 32.---Adjecit Dominus, et locutus est ad Job: Nunquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum debet et respondere illi.

107. Pia et moderata Dei ad Job increpatio.---Vir sanctus tanta hac districtione flagelli non aestimavit augeri sibi merita, sed vitia resecari. Quae quia in se nulla cognovit, percussum injuste se credit, et percutientem prorsus arguere est de percussione murmurare. Considerans autem Dominus quod ea quae protulit non ex tumore superbiae, sed ex qualitate collegerat vitae, pie illum increpat dicens: Nunquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum debet et respondere illi. Ac si apertius diceret: Qui tanta de tua actione locutus es, cur audita sanctorum vita siluisti? Me enim fuit arguere, de percussione mea an fuerit justa dubitare. Et bona quidem tua veraciter protulisti, sed haec quo tenderent flagella nescisti, quia etsi non habes jam quod corrigas, habes adhuc tamen quo crescas. In quantam vero virtutis arcem quam plurimos sublevem, me ecce narrante cognovisti. Ipse considerabas tuam, sed aliorum celsitudinem nesciebas. Auditis igitur aliorum virtutibus, si quid vales, responde de tuis. Scimus autem quod cordis sui oculum per elationis tenebras exstinguit, qui, cum recta agit, considerare meliorum merita negligit. At contra magno humilitatis radio sua opera illustrat, qui aliorum bona subtiliter pensat, quia dum ea quae ipse fecerit facta

foris et ab aliis conspicit, eum qui de singularitate intus erumpere nititur superbiae tumorem premit. Hinc est quod voce Dei ad Eliam solum se aestimantem dicitur: Reliqui mihi septem millia virorum qui non curvaverunt genua ante Baal (III Reg. XIX, 18), ut dum non solum se remansisse cognosceret, elationis gloriam, quae ei de singularitate surgere poterat, evitare posset. Beatus itaque Job nihil perverse egisse reprehenditur, sed de aliorum etiam bene gestis docetur, ut dum se aequales et alios habere considerat, ei qui singulariter summus est, se humiliter subdat.

LIBER TRIGESIMUS SECUNDUS.

Duobus ultimis versiculis capitis XXXIX explicatis, quatuor supra decem priores cap. XL exponuntur; multaque tum de infinita Dei potentia, tum de Satanae noxiis in homines consiliis docentur.

CAPUT PRIMUM

1. Sancti, unde digniores efficiuntur, inde sibi magis videntur indigni.---Sancti viri quo apud Deum altius virtutum dignitate proficiunt, eo subtilius indignos se esse deprehendunt, quia dum proximi luci fiunt, quidquid eos in seipsis latebat inveniunt; et tanto magis foris sibi deformes apparent, quanto nimis pulchrum est quod intus vident. Unusquisque enim sibi, dum tactu veri luminis illustratur, ostenditur; et unde agnoscit quid est justitia, inde eruditur, ut videat quid est culpa. Hinc est quod saepe mens nostra quamvis frigida in conversationis humanae actione torpescat, quamvis in quibusdam delinquat et nesciat, quamvis peccata quaedam quasi nulla perpendat; cum tamen ad appetenda sublimia orationis compunctione se erigit, ipso suae compunctionis oculo excitata ad circumspiciendam se post fletum vigilantior redit. Nam cum neglectam se deserit, et noxio

tepore torpescit, vel otiosa verba, vel inutiles cogitationes minoris esse reatus omnimodo credit. At si, igne compunctionis incalescens, a tepore suo, tacta subito afflatu contemplationis, evigilet, illa quae levia paulo ante credidit mox ut gravia ac mortifera perhorrescit. Cuncta enim vel in minimis noxia, quasi atrocissima refugit, quia videlicet per conceptionem spiritus gravida, introire ad se jam inania nulla permittit. Ex eo enim quod intus conspicit, quam sint horrenda haec quae exterius perstrepunt sentit; et quanto amplius sublevata profecerit, tanto magis refugit infima, in quibus prostrata defecit. Nihil quippe eam nisi id quod interius viderat pascit; atque eo gravius tolerat quidquid se ei extrinsecus ingerit, quo illud non est quod intrinsecus vidit, sed ex his interioribus quae raptim videre potuit, ad exteriora quae tolerat judicandi regulam sumit. Super se enim rapitur dum sublimia contemplatur; et semetipsam jam liberius excedendo conspiciens, quidquid ei ex seipsa sub seipsa remanet, subtilius comprehendit. Ex qua re miro modo agitur, ut, sicut superius dictum est, unde dignior efficitur, inde sibimet indigna videatur, et tunc rectitudini se longe esse sentiat, cum appropinquat. Unde Salomon ait: Cuncta tentavi in sapientia, et dixi: Sapiens efficiar, et ipsa longius recessit a me (Eccle. VII, 24). Quaesita enim sapientia longe recedere dicitur, quia appropinquanti altior videtur. Qui vero hanc nequaquam quaerunt, tanto se ei propinquos aestimant, quanto et ejus rectitudinis regulam ignorant, quia siti in tenebris mirari lucis claritatem nesciunt, quam nunquam viderunt; cumque in formam ejus pulchritudinis non tenduntur, in semetipsis libenter quotidie deformiores fiunt. Nam quisquis ejus radiis tangitur, sua illi manifestius tortitudo monstratur; et eo verius invenit quantum flectatur in vitio, quo, sagacius summa considerans, conspicit quantum distat a recto. Unde beatus Job humanum genus virtutibus transiens, amicos loquendo superavit; sed loquente Deo, sublimius eruditus, semetipsum cognoscendo reticuit. Illos namque injuste loquentes subdidit, sed ad verba locutionis

intimae reum se juste cognovit. Et quidem cur flagellatus sit nescit, sed tamen cur flagella veneratus non sit, silendo redarguit. Divina enim judicia cum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda, quia et cum causas rerum conditor in flagello non aperit, eo justas indicat, quo se eas facere qui summe justus est demonstrat. Vir ergo sanctus, et prius de locutione, et post de silentio reprehensus, quid de semetipso sentiat innotescat. Ait enim:

CAPUT II

CAP. XXXIX, VERS. 34.---Qui leviter locutus sum, respondere quid possum?

2. De verbo otioso ne sancti quidem excusari possunt. Sed linguae culpas vitae meritis tegere curant.--- Ac si dicat: Sermonem meum defenderem, si hunc cum rationis pondere protulissem. At postquam lingua levitate usa convincitur, quid restat nisi ut conticendo refrenetur? Sequitur:

IBID.---Manum meam ponam super os meum.

Usu sacri eloquii in manu operatio, in ore locutio solet intelligi. Manum ergo super os ponere est virtute boni operis culpas tegere incautae locutionis. Quis vero inveniri potest qui, quamlibet perfectus sit, de otioso tamen sermone non peccet? Jacobo attestante, qui ait: Nolite plures magistri fieri, in multis enim offendimus omnes (Jacob. III, 1). Et rursum: Linguam nullus hominum domare potest (Ibid. 8). Cujus culpas redarguens per semetipsam Veritas, dicit: Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii (Matth. XII, 36). Sed sancti viri ante Dei oculos student culpas linguae tegere meritis vitae, student bonorum operum pondere premere immoderata verborum. Unde in sancta Ecclesia manus

super os ponitur, dum in electis ejus quotidie otiosae locutionis vitium bonae actionis virtute operitur. Scriptum namque est: Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. XXXI, 1). Sed rursus cum scriptum sit: Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. IV, 13), quomodo tegi possunt quae ejus oculis cui cuncta nuda sunt abscondi nequaquam possunt? Sed quia hoc quod tegimus, inferius ponimus, atque hoc unde tegimus nimirum superducimus, ut quod est subterpositum tegamus, tegere peccata dicimur quae quasi subterponimus dum abdicamus, eisque aliud superducimus, dum bonae actionis opus ad hoc post eligimus ut praeferamus. Qui ergo priora mala deserit, et bona posterius facit, per hoc quod addit, transactam nequitiam tegit, cui boni operis merita superducit. Beatus igitur Job sanctae Ecclesiae typum tenens, et in verbis suis sua allegans, nostra designans, dicat ex se, dicat ex nobis: Manum meam ponam super os meum; id est, hoc quod districto judici de sermone meo in me displicuisse considero, ante ejus oculos sub velamine recti operis abscondo. Sequitur:

CAPUT III

VERS. 35.---Unum locutus sum, quod utinam non dixissem; et alterum, quibus ultra non addam.

3. Job Deo increpanti humiliter se peccasse confitetur.---Si transacta beati Job verba discutimus, nihil eum nequiter dixisse reperimus. Si vero dicta ejus, quae cum veritate ac libertate prolata sunt, in aliquod superbiae vitium flectimus, duo jam solummodo non erunt, quia multa erunt. Sed quia loqui nostrum est hominibus occultum sensum verbis aperire, loqui vero nostrum ad divinas aures est motum mentis etiam expressione actionis ostendere, beatus Job ad libram se subtilissimi examinis pensans, locutione sua secundo se deliquisse confitetur. Unum enim loqui illicite est res

flagello dignas agere, aliud loqui est etiam de flagello murmurare. Qui ergo ante increpationem dominicam in omni opere hominibus praelatus fuit ipsa in altum increpatione proficiens, et minus se rectum prius in opere, et minus se patientem post in verberare agnovit. Unde semetipsum redarguit, dicens: Unum locutus sum, quod utinam non dixissem; et alterum, quibus ultra non addam. Ac si dicat: Rectum me quidem inter homines credidi: sed, te loquente, et ante flagella pravum, et post flagella me rigidum inveni. Quibus ultra non addam, quia jam quanto nunc te loquentem subtilius intelligo, tanto meipsum humilior investigo.

4. Poenitentiae objectum sunt bona neglecta, et mala perpetrata. Activa vita multorum est, contemplativa paucorum.---Et quia beatus Job sanctae Ecclesiae typum tenet, possunt electis omnibus haec ejus verba congruere, qui cognoscentes Dominum, in uno et alio deliquisse se sentiunt, quia se intelligunt vel in cogitatione et opere, vel in Dei ac proximi neglecta dilectione peccasse. Quibus se promittunt ultra nil addere, quia per conversionis gratiam curant poenitendo quotidie etiam transacta purgare. Per hoc tamen quod beatus Job de duobus se poenitendo redarguit, liquido ostendit quod peccator omnis in poenitentia duplicem habere gemitum debet, nimirum quia et bonum quod oportuit non fecit, et malum quod non oportuit fecit. Hinc est enim quod per S. Moysen de eo qui juramentum protulit, ut vel male quid vel beneficeret, et hoc ipsum oblivione transcendit, dicitur: Offerat agnam de gregibus sive capram, orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum pro peccato, et alterum in holocaustum (Levit. v. 6, 7, 8). Juramentum namque proferre est voto nos divinae servitutis alligare. Et cum bona opera promittimus, bene nos facere spondemus. Cum vero abstinentiam cruciatumque carnis nostrae vovemus, male ad praesens nos nobis facere juramus.

Sed quia nullus in hac vita ita perfectus est, ut quamlibet Deo devotus sit, inter ipsa quantumcunque pia vota non peccet, pro peccato agna offerri de gregibus sive capra praecipitur. Quid enim per agnam nisi activae vitae innocentia, quid per capram, quae in summis saepe extremisque rupibus pendens pascitur, nisi contemplativa vita signatur? Qui ergo se conspicit promissa ac proposita non implere, ad sacrificium Dei sese studiosius debet vel innocentia boni operis, vel sublimi pastu contemplationis accingere. Et bene agna de gregibus, capra vero offerri de gregibus non jubetur, quia activa vita multorum est, contemplativa paucorum. Et cum haec agimus quae multos agere et egisse conspiciamus, quasi agnam de gregibus damus. Sed cum offerentis virtus ad agnam capramque non sufficit, in remedium poenitentis adjungitur, ut duo pulli columbarum, vel duo turtures offerantur. Scimus quia columbarum pulli vel turtures pro cantu gemitus habent. Quid ergo per duos columbarum pullos, vel duos turtures, nisi duplex poenitentiae nostrae gemitus designatur, ut cum ad offerenda bona opera non assurgimus, nosmetipsos dupliciter defleamus, quia et recta non fecimus, et prava operati sumus? Unde et unus turtur pro peccato, alter vero offerri in holocaustum jubetur. Holocaustum namque totum incensum dicitur. Unum ergo turturem pro peccato offerimus, cum pro culpa gemitum damus; de altero vero holocaustum facimus, cum pro eo quod bona negleximus, nosmetipsos funditus succedentes, igne doloris ardemus. Quia igitur duplex in poenitentia gemitus debetur, beatus Job divinae vocis increpatione proficiens, atque in sua reprehensione succrescens, dixisse se unum et alterum poenitens fatetur, ac si aperte dicat: Et erga bona per negligentiam torpui, et ad mala per audaciam prorupi:

CAP. XL, VERS. 1, 2.---Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit: Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, et indica mihi.

Quid sit Dominum de turbine respondere, quid beatum Job lumbos accingere, quid interrogare Dei, quid hominis indicare, primo jam Domini sermone tractatum est (Sup. lib. XXVIII, n. 1 et seq.). Quia ergo lectoris taedio parcimus, curamus summopere ne dicta replicemus. Sequitur:

CAPUT IV

VERS. 3.---Nunquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me, ut tu justificeris?

5. Job juste correptus, ut occultis Dei iudiciis etiam nesciens subderetur.---Quisquis contra Domini flagella semetipsum defendere nititur, flagellantis iudicium evacuare conatur. Nam cum culpa sua feriri se denegat, quid aliud quam iniustitiam ferientis accusat? Beatum itaque Job non idcirco flagella coelestia percusserunt, ut in eo culpas exstinguerent, sed potius ut merita augerent, quatenus qui tranquillitatis tempore in tanta sanctitate claruerat, et ex percussione patesceret quae in eo etiam patientiae virtus latebat. Qui quidem culpam suam inter flagella non inueniens, nec tamen flagella eadem causam sibi esse augendi meriti deprehendens, iniuste se feriri credidit, cum quid in se debuisset corrigi non invenit. Sed ne ipsa innocentia in tumorem elationis infletur, divina voce corripitur, et mens ejus ab iniquitate libera, sed verberibus pressa, ad iudicia occulta revocatur, ut superna sententia, etsi non est cognita, non tamen credatur iniusta; sed eo saltem iustum credat omne quod patitur, quo nimirum constat quia Deo auctore patiatur. Magna enim satisfactio percussione est voluntas iusta conditoris. Quae cum iniustum facere nihil solet, iusta agnoscitur etiam si latet. Nam cum pro iniustitiae peccato percutimur, si in percussione nostra divinae voluntati jungimur, mox a nostra iniustitia ipsa conjunctione liberamur. Quisquis enim iam percussione tolerat, sed adhuc causas percussione ignorat, si iustum credens hoc

ipsum contra se iudicium amplectitur, eo ipso ab iniustitia sua iam correctus est, quo percussum se iuste gratulatur. In vindicta enim sua Deo se socians, sese contra se erigit; et magna est iam iustitia, quod voluntati iudicis concordat in poena, cui discrepavit in culpa. Vir igitur sanctus, quia in nulla Deo culpa discrepaverat, quasi cum difficultate ei inter supplicia concordabat. Neque enim credidit quod flagella quae solent vitia extinguere in illo sola merita augerent. Unde nunc iuste corripitur, ut occultis iudiciis et nesciens subderetur, eique dicitur: Nunquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me ut tu iustificeris? Ac si aperte diceretur: Tua quidem bene acta consideras, sed mea occulta iudicia ignoras. Si ergo ex tuis meritis contra mea flagella disputas, quid aliud quam me de iniustitia addicere te iustificando festinas? Sequitur:

CAPUT V

VERS. 4.---Si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas.

6. Contemplata Dei sanctitate, ad humilitatem provocantur etiam sanctiores.---Quia humanum genus beatus Job meritis transcendebat, eum pius conditor et eruditor ad considerandam similitudinem suae magnitudinis provocat, ut cognita tanta dissimilitudine, in humilitate se premat.

7. Deus, etsi corporis expers, cum rebus corporeis comparatur. Anthropomorphitarum haeresis. Deo cur oculi et scapulae tribuantur. Recordari quo sensu dicitur. Quid Dei alae.---Sed cum in Deo vox et brachium dicitur, cavendum summopere est, ne quid in eo mens corporeum suspicetur. In Anthropomorphitarum namque haeresim cadere est, eum qui incircumscripse implet et circumplectitur omnia intra corporalia lineamenta concludere. Sed omnipotens Deus ad sua nos trahens,

usque ad nostra se humiliat, atque ut alta insinuet, humilibus condescendit, quatenus parvulorum animus rebus cognitis enutritus, ad inquirenda exurgat incognita, atque ab eo qui longe super ipsum est quaedam juxta se audiens, quasi quibusdam ad illum passibus moveatur. Unde fit ut per Scripturam suam aliquando a corporibus hominum, aliquando a mentibus, aliquando vero ab avibus, aliquando etiam ab insensatis rebus quasdam longe dissimiles in se similitudines trahat. Plerumque enim a corporibus hominum in se similitudinem trahit, sicut de eo propheta ad Israelitas dicit: Qui tetigit vos, tangit pupillam oculi ejus (Zach. II, 8). Et sicut de eo rursus speranti homini per Prophetam dicitur: In scapulis suis obumbrabit tibi (Psal. XC, 4). Constat nimirum quod in natura sua nec oculum Deus, nec scapulas habeat, sed quia nos per oculum cernimus, in scapulis vero onera sustinemus. Deus quod omnia videt, oculum habere perhibetur; quod vero nos tolerat, atque eo ipso quo tolerat servat, obumbrare nobis in scapulis dicitur. Ait enim: In scapulis suis obumbravit tibi. Ac si diceret peccatori homini, et post peccatum veniam deprecanti: Ea pietate Dominus te protegit, qua te pietate toleravit. Obumbrat enim in scapulis suis, quia dum portat, defendit. Aliquando vero a mentibus in se similitudinem trahit, sicut per prophetam ad Israel dicit: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam (Jerem. II, 2). Et rursus per sponsae comparisonem loquens ait: Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui (Isai. XLIX, 15). Quis enim nesciat quia Dei memoria nec oblivione rumpitur, nec recordatione sarcitur? Sed dum aliqua deserens praetermittit, more mentium oblivisci dicitur; et cum post longum tempus quae voluerit visitat, nostrae mutabilitatis consuetudine recordatus vocatur. Quo enim pacto divinitatis ejus vim oblivio dissipat, cui ipsa quoque laudabilis memoria essentialiter non concordat? Nulla namque nisi aut praeterita, aut absentia recordantur. Quomodo ergo Deus praeteritorum reminiscitur, cum ipsa quae in semetipsis

praetereunt ejus nutui semper praesentia assistunt? Aut quomodo absentium recordatur, dum omne quod est per hoc illi praesto est, quod in ipso est? Quod si ei praesto non esset, omnino non esset; nam non existentia videndo creat, existentia videndo continet. Quidquid ergo creator non videt, essentia subsistendi caret. Aliquando autem ab avibus in illum similitudo trahitur, sicut per Moysen dicitur: Expandit alas suas, et assumpsit eos (Deut. XXXII, 11). Et propheta ait: Sub umbra alarum tuarum protege me (Psal. XVI, 9). Quia enim nos parvulos dum protegit nutrit, et non gravi atque onerosa, sed levi et blanda protectione nos refovet, dum suas in nos misericordias exerit, quasi more avium super nos alas tendit. Aliquando etiam insensatis rebus, propter infirmitatem nostram alta condescensione se comparat, sicut per prophetam dicit: Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum feno (Amos. II, 13). Quia enim fenum est vita carnalium, sicut scriptum est: Omnis caro fenum (Isai. XL, 6), in eo quod Dominus vitam carnalium patitur, more plaustrum fenum se portare testatur. Cui sub feni onere stridere est pondera et iniquitates peccantium cum querela tolerare. Cum ergo longe dissimiles in se similitudines trahat, solerter intuendum est quod quaedam talia aliquando dicantur in Deo propter effectum operis, aliquando autem ad indicandam ejus substantiam majestatis. Nam cum in Deo oculus, scapulae, pes atque alae nominantur, effectus quidem operationis ostenditur. Cum vero manus, brachium, dextera vel vox in Deo dicitur, per haec vocabula consubstantialis ei Filius demonstratur. Ipse quippe est et manus et dextera, de cujus ascensione per Moysen Pater loquitur, dicens: Tollam in coelum manum meam, et jurabo per dexteram meam (Deut. XXXII, 40). Ipse brachium, de quo propheta ait: Et brachium Domini cui revelatum est. (Isai. LIII, 1)? Ipse vox, quia eum Pater gignendo dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te (Psal. II, 7). Et de quo scriptum est: In principio erat. Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. I, 1).

Per hoc Verbum fecisse Patrem omnia David asserit, dicens: Dixit, et facta sunt (Psal. XXXII, 9). Deum ergo brachium babere est operantem Filium gignere, voce tonare est consubstantialem sibi Filium mundo terribiliter demonstrare. Beato igitur Job cum dicit Dominus: Si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas, mira dispensatione pietatis eum dum increpat exaltat, quia eum quem sua comparatione superat superiorem cunctis demonstrat. Cui in hac propositione subjungit:

CAPUT VI

VERS. 5.---Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus.

8. Angeli et Ecclesia, Dei decor et ornamentum sunt.--Subaudis, ut ego. Ipse enim sibi circumdat decorem, de quo scriptum est: Dominus regnavit, decorem induit (Psal. XCII, 1). Ipse apud nos in sublime erigitur, cum nostris mentibus in natura sua esse impenetrabilis demonstratur. Ipse vero gloriosus est, qui dum seipso perfruitur, accedentis laudis indigens non est. Ipse speciosis induitur vestibus, quia sanctorum angelorum choros, quos condidit, in usum sui decoris assumpsit, et velut quamdam vestem gloriosam sibi Ecclesiam exhibet non habentem rugam, aut maculam (Ephes. V, 27). Unde ei per prophetam dicitur: Confessionem et decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento (Psal. CIII, 2). Hic quippe confessionem induit, illic decorem, quia quos hic per poenitentiam confitentes fecerit, illic fulgentes per decorem justitiae ostendet. Luce ergo sicut vestimento amictus est, quia sanctis omnibus, quibus dictum est: Vos estis lux mundi (Matth. V, 14), in illa aeterna gloria vestiatur. Unde et per Evangelium dicitur, quia, transfigurato in monte Domino vestimenta ejus facta sunt candida sicut nix (Matth. XVII, 2). In qua transfiguratione quid aliud quam resurrectionis ultimae gloria nuntiatur? In monte enim vestimenta ejus sicut nix facta sunt, quia in

supernae claritatis culmine sancti omnes ei luce justitiae fulgentes adhaerebunt. Sed quia speciosarum vestium nomine justos sibi quomodo adjungat insinuat, injustos etiam quomodo a se disjungat ostendit. Sequitur:

CAPUT VII

VERS. 6.---Disperge superbos in furore tuo.

9. Deus tranquille irascitur.---Subaudis ut ego, qui eos et tranquillitatis tempore unitos contra me tolero, et districtus quandoque veniens, in meo eos furore dispergo. Sed inter haec solerter intuendum est quod gravis perfidiae error admittitur, si fortasse quis aestimet quod in illa divinitatis substantia furor et tranquillitas varietur. Creator namque omnium eo summe immortalis est, quo creaturae more mutabilis non est. Hinc de illo per Jacobum dicitur: Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. I, 17). Hinc rursum scriptum est: Tu autem, Domine, cum tranquillitate judicas (Sap. XII, 18). Hinc propheta ait: Deserta facta est terra a facie irae columbae, a facie furoris Domini (Jerem. XXV, 38). Quod enim iram columbae praedixerat, hoc furorem Domini subjunxit. Columba namque valde simplex est animal; et quia in Deum nulla furoris inaequalitas serpit, furorem Domini iram columbae nominavit. Ut enim divinae districtio vim imperturbabilem demonstraret, et iram dixit, et columbae, ac si apertius diceret: Districtum iudicium inconcussus exerit, qui permanens mansuetus injustos punit. Unde et in extremo iudicio, in semetipso incommutabilis manens, nulla vicissitudine ac mutabilitate variatur, sed tamen electis ac reprobis nequaquam sub specie ejusdem incommutabilitatis ostenditur, quia et tranquillus justis, et iratus apparebit injustis. Teste enim conscientia intra semetipsos deferunt, unde eorum mentes aequae unum respiciant, sed non aequaliter modificentur, quia et istis eum benignum ostendit anteacta justitia, et illis terribilem culpa.

Quorum pavorem quis explicet, cum contigerit miseris et intra se culpas cernere, et ante se judicem justum videre? Hoc nimirum quotidie in usu vitae praesentis agitur, ut de qualitate venturi judicis mortalium corda doceantur. Nam cum duo ad iudicium pergunt, alius innocentiae sibi conscius, alius culpae, ante prolatam sententiam adhuc tacentem iudicem utrique conspiciunt, et tamen culpae debitor gravem contra se iram hoc ipsum iudicis silentium suspicatur. Quam iram sibi non denuntiat perturbatio iudicis, sed recordatio pravitatis, quia etsi adhuc foris reum sententia non clamat, intus tamen graviter conscientia accusat. At contra iustitiae amicus decernentis vultum conspicit, sed intus de testimonio bonae recordationis hilaescit, et quo apud se quod metuat non habet, eo omne quod erga semetipsum est blandum videt. Hoc itaque loco furor Domini dicitur non perturbatio divinae substantiae, sed super peccatores male sibi conscius examinatio iustae vindictae. Quamvis enim eum tranquillum in iudicio videant, tamen quia feriendos se ab illo non dubitant, eum in suis motibus perturbatum putant. Sequitur:

CAPUT VIII

IBID.---Et respiciens omnem arrogantem humilia.

10. Omnis arrogans aut poenitendo cognoscit culpam, aut pereundo percipit poenam.---Ac si dicat ut ego. Apte autem ad vindictae ordinem arrogantibus superbiorum culpa praeponitur, quia nimirum non superbia de arrogantia, sed generatur arrogantia de superbia. Duobus autem modis a Domino peccator unusquisque respicitur, cum aut a peccato convertitur, aut ex peccato punitur. De respectu enim conversionis dicitur: Quia respexit Dominus Petrum, et recordatus Petrus verbi Jesu flevit amare (Luc. XXII, 61). De respectu ultionis rursus dicitur: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum (Psal. XXXIII, 17).

Utrisque autem modis in humilitate arrogans sternitur, quia aut poenitendo cognoscit culpam, aut pereundo percipit poenam:

CAPUT IX

VERS. 7.---Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo.

Superbi dum elevatur dejectio.---Subaudis ut ego. Superbi enim ex respectu Domini confunduntur, aut hic de pietate cognoscentes et damnantes crimina, aut illic supplicia de justitia sentientes. Impiorum vero locus ipsa superbia est, quia cum scriptum sit: Initium omnis peccati superbia (Eccli. X, 15), unde oritur impietas, ibi continetur, quamvis nec quidquam a superbia distat impietas. Valde enim superbire est impia de auctore sentire. Impius ergo in loco suo conteritur, quia ipsa superbia qua elevatur opprimitur; cumque, efferendo se in cogitationibus erigit, lumen sibi justitiae quod invenire debuisset abscondit. Saepe autem dum contra Deum falsa gloria exterius proficit, vera miseria interius inanescit. Unde Propheta ait: Dejecisti eos dum allevarentur (Psal. LXXII, 18). Non enim ait: Dejecisti eos postquam elevati sunt, sed dum allevarentur, quia hoc ipsum sit superbis interius dejici, quod eis falsa contingit gloria exterius elevari. Ordinante enim divino iudicio, non eis hic aliud culpa est, atque aliud poena, sed sua illis in poenam vertitur culpa, ut elatis fastu superbiae hoc ipsum sit vere intus cadere quod foris ostenditur profecisse. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 8.---Absconde eos in pulvere, simul et facies eorum demerge in foveam.

12. Deus corda superborum, terrenis negotiis et desideriiis opprimi permittit.---Ac si dicat ut ego. Superbos enim atque impios justo iudicio Dominus in pulvere abscondit, quia eorum corda ipsis quae, despecto amore creatoris, eligunt terrenis opprimi negotiis permittit. Unde et illorum vitam cum in extremo iudicio discutit, tanquam sibi absconditam non agnoscit, dicens: Nescio qui estis (Luc. XIII, 27). Vita pravorum sub pulvere absconditur, quia abjectis et infimis desideriiis gravatur. Quisquis enim adhuc ea quae mundi sunt appetit, quasi ante faciem veri luminis non apparet, quia nimirum sub pulvere terrenae cogitationis latet. Hunc pravorum cogitationum pulverem oppressa mens tolerat, quem ventus nequissimae tentationis apportat. Hinc est enim quod de unaquaque anima terrenis desideriiis aggravata sub Ephraim specie per prophetam dicitur: Factus est Ephraim panis subcinericius, qui non reversatur (Osee. VII, 8). Ex natura quippe bene condita est nobis intentio, quae surgat in Deum; sed ex conversatione nequiter assueta inest voluptas, quae praesens premit in saeculum. Panis autem subcinericius ex ea parte est mundior, quam inferius occultat, atque ex ea parte sordidior, qua desuper cinerem tolerat. Quisquis ergo intentionem qua Deum debuisset quaerere negligit, quasi more panis subcinericii mundiorem partem inferius premit, et cum curas saeculi libenter tolerat, quasi congestum cinerem superius portat. Reversaretur autem panis subcinericius, si desideriorum carnalium cinerem repelleret, et intentionem bonam, quam in se dudum despiciendo oppresserat, superius ostentaret. Sed reversari renuit, cum mens, amore curarum saecularium pressa, molem superpositi cineris abjicere negligit, dumque assurgere in intentionem bonam non appetit, quasi mundiorem faciem subter premit.

13. Dum superbiendo altiora petunt, ad inferiora retruduntur.---Apte autem subjungitur: Simul et facies eorum demerge in foveam. Ac si dicat, Ut ego. Justo

namque iudicio superbiorum facies Dominus in foveam mergit, quia intentionem cordis eorum sese ultra homines erigentem inferius dejicit. Ima enim respicit, cujus facies foveam attendit. Et bene de superbis dicitur quod eorum facies in foveam demerguntur, quia ima petunt, dum superbiendo altiora appetunt; et quo magis extollendo se erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Terrenam quippe gloriam quaerunt, et infima sunt quae prospiciunt, dum superbiendo alta sectantur. Unde miro et diverso modo res agitur, ut humiles coelum petant, dum se inferius dejiciunt; superbi infima appetant, dum despiciendo caeteros quasi in altioribus extolluntur. Isti se, dum despiciunt, coelestibus junguntur; illi, dum se erigunt, a superioribus dividuntur, atque, ut ita dixerim, illi se elevantes deprimunt, isti deprimentes elevant. Et bene de superbientibus per Psalmistam dicitur: Humiliat autem peccatores usque ad terram (Psal. CXLVI, 6), quia ea quae infra sunt ambientes, dum extollendo se erigunt, amisso coelo quid aliud quam terram petunt? Quibus hoc ipsum jam in imis cecidisse est relictis superioribus ima quaesisse. Recte ergo eorum facies in foveam demergi perhibentur, quia sequentes infima, ad inferni barathrum tendunt. Justo enim iudicio agitur, ut quos hic voluntaria aversio excaecat, illic ab intuitu veri luminis digna supplicii fovea abscondat. Igitur quia vir sanctus tanto divinae potentiae terrore discussus est, ut ei diceretur: Si habes brachium ut Deus, et si voce simili tonas, disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia, et caetera quae Deus quidem facere, sed homo vix sufficit audire, cuncta haec qua Dominus intentione praemiserit, fine subditae conclusionis ostendit, dicens:

CAPUT XI

VERS. 9.---Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua.

14. Pelagianorum error suis viribus salvari posse confidentium.---Ac si aperte diceret: Si potes terribilia haec facere, ipse quae protuli, tibi et non mihi deuto bona omnia quae fecisti. Si vero peccantes alios respiciendo non potes perdere, liquet quod a reatu nequitiae tua te non vales virtute liberare. Ecce divina voce ad beatum Job dicitur quod sua dextera non salvetur, et tamen nonnulli hominum, qui ab hujus viri viribus longe sunt, despecto Dei adjutorio, sua se fortitudine salvari posse confidunt. Pro quibus quid deprecari aliud debemus, nisi ut si jam dona bonorum operum perceperunt, hoc quoque donum accipiant, ut a quo haec acceperint discant? Quia autem praemissis verbis Dominus potentiam suae magnitudinis intulit, nunc in subsequentibus nequitiam antiqui hostis ostendit, ut bonus famulus et, auditis prius virtutibus Domini, sciret quantum diligeret, et, cognita post calliditate diaboli, disceret quantum timeret. Unde bene per prophetam dicitur: Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit (Amos III, 8)? Postquam enim virtus ei sui conditoris innotuit, nequaquam illum vires adversarii latere debuerunt, ut eo magis defensori suo se humiliter subderet quo hostis sui nequitas subtilius agnovisset, protectoremque suum tanto ardentius quaereret, quanto terribiliorem hostem cognosceret quem vitaret. Certum quippe est quia minus diligit ereptorem suum qui minus intelligit periculum quod evasit, et vile solatium deputat defensoris qui virtutem adversarii debilem putat. Unde bene ereptionem suam Domino tribuens propheta dicebat: Diligam te, Domine, virtus mea (Psal. XVII, 1), aperte videlicet dicens: Eo te magis diligo, quo infirmitatem propriam sentiens, virtutem meam te esse cognosco. Hinc rursus ait: Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te (Psal. XVI, 7), quia tunc nimirum misericordiae Domini mirae apud nosmetipsos qui eripimur fiunt, cum per easdem misericordias quam gravia fuerint pericula quae evasimus, agnoscuntur.

15. Vires fraudesque hostis nostri describuntur.---Et quia sermone praecedenti Dominus beato Job mira opera sanctorum sequentium patefecit, ut his auditis disceret de virtutum suarum culmine quam humilia sentire debuisset, nunc ei cum quo hoste bellum gerat ostenditur, et vires fraudesque illius subtilius indicantur, ut qui ad colloquium auctoris sui perductus est, argumenta adversarii aperte cognoscat. Verbis enim sequentibus fideli famulo Dominus cunctas hostis callidi machinationes insinuat, omne quod opprimendo rapit, omne quod insidiando circumvolat, omne quod minando terret, omne quod suadendo blanditur, omne quod desperando frangit, omne quod promittendo decipit. Cuncta ergo tergiversationis ejus certamina exorditur, dicens:

CAPUT XII

VERS. 10.---Ecce Behemoth, quem feci tecum.

16. Omnia creata sunt simul secundum substantiam, non secundum speciem.---Quem sub Behemoth nomine nisi antiquum hostem insinuat, qui interpretatus ex Hebraea voce, in Latina lingua animal sonat? Cujus inferius, dum malitia subditur, patenter persona monstratur. Sed cum de Deo scriptum sit quia fecit omnia simul (Eccli. XVIII, 1), cur hoc animal cum homine fecisse se indicat, dum cuncta quia simul fecerit constat? Rursum quaerendum est, quomodo Deus cuncta simul condidit, dum S. Moyses sex dierum mutatione variante distincte creata describat (Genes. I, 32). Quod tamen citius agnoscimus, si ipsas causas originum subtiliter indagamus. Rerum quippe substantia simul creata est, sed simul species formata non est, et quod simul exstitit per substantiam materiae non simul apparuit per speciem formae. Cum enim simul factum coelum terraque describitur, simul spiritalia atque corporalia, simul quidquid de coelo oritur, simul factum quidquid de terra producitur indicatur. Sol quippe, luna et sidera quarto die

in coelo facta perhibentur, sed quod quarto die processit in specie primo die in coeli substantia exstitit per conditionem. Primo die creata terra dicitur, et tertio arbusta condita, et cuncta terrae virentia describuntur; sed hoc quod die tertio se in specie protulit, nimirum primo die in ipsa de qua ortum est terrae substantia conditum fuit. Hinc est quod S. Moyses distincte per dies singulos condita omnia retulit, et tamen simul omnia creata subjunxit, dicens: Istae sunt generationes coeli et terrae, quando creatae sunt in die quo fecit Dominus coelum et terram, et omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis (Genes. II, 4, 5). Qui enim diversis diebus creatum coelum et terram, virgultum, herbamque narraverat, nunc uno die facta manifestat, ut liquido ostenderet quod creatura omnis simul per substantiam exstitit, quamvis non simul per speciem processit. Hinc illic quoque scriptum est: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam fecit eos (Genes. I, 27). Necdum enim Eva facta describitur, et jam homo masculus et femina perhibetur. Sed quia ex Adae latere procul dubio femina erat processura, in illo jam computatur per substantiam, a quo fuerat producenda per formam. Considerare tamen haec et in minimis possumus, ut ex minimis majora pensemus. Herba namque cum creatur, necdum in illa fructus, necdum fructus sui semen ostenditur. Inest vero ei etiam cum non apparet fructus et semen, quia nimirum simul sunt in radicis substantia quae non simul prodeunt per temporis incrementa.

17. Quo sensu angelus et homo simul creati. Angelus desertor peccando dona gratiae amisit, non naturae. Duo Manichaeorum principia rejiciuntur.---Sed quia haec simul creata per substantiam dicimus, quae prodire alia ex aliis invenimus, quo pacto cum beato Job Behemoth creatus asseritur, cum neque una sit substantia angeli et hominis, neque homo ex angelo, neque angelus ex homine

proferatur? Si vero propter hoc factus Behemoth cum beato Job dicitur, quod creatura omnis ab auctore, qui in actione sua nequaquam temporis protelatione distenditur, simul condita non dubitatur, cur de Behemoth specialiter dicitur quod commune cum creaturis omnibus generaliter habetur? Sed si rerum causas subtili discussione pensamus, simul angelum factum hominemque cognoscimus, simul videlicet non unitate temporis, sed cognitione rationis; simul per acceptam imaginem sapientiae, et non simul per conjunctam substantiam formae. Scriptum namque de homine est: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Genes. I, 26). Et per Ezechielem ad Satan dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore in deliciis paradisi Dei fuisti (Ezech. XXVIII, 12). In cuncta igitur creatura, homo et angelus simul conditus exstitit quia ab omni creatura irrationali distinctus processit. Quia ergo in cuncta conditione rerum nullum rationale animal nisi angelus et homo est, quidquid ratione uti non potest, cum homine factum non est. Dicatur itaque homini, dicatur de angelo, qui etsi potentiam sublimitatis perdidit, subtilitatem tamen naturae rationalis non amisit: Ecce Behemoth, quem feci tecum. Ut dum homo eum qui in ratione secum factus est, periisse considerat, vicinum sibi casum superbiae ex ipsa propinqui sui perditione pertimescat. In his autem verbis solerter intuendum est quod aperte voce dominica nefarium Manichaei dogma reprehenditur, qui dum duo principia loquitur, tenebrarum gentem non factam asserere conatur. Quomodo enim non facta gens nequissima dicitur, dum Behemoth istum, videlicet auctorem nequitiae per naturam bene conditum se Dominus fecisse testatur? Sed quia Behemoth iste, cum quo sit factus audivimus, perditus quid agat audiamus. Sequitur:

CAPUT XIII

IBID.---Fenum sicut bos comedet.

18. Diabolus mundam spiritualium vitam labefactare potissimum cupit.---Si prophetarum sollicite verba discutimus, haec et illa uno spiritu prolata reperimus. Isaias namque cum cerneret vitam peccantium ab antiquo et insatiabile hoste devorari, ait: Leo sicut bos comedet paleas (Isai. XI, 7). Quid autem feni palearumque nomine nisi carnalium vita signatur? De qua per prophetam dicitur: Omnis caro fenum (Isai. XL, 6). Qui ergo hic Behemoth, illic leo; qui hic fenum, illic paleae nominantur. Sed perscrutari mens nititur cur iste vel apud Isaiam leo, vel hic dominica voce Behemoth, in comestione feni vel paleae, utroque loco, non equo, sed bovi comparetur. Quod tamen citius agnoscimus, si in utrisque animalibus quae sit nutrimentorum distantia perpendamus. Equi namque fenum quamlibet sordidum comedunt, aquam vero non nisi mundam bibunt. Boves autem aquam quamlibet sordidam bibunt, sed feno non nisi mundo vescuntur. Quid est ergo quod bovi, qui mundo pabulo pascitur, Behemoth iste comparatur, nisi hoc quod de isto antiquo hoste per prophetam alium dicitur: Esca ejus electa (Habac. I, 16)? Neque enim se eos gaudet rapere, quos pravis ac sordidis actionibus implicatos in imis secum respicit voluntarie jacere. Fenum ergo comedere sicut bos appetit, quia suggestionis suae dente conterere mundam vitam spiritalium quaerit.

19. Multi videntur electi, et non sunt.---Sed quaerendum video quomodo Behemoth iste, fenum sicut bos comedens, vitam spiritualium consumere dicitur, cum, sicut supra dictum est, feni nomine vita carnalium designatur. Esca quoque ejus electa jam non erit, si fenum comedens carnalem rapit. Sed ad haec citius occurrit, quia nonnulli hominum et apud Deum fenum sunt, et apud homines sanctitatis nomine censentur, cum et ante humanos oculos aliud ostendit vita, et ante divina iudicia aliud intendit conscientia. Ii itaque apud humana

judicia electi sunt, sed apud subtile Domini examen fenum. An ante divinos oculos Saul fenum non erat, de quo Samuel propheta populo dicebat: Certe videtis quem elegit Dominus (I Reg. X, 24); et de quo paulo superius dicitur: Electus et bonus? Quem enim peccans populus meruit, et apud Deum reprobus exstitit, et tamen causarum ordine electus et bonus fuit. Quia multi fenum, sunt, et electos se ex humana aestimatione suspicantur, bene per Salomonem dicitur: Vidi impios sepultos, qui etiam dum adhuc viverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi justorum operum (Eccle. VIII, 10). Quia multi fenum sunt, sed tamen sanctitatis favore vallantur, bene quidam sapiens indicat, dicens: Transi, hospes, et orna mensam (Eccli. XXIX, 33). Transeundo namque hospes ornare mensam dicitur, quia si ad altare Dei quis positus, per bona opera gloriam propriam quaerit, et de ostentatione sanctitatis ejus laus altaris extenditur, et ipse tamen apud Deum in numero civium non habetur. Aliis ejus opinio proficit, et tamen a Deo extraneus ipse pertransit. Mensam itaque transeundo decoravit, quia stare ad sacra noluit qui per omne quod agere studuit ad humanas laudes mente decurrit. Quia ergo nonnulli mundam quidem vitam per studium ducunt, sed ex illa intus placere non appetunt, recte et esca ejus electa dicitur, et tamen fenum sicut bos comedere Behemoth iste perhibetur. Quasi enim ante os Behemoth istius mundum fenum in terra atque in infimis jacet, cum et vita quasi innocens per mandatorum custodiam agitur, et tamen inter actionem quae bona ostenditur cor ad appetenda sublimia non elevatur. Quid itaque utilitatis agit qui in se munditiam vitae custodit, si per intentionem infimam in ore Behemoth hujus inveniendum se in terra derelinquit? Quia igitur omnipotens Deus quid hostis noster agat insinuat, nunc quomodo praevaleat innotescat, ut calliditatis ejus nequitia quo apertius cognoscitur, eo facilius superetur. Sequitur:

CAPUT XIV

VERS. 11.---Fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ventris ejus.

20. Diabolus per luxuriam utrique hominum sexui plerumque dominatur.---Seminarium coitus viris in lumbis esse, inesse autem feminis in umbilico perhibetur. Hinc est enim quod Veritas discipulis dicit: Sint lumbi vestri praecincti (Luc. XII, 35). Hinc Petrus, cum luxuriam a corde restringeret, admonebat, dicens: Succincti lumbos mentis vestrae (I Pet. I, 13). Hinc Paulus cum per Abrahae sacrificium Melchisedech tempore Levi sacerdotium diceret decimatum, ubi tunc in Abrahae corpore Levi lateret ostendens, ait: Adhuc enim in lumbis patris erat (Hebr. VII, 10). Quia vero seminarium luxuriae feminis in umbilico continetur propheta testatur, qui, sub specie feminae prostitutae, Judaeae petulantiam increpans, ait: In die ortus tui non est praecisus umbilicus tuus (Ezech. XVI, 4). In die quippe ortus umbilicum praecidere est conversionis tempore carnis luxuriam resecare. Quia enim difficile est male inchoata corrigere, et semel formata deformiter in melius reformare, de ortu suo Judaea reprehenditur, quae dum in Deo nata est, impraecisum umbilicum retinuit, quia fluxa luxuriae non abscidit. Quia igitur potestate diaboli utriusque generis sexus valde ex luxuriae infirmitate substernitur, et fortitudo ejus in lumbis contra masculos, et virtus illius contra feminas in umbilico perhibetur.

21. Spiritus superbiam sequi solet carnis corruptio.--- Sed cur cum Behemoth istum fenum comedere intulit, prima deceptionis ejus argumenta luxuriae damna subjunxit, nisi quod liquido omnibus patet quia postquam semel hominis spiritum superbia ceperit, mox se ad corruptionem carnis extendit? Quod in ipsis quoque hominibus primis agnoscimus, qui, dum post perpetratam superbiam pudenda membra contegunt, patenter indicarunt quia postquam apud semetipsos intus arripere alta conati sunt, mox in carne foris erubescenda

pertulerunt (Genes. III, 7). Behemoth itaque iste insatiabiliter saeviens, et devorare totum simul hominem quaerens, modo in superbiam mentem erigit, modo carnem luxuriae voluptate corrumpit. Bene autem nequaquam fortitudo ejus in lumbis vel umbilico eorum dicitur qui prosternuntur, sed, fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ventris ejus. Ac si aperte diceretur: Fortitudo ejus in lumbis suis, et virtus illius in umbilico ventris sui, quia nimirum ejus proprie corpus fiunt, qui, suggestionum turpium blandimentis decepti, ei per luxuriae fluxa succumbunt. Sequitur:

CAPUT XV

VERS. 12.---Stringit caudam suam quasi cedrum.

22. Diabolus divina potestate ligatus, olim solvetur, et per Antichristum multa signa faciet.---Multa in his suppetunt, quae instruendis moribus proferantur; sed prius Behemoth istius violenta discutimus, ut post subtilius astuta detegamus. In Scriptura sacra cedri nomine aliquando alta excellentia gloriae coelestis exprimitur, aliquando autem pravorum rigida elatio designatur. Cedri nomine coelestis gloriae celsitudo exprimitur, sicut Psalmista testatur: Justus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur (Psal. XCI, 13). Cedri rursus nomine superba pravorum potentia designatur, sicut per eundem Prophetam dicitur: Vox Domini confringentis cedros (Psal. XXVIII, 5). Quid autem cauda Behemoth istius, nisi illa antiqui hostis extremitas dicitur; cum nimirum vas proprium illum perditum hominem ingreditur, qui specialiter Antichristus nuncupatur? Qui quoniam modo honoribus saeculi, modo signis et prodigiis fictae sanctitatis in tumorem potentiae elevari permittitur, recte voce Dominica cauda illius cedro comparatur. Sicut enim cedrus arbusta caetera in altum crescendo deserit, ita tunc Antichristus mundi gloriam temporaliter obtinens, mensuras hominum et honoris culmine, et signorum

potestate transcendet. Spiritus quippe in illo est qui, in sublimibus conditus, potentiam naturae suae non perdidit vel dejectus. Cujus idcirco virtus nunc minime ostenditur, quia dispensatione divinae fortitudinis ligatur. Unde per Joannem dicitur: Vidi angelum descendentem de coelo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua; et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit et signavit super eum (Apoc. XX, 1, 2, 3). Ligatus quippe missus in abyssum perhibetur, quia retrusus in pravorum cordibus, potentia divinae dispensationis astringitur, ne in quantum nocere valet effrenetur, ut quamvis per eos occulte saeviat, ad violentas tamen rapinas superbiae non erumpat. Sed illic quomodo in mundi fine sit solvendus intimatur, cum dicitur: Et postquam consummati fuerint mille anni, solvetur satan de carcere suo, et exhibit, et seducet gentes (Ibid., 7). Millenario namque numero universum pro perfectione sua hoc quantumlibet sit Ecclesiae sanctae tempus exprimitur. Quo peracto, antiquus hostis suis viribus traditus, paucis quidem in tempore, sed in multa contra nos virtute, laxatur.

23. Saeviet, sed ad breve tempus.---Quem quamvis saevitia ad crudelitatem dilatet, superna tamen misericordia dierum brevitate coangustat. Hinc enim Veritas per semetipsam dicit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet (Matth. XXIV, 21). Hinc rursus ait: Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro (Ibid., 22). Quia enim et superbos nos et infirmos Dominus conspicit, dies quos singulariter malos intulit misericorditer breviatos dicit, profecto et ut superbiam terreat de adversitate temporis, et infirmitatem refoveat de brevitate dierum.

24. Ex signis quae faciet plus metuendus, quam ex poenis quas martyribus intulit.---Sed considerandum valde est, cum Behemoth iste caudam suam sicut cedrum

sublevat, in quo tunc atrocior quam nunc se exerit surgat. Quae enim poenarum genera novimus, quae non jam vires martyrum exercuisse gaudemus? Alios namque improvise ictu immersus jugulo gladius stravit, alios crucis patibulum affixit, in quo et mors provocata repellitur, et repulsa provocatur. Alios hirsutis serra dentibus attrivit, alios armata ferro insulcans ungula carpsit, alios belluina rabies morsibus detruncando comminuit, alios ab intimis viscerum per cutem pressa vis verberum rupit, alios effossa terra viventes operuit, alios in altum demersos in mortem praecipitium fregit, alios in se projectos aqua replendo absorbit, alios edax flamma usque ad cineres depasta consumpsit. Cum igitur Behemoth iste caudam suam in fine mundi nequius dilatat, quid est quod in his tormentis tunc atrocius crescat, nisi hoc quod in Evangelio Veritas per semetipsam dicit: Surgent pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt signa magna et prodigia; ita ut in errorem mittantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. XXIV, 24)? Nunc enim fideles nostri mira faciunt, cum perversa patiuntur; tunc autem Behemoth hujus satellites, etiam cum perversa inferunt, mira facturi sunt. Pensemus ergo quae erit humanae mentis illa tentatio, quando pius martyr et corpus tormentis subjicit, et tamen ante ejus oculos tortor miracula facit. Cujus tunc virtus non ab ipso cogitationum fundo quatiatur, quando is qui flagris cruciat signis coruscat? Dicatur igitur recte: Stringit caudam suam quasi cedrum, quia nimirum et altus tunc erit veneratione prodigii, et durus crudelitate tormenti.

25. Antichristus alios mentitis virtutibus decipiet, alios vi superabit.---Non enim sola tunc potestate erigitur, sed etiam signorum ostensione fulcitur. Unde et per David dicitur: Insidiatur in occulto, quasi leo in cubili suo (Psal. IX, 30, vel Psal. X, 9). Ad apertam namque potentiam suffecisset ut leo esset, etiamsi insidians non fuisset; rursumque ad occultas versutias suffecisset, ut insidians subriperet, etiam si leo non esset. Sed quia hic antiquus

hostis in cunctis suis viribus effrenatur, saevire per utraque permittitur, ut contra electos in certamine et fraude et virtute laxetur, virtute per potentiam, fraude per signa. Recte ergo et leo et insidians dicitur: insidians per miraculorum speciem, leo per fortitudinem saecularem. Ut enim eos qui aperte iniqui sunt pertrahat, saecularem potentiam ostentat; ut vero justos etiam fallat, signis sanctitatem simulat. Illis enim suadet elationem magnitudinis, istos decipit ostensione sanctitatis. De hac cauda Behemoth istius sub draconis specie per Joannem dicitur: Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum coeli, et misit eas in terram (Apoc. XII, 4). Coelum namque est Ecclesia quae in hac nocte vitae praesentis, dum in se innumeras sanctorum virtutes continet, radiantibus desuper sideribus fulget. Sed draconis cauda in terram stellas dejicit, quia illa Satanae extremitas, per audaciam assumpti hominis erecta, quosdam quos velut electos Dei in Ecclesia invenit obtinendo reprobos ostendit. Stellas itaque de coelo in terram cadere est relicta nonnullos spe coelestium, illo duce, ad ambitum gloriae saecularis inhiare.

26. Per Antiochum praesignatus est.---Hinc Daniel sub Antiochi specie contra hanc draconis caudam loquitur, dicens: Dejecit de fortitudine, et de stellis, et conculcavit eas, et usque ad principem fortitudinis magnificatus est, et ab eo abstulit jure sacrificium, et dejecit locum sanctificationis ejus. Robur autem datum est ei contra jure sacrificium, propter peccata; et prosternetur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur (Dan. VIII, 10-12). De fortitudine quippe et de stellis dejicit, cum nonnullos et luce justitiae resplendentes, et virtute operis robustos frangit. Qui usque ad principem fortitudinis magnificatur, quia contra ipsum auctorem virtutis extollitur. Jure sacrificium tollit, quia studium conversationis Ecclesiae in eis quos ceperit interrumpit. Robur vero ei propter peccata contra jure sacrificium datur, quia nisi pereuntium merita exigerent, eos qui recti

credebantur, obtinere adversarius nequaquam posset. Veritas in terra prosternitur, quia fides tunc rerum coelestium ad desiderium vitae temporalis inclinatur. Et faciet, et prosperabitur, quia tunc non solum in reproborum mentibus, sed etiam in electorum corporibus crudelitate inaestimabili, sine qualibet objectione grassabitur. Hinc rursus per Danielelem dicitur: **Consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones, et roborabitur fortitudo ejus, sed non in suis viribus (Dan. VIII, 23).** Illius namque hominis fortitudo non suis viribus roboratur, quia Satanae virtute in gloriam perditionis attollitur. Hinc rursus ait: **Interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus (Ibid., 24, 25).** Robustos namque interficit, cum eos qui mente invicti sunt corporaliter vincit. Vel certe robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam interficit, cum eos qui robusti ac sancti credebantur ad nutum suae voluntatis trahit. In cujus manu dolus dirigitur, quia in illo fraus per opus adjuvatur. Quod enim fallendo dicit, hoc mira faciendo asserit; nam quidquid mendax lingua simulat, hoc quasi verum esse manus operis ostentat.

27. Daniel et Paulus de Antichristo eadem docent.--- Hinc rursus dicit: **Contra principem principum consurget, et sine manu conteretur (Ibid., 25).** Hinc Paulus ait: **Ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tanquam sit Deus (II Thess. II, 4).** Hinc rursus ait. **Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui. Quod enim per Danielelem dictum est: Contra Principem principum consurget (Dan. VIII, 25), hoc per Paulum dicitur: Ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Et quod per Danielelem subjungitur: Sine manu conteretur (Ibid., 25), hoc per Paulum exprimitur: Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui (II Thess. II, 8).** Sine manu quippe conteretur, quia non angelorum bello, non sanctorum certamine, sed per adventum judicis solo oris spiritu aeterna morte ferietur. De hujus

Behemoth elatione item per Paulum dicitur: Qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur (Ibid., 4). De quo Daniel cum quartam bestiam diceret decem cornibus fultam, protinus adjunxit: Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus; et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia (Dan. VII, 8). Undecimum quippe hujus bestiae cornu esse describitur, quia regni ejus potentia iniquitate roboratur. Omne enim peccatum undenarium est, quia dum perversa agit, praecepta decalogi transit. Et quia in cilicio peccatum plangitur, hinc est quod in tabernaculo vela cilicina undecim fiunt (Exod. XXVI, 7). Hinc per undecimum Psalmum dicitur: Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus (Psal. XI, 1). Hinc in undenario numero remanere Apostolos Petrus metuens, Matthiam duodecimum, sorte missa, requisivit (Act. I, 26). Nisi enim signari culpam per undenarium cerneret, impleri apostolorum numerum tam festine duodenario non curaret. Quia ergo per undenarium transgressio exprimitur, hujus bestiae cornu undecimo ipse auctor transgressionis indicatur. Quod videlicet parvulum oritur, quia purus homo generatur: sed immaniter crescit, quia usque ad conjunctam sibi vim angelicae fortitudinis proficit. Quod tria cornua quae ei ante faciem sunt evellit, quia ditioni suae regna totidem quae sibi vicina sum subigit. Cujus oculi sunt ut oculi hominis, sed os ingentia loquitur, quia in illo humana quidem forma cernitur, sed verbis suis ultra homines elevatur. Quod ergo per Paulum dicitur: Extollens se super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, hoc Daniel propheta testatur, dicens: Os loquens ingentia (II Thess. II, 4). Quod vero illum vel Daniel ingentia loqui, vel Paulus perhibet supra cultum Deitatis extolli, hoc est quod apud beatum Job divino eloquio cedro comparatur. More enim cedri ab alta nititur, dum in omni fastu fallaciae, et virtutis robore et culminis elatione prosperatur. Bene autem stringere caudam dicitur, quia

tota ejus virtus in uno illo damnato homine congesta densatur, ut tanto per illum fortia ac mira faciat, quanto illum collectis suis viribus instigat. Sed quia quale sit iniquorum caput audivimus, nunc huic capiti quae membra adhaereant agnoscamus. Sequitur:

CAPUT XVI

VERS. 12.---Nervi testicularum ejus perplexi sunt.

28. Praedicatorum diaboli argumenta perplexa. Antichristi testes multi jam sunt.---Tot iste Behemoth testes habet quot iniquitatis suae praedicatores possidet. An ejus testes non sunt, qui pravis persuasionibus corda hominum, vinulenta erroris sui semina fundendo, corrumpunt? Apte autem dicitur quod testicularum ejus nervi perplexi sunt, quia videlicet praedicatorum illius argumenta dolosis assertionibus innodantur, ut recta esse simulent quae perversa suadent, ut allegationum implicatio, quasi nervorum perplexitas, etsi videri possit, solvi non possit. Nervos ejus testiculi perplexos habent, quia acumina praedicatorum illius sub argumentis duplicibus latent. Plerumque autem cum verbis corda inficiunt, in opere innocentiam ostendunt. Neque enim ad se bonos persuasionem suam traherent, si se et in actionibus perversos exhiberent. Sed quia testes sunt hujus belluae, et perplexis nervis illigantur, et rectos se ostentant ut lateant, et perversa praedicant ut corrumpant, ipsum nimirum suum caput imitantes, qui quasi leo in insidiis et saevit per potentiam terreni culminis, et blanditur per speciem sanctitatis. Sed haec bellua utinam tunc solum talia ageret, et nunc quoque ad corrumpenda fidelium viscera hos luxuriae testiculos non haberet! Neque enim malum sola locutione oris infunditur, sed pejus et a pluribus operis exemplo propinatur. Quam multi enim Antichristum non viderunt, sed tamen testiculi ejus sunt, quia corda innocentium actionis suae exemplo corrumpunt. Quisquis namque in superbia extollitur,

quisquis avaritiae desideriis cruciatur, quisquis luxuriae voluptatibus solvitur, quisquis injustae atque immoderatae irae flagris igitur, quid aliud quam Antichristi testis est? Qui dum se libenter ejus usibus implicat, exemplo suo aliis erroris fetus ministrat. Iste prava agit, ille prava agentibus adhaeret, et non solum non obviat, sed etiam favet. Quid ergo aliud quam Antichristi testis est, qui perdita auctoritate promissae Deo fidei, testimonium praestat errori? Quos tamen si quis redarguat, mox se sub quodam velamine defensionis occultant, quia videlicet eorum nervi perplexi sunt et male impliciti, corruptione solvi nequaquam possunt. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 13.---Ossa ejus velut fistulae aeris.

29. Qui sint Antichristi ossa.---In corpore ossa sunt quae continent membra, et quae continentur. Habet ergo carnes haec bellua, habet et ossa, quia et iniqui sunt alii, qui tamen ab aliis in errore retinentur, et nequiores alii, qui in errore et alios retinent. Quid itaque aliud ossa Antichristi quam quoslibet in ejus corpore valentiores accipimus? in quorum corde iniquitas dum vehementer induruit, per eos tota ejus corporis compago subsistit. Multi namque in hoc mundo divites videntur, qui dum rebus opibusque subnixi sunt, quasi ex fortitudine solidantur; sed largiendo haec ipsa quibus fulti sunt, ad suum alios errorem trahunt. Modo nonnullos ut pravi fiant donis illiciunt, modo nonnullos ut pravi permaneant muneribus astringuat. Quid itaque hi nisi Antichristi ossa sunt, qui dum malos continendo multiplicant, in ejus corpore carnes portant? Hi nonnunquam in decipiendis auditoribus exhibent linguae dulcedinem, quia et spinae proferunt flores; et apparet quidem in eis quod oleat, sed latet quod pungat. Amaris dulcia, noxiis blanda permiscent, et potestate quidem admirandi videri

appetunt, sed fallendi arte per remissa colloquia quasi humilitet substernuntur, et per sermonem de se insinuant quod per exhibitionem negant.

30. Cur fistulis aeris comparantur.---Unde et recte ossa Behemoth istius aeris fistulis comparantur, quia nimirum, more metalli insensibilis, sonum bene loquendi habent, sed sensum bene vivendi non habent. Hoc namque quasi humiliter loquendo asserunt, quod elate vivendo contemnunt. Unde bene per Paulum dicitur: Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens (I Cor. XIII, 1). Bona quippe loquens, sed per amorem eadem bona non sequens, velut aes aut cymbalum sonitum reddit, quia ipse non sentit verba quae ipse facit. Sunt vero nonnulli in hujus belluae corpore non honoribus clari, non divitiis fulti, non virtutum specie decorati, non scientia calliditatis periti, sed tamen videri quales non sunt ambiunt, et idcirco contra bonorum vitam nequiores fiunt, de quibus et sequitur:

CAPUT XVIII

IBID.---Cartilago illius, quasi laminae ferreae.

31. Qui in Antichristi corpore debiliores sunt, ad perpetranda mala nequiores existunt.---Cartilago namque ossis quidem speciem habet, sed ossis fortitudinem non habet. Quid est ergo quod cartilago ejus laminis ferreis comparatur, nisi quod hi qui in illo debiliores sunt, ad perpetranda mala nequiores existunt? Ferro quippe caetera metalla conciduntur, et cartilago ejus ferro similis dicitur, quia hi qui in ejus corpore ad ostensionem virtutum non sufficiunt contra necem fidelium acrius accenduntur. Quia enim cum eo se facere signa et prodigia non posse considerant, fideles se illi per crudelitatem probant; et pro eo quod innocentium corda corrumpere persuadendo non possunt, multiplicius

caeteris bonorum corpora se extinguere gloriantur. Bene ergo dicitur: Cartilago ejus ut laminae ferreae, quia in ejus corpore quod infirmius quisque crediderit, hoc est quod nequius incidit. Qui recte non ferro tantummodo, sed laminis ferreis comparantur, quia dum se circumquaque in crudelitate dilatate ambiunt, quasi in ferri se laminas extendunt.

32. Libet arctiori inquisitionis manu haec eadem verba conditoris, quae jam videntur discussa, distinguere, atque uberiores intelligentiae fructus instruendis moribus apportare. Nam quia antiquus hostis quid per assumptum hominem contra homines agat audivimus, superest ut nunc quid in hominibus etiam per semetipsum sine homine moliatur exploremus. Ecce enim dicitur:

CAPUT XIX

VERS. 12.---Stringit caudam suam quasi cedrum.

33. Prima diaboli suggestio tenera est et facile conteritur. Sed postea robur ejus fit intolerabile. Peccatum tribus modis admittitur.---Prima quidem serpentis suggestio mollis ac tenera est, et facile virtutis pede conterenda, sed si haec invalescere negligenter admittitur, eique ad cor aditus licenter praebetur, tanta se virtute exaggerat, ut captam mentem deprimens, usque ad intolerabile robur excrescat. Caudam itaque quasi cedrum stringere dicitur, quia semel ejus in corde recepta tentatio, in cunctis quae subsequenter intulerit velut ex jure dominatur. Hujus ergo Behemoth caput herba est, cauda cedrus, quia ex prima quidem suggestionem blandiens substernitur, sed per usum vehementer invalescens, succrescente tentationis fine, roboratur. Superabile namque est omne quod initio suggerit, sed inde sequitur, quod vinci vix possit. Prius enim quasi consulens blanda ad animum loquitur; sed cum semel dentem delectationis infixerit, violenta post

consuetudine pene insolubiliter innodatur. Unde et bene stringere caudam dicitur. Dente enim vulnerat, cauda ligat, quia suggestionem primam percutit, sed percussam mentem, ne evadere valeat, invalescente fine tentationis, astringit. Quia enim peccatum tribus modis admittitur, cum videlicet serpentis suggestionem, carnis delectationem, spiritus consensione perpetratur, Behemoth iste, prius illicita suggerens, linguam exerit; post, ad delectationem pertrahens, dentem figit; ad extremum vero, per consensionem possidens, caudam stringit. Hinc est enim quod nonnulli peccata longo usu perpetrata in semetipsis ipsi reprehendunt, atque haec ex iudicio fugiunt, sed vitare opere nec decertantes possunt, quia dum Behemoth istius caput non conterunt, plerumque cauda et nolentes ligantur. Quae contra eos cedri more induruit, quia a blanda voluptate exordii usque ad violentiam retentionis excrevit. Dicatur ergo: Stringit caudam suam quasi cedrum, ut tanto quisque debeat initia tentationis fugere, quanto finem ejus intelligit citius solvi non posse.

34. Diabolus cum vitae finis imminet, tunc graviores tentationes suggerit.---Sciendum quoque est quod plerumque eis quos ceperit tunc graviores culpas ingerit, cum praesentis vitae termino illos propinquare cognoscit; et quo se consummaturum tentationem considerat, eo eis iniquitatum pondera graviora coacervat. Behemoth igitur caudam suam quasi cedrum stringit, quia quos per prava initia ceperit, ad finem deteriores reddit, ut tentamenta ejus quo citius cessatura sunt, eo valentius compleantur. Quia enim suis poenis eorum satagit aequare supplicium, in eis ardentius ante mortem nititur omne exaggerare peccatum. Plerumque vero Behemoth iste jam cor male subditum possidet, sed tamen divina illum gratia repellit, et manus misericordiae ejicit, quem ad se captiva voluntas introduxit. Cumque a corde expellitur, acriores infigere iniquitatum stimulos conatur, ut eos tentationum fluctus mens ab illo impugnata sentiat, quos etiam possessa nesciebat. Quod bene in Evangelio exprimitur,

cum exire ab homine immundus spiritus Domino iubente narratur. Nam cum daemoniacus puer fuisset oblatus, scriptum est: **Comminatus est Jesus spiritui immundo, dicens: Surde et mute spiritus, ego tibi praecipio, exi ab eo, et amplius ne introeas in eum. Et exclamans, et multum discerpens eum, exivit ab eo (Marc. IX, 24). Ecce eum non discerpserat cum tenebat, exiens discerpserat, quia nimirum tunc pejus cogitationes mentis dilaniat, cum jam egressui divina virtute compulsus appropinquat. Et quem mutus possederat, cum clamoribus deserebat, quia plerumque cum possidet, minora tentamenta irrogat; cum vero de corde pellitur, acriori infestatione perturbat. Bene itaque dicitur: Stringit caudam suam quasi cedrum, quia et cor possidens semper in malitia ex posterioribus crescit, et cor deserens vehementioribus cogitationum stimulis percutit. Adhuc autem Behemoth istius mira pietate conditoris astutiora argumenta panduntur, cum subditur:**

CAPUT XX

IBID.---Nervi testicularum ejus perplexi sunt.

36. Peccata ita implicata sunt, ut dum unum vitatur, fere semper labamur in aliud. Tribus ordinibus constat Ecclesia.---Nervi testicularum ejus sunt pestifera argumenta machinationum (Dist. 13, can. 2). Per ipsa quippe calliditatis suae vires erigit, et fluxa mortalium corda corrumpit. Testiculi ejus sunt suggestiones pravae, quibus in mentis corruptione fervescit, atque in constuprata anima iniqui operis prolem gignit. Sed horum testicularum nervi perplexi sunt, quia suggestionum illius argumenta implicatis inventionibus illigantur, ut plerosque ita peccare faciant, quatenus si fortasse peccatum fugere appetant, hoc sine alio peccati laqueo non evadant; et culpam faciant dum vitant, ac nequaquam se ab una valeant solvere, nisi in alia consentiant ligari. Quod melius ostendimus, si qua ex

conversatione hominum illigationis hujus exempla proferamus. Quia vero in tribus ordinibus sancta Ecclesia constat, conjugatorum videlicet, continentium, atque rectorum; unde et Ezechiel tres viros liberatos vidit, videlicet Noe, Daniel, et Job (Ezech. XIV, 14, seq.); et in Evangelio Dominus dum alios in agro, alios in lecto, atque esse in molendino alios perhibet (Luc. XVII, 34, 35), tres procul dubio in Ecclesia ordines ostendit; liquido satisfacimus, si singula ex singulis exquiramus.

36. Tentationes saeculo militantium.---Ecce enim quidam dum mundi hujus amicitias appetit, cuilibet alteri similem sibi vitam ducenti quod secreta illius omni silentio contegat se jurejurando constringit; sed is cui juratum est adulterium perpetrare cognoscitur, ita ut etiam maritum adulterae occidere conetur. Is autem qui jusjurandum praebuit ad mentem revertitur, et diversis hinc inde cogitationibus impugnatur, atque hoc silere formidat, ne silendo, adulterii simul et homicidii particeps fiat; et prodere trepidat, ne reatu se perjurii obstringat. Perplexis ergo testiculorum nervis ligatus est, quia in quamlibet partem declinet, metuit ne a transgressionis contagio liber non sit.

CAPUT XXI

VERS. 13.---Ossa ejus sicut fistulae aeris.

40. Quantum ex astutis diaboli consiliis periculum immineat.---Quid per ossa Behemoth istius, nisi consilia designantur? Nam sicut in ossibus positio corporis roburque subsistit, ita in fraudulentis consiliis tota se ejus malitia erigit. Neque enim vi quempiam premit, sed calliditate pestiferae persuasionis interficit. Et rursum, sicut ossa quae irrigant medullae confortant, ita ejus consilia per spiritalis naturae potentiam infusa ingenii subtilitas roborat. Hoc vero testiculi ejus ab ossibus, id est suggestiones a consiliis, distant, quod per illas aperte

noxia inserit, per haec autem quasi ex bono consulens ad culpam trahit, per illas pugnando superat, per haec velut consulendo supplantat. Unde et bene ejus ossa, id est haec eadem consilia, aeris fistulis comparantur. Aeris quippe listulae sonoris aptari cantibus solent, quae admotae auribus dum blandum carmen subtiliter concinunt, interiora mentis in exteriora delectationis trahunt; et dum dulce est quod auribus sonant, virilitatem cordis in voluptatis fluxu debilitant. Cumque auditus ad delectationem trahitur, sensus a statu suae fortitudinis enervatur. Ita quoque astuta ejus consilia dum quasi blanda provisione consulunt, cor a forti intentione invertunt; et dum dulcia resonant, ad noxia inclinant. Quasi ergo aeris fistulae sunt, quae dum libenter audiuntur, ab interna intentione animum in exterioris vitae delectationem dejiciunt. Hoc enim Behemoth iste magnopere ad exsequendam deceptionem satagit, ut dum perversitatis suae consilium quasi utile ostendit, suaviter valeat sonare quod dicit, quatenus et ostensa utilitate mentem mulceat, et absconsa iniquitate corrumpat.

41. Exemplis palam fit. Qua arte divitiis acquirendis insudare suadeat.---Quae apertius in cunctis ostendimus, si pauca breviter consiliorum ejus argumenta pandamus. Ecce enim quidam rebus contentus propriis, decrevit nullis mundi hujus occupationibus implicari, valde formidans quietis suae commoda perdere, et valde despiciens cum peccatis lucra cumulare. Ad hunc hostis callidus veniens, ut intentionem bonae devotionis subruat, quasi utilitatis consilium subministrat, dicens: Ea quidem quae habes, in praesenti sufficiunt, sed his deficientibus quid acturus es? Si enim post haec nulla providentur, adsunt quae ad praesens impendenda sunt filiis, sed tamen paranda sunt quae servantur. Deesse potest citius etiam quod adest, si sollicitudo provida cesset parare quod deest. An non et terrena potest actio peragi, et tamen in actione culpa declinari, quatenus et exteriora

stipendia praebeat, et tamen internam rectitudinem non inflectat? Haec interim blandiens insinuat, et seorsum jam in negotio terreno quod providet peccati laqueos occultat. Ossa itaque ejus sicut fistulae aeris sunt, quia perniciose ejus consilia auditori suo consulentis vocis suavitate blandiuntur.

42. Et mundo nuntium remittere meditantem avertat. ---Alius quoque non solum decrevit terrena commoda non quaerere, sed etiam cunctis quae possidet renuntiare ut in discipulatu coelestis magisterii tanto se liberior exercent, quanto et expeditior redditus, ea quae possidentem premere poterant deserens calcant. Hujus cor hostis insidians occulta suggestionem alloquitur, dicens: Unde haec temeritatis tantae surrexit audacia, ut credere audeas quod omnia relinquendo subsistas? Aliter te creator condidit, atque aliter tu teipsum disponis; valentior te robustiorque faceret, si sequiste sua vestigia cum inopiae necessitate voluisset. An non plerique et terrena patrimonia nequaquam deserunt, et tamen ex his per misericordiae opera supernae sortis bona aeterna mercantur? Haec blandiens suggerit, seorsum vero in eisdem rebus quas retinere admonet ante retinentis oculos delectationes pestiferas decipiens apponit, quatenus seductum cor ad blandimenta exteriora pertrahat, in intima perfectionis vota pervertat. Ossa itaque ejus sicut fistulae aeris sunt, quia dolosa ejus consilia dum blandum ex exterioribus sonum reddunt, perniciosum dispendium de interioribus ingerunt.

43. Maxime si ad monasticae perfectionis culmen tendat. ---Alius, relictis omnibus quae exterius possederat, ut ordinem sublimioris discipulatus apprehendat, etiam intimas frangere voluntates parat, ut rectioribus se alterius voluntatibus subdens, non solum pravis desideriiis, sed ad perfectionis cumulum etiam in bonis votis sibimetipsi renuntiet, et cuncta quae sibi agenda sunt ex alieno arbitrio observet. Hunc hostis callidus tanto mollius

alloquitur, quanto ab excelsiori loco dejicere ardentius conatur, moxque virulenta suggestionem blandiens, dicit: O quanta per te ipsum miranda agere poteris, si nequaquam te iudicio alterius subdis! Cur profectum tuum sub studio meliorationis imminuis? Cur intentionis tuae bonum, dum ultra quam necesse est extendere niteris, frangis? Quae enim dum voluntate propria usus es, perversa perpetrasti? Qui ergo tibi plene ad bene vivendum sufficis, alienum super te iudicium cur requiris? Haec blandiens intimat, seorsum vero in voluntatibus eius propriis exercendae superbiae causas parat; et dum laudat cor de intestina rectitudine, investigat callide ubi subruat in pravitate. Ossa itaque eius sicut fistulae aeris sunt, quia clandestina eius consilia unde quasi animum blanda delectant, inde perniciose a recta intentione dissipant.

44. Quomodo ab officiis charitatis avocare student.--- Alius fractis plene voluntatibus suis, multa iam vetusti hominis vitia et mutatione vitae, et lamentatione poenitentiae correxit; et tanto majori zelo contra aliena peccata accenditur, quanto sibimetipsi funditus mortuus, iniquitatibus propriis non tenetur. Hunc hostis callidus, quia zelo iustitiae etiam caeteris prodesse cognoscit, quasi prospera consulentibus verbis impetit, dicens: Quid te ad aliena curanda dilatas? Utinam tua considerare convalescas. An non perpendis quia cum ad aliena extenderis, erga ea curanda quae tua sunt minor inveniris? Et quid prodest alieni vulneris cruorem tergere, et putredinem proprii negligendo dilatare? Haec dum quasi consulens dicit, zelum charitatis adimit, et omne bonum quod prodire ex charitate poterat, gladio subintroducti torporis exstinguit. Si enim proximos sicut nosmetipsos diligere praecipimur (Matth. XIX, 19; XXII, 39), dignum est ut sic eorum zelo contra vitia, sicut et nostro, flagremus. Quia igitur dum suaviter consulit, mentem ab intentione propria alienam reddit, recte dicitur: Ossa eius sicut fistulae aeris. Quando enim per

fraudulenta consilia audientis animo blandum sonat, quasi cum fistula aeris cantat, ut unde mulcet, inde decipiat. Sed Behemoth iste valde mollius certamen movet, quando se in insidiis sub praetextu infirmitatis exercet. Tunc autem duriores tentationes excitat, quando ante tentati oculos iniquitatis laqueos sub specie virtutis occultat. Unde et recte subjungitur:

CAPUT XXII

VERS. 13.---Cartilago ejus quasi laminae ferreae.

45. Duriores tentationes excitat cum laqueos sub specie virtutis occultat.---Quid enim per cartilaginem, nisi simulatio ejus accipitur? Cartilago namque ossis ostendit speciem, sed ossis non habet firmitatem. Et sunt nonnulla vitia quae ostendunt in se rectitudinis speciem, sed ex pravitatis prodeunt infirmitate. Hostis enim nostri malitia tanta se arte palliat, ut plerumque ante deceptae mentis oculos culpas virtutes fingat, ut inde quisque quasi expectet praemia, unde dignus est aeterna invenire tormenta. Plerumque enim in ulciscendis vitiis crudelitas agitur, et justitia putatur, atque immoderata ira justis meriti creditur; et cum a distortis moribus peccantes dirigi caute debeant, violenta inflexione franguntur. Plerumque dissoluta remissio quasi mansuetudo ac pietas habetur; et dum plus quam decet delinquentibus temporaliter parcitur, ad aeterna supplicia crudeliter reservantur. Nonnunquam effusio misericordia creditur, et dum male servare culpa sit, pejus spargi quod acceptum est non timetur. Nonnunquam tenacia parcitas putatur, et cum grave sit vitium non tribuere, virtus creditur accepta retinere. Saepe malorum pertinacia constantia dicitur, et dum mens a pravitate sua flecti non patitur, quasi ex recti defensione gloriatur. Saepe inconstantia quasi tractabilitas habetur, et quo quisque fidem integram nulli servat, eo amicum se hominibus aestimat. Aliquando timor incompetens humilitas creditur, et cum temporali

formidine pressus quisque a defensione veritatis tacet, arbitratur quod juxta Dei ordinem humilem se potioribus exhibeat. Aliquando vocis superbia veri libertas aestimatur, et cum per elationem veritati contradicitur, loquendi procacitas veritatis defensio putatur. Plerumque pigritia quasi continentia quietis attenditur, et cum gravis culpa sit recta studiose non agere, magnae virtutis meritum creditur a prava tantum actione cessare. Plerumque inquietudo spiritus, vigilans sollicitudo nominatur; et cum quietem quisque non tolerat, agendo quae appetit, virtutis debitae implere se exercitium putat. Saepe ad ea quae agenda sunt incauta praecipitatio laudandi studii fervor creditur; et cum desideratum bonum intempestiva actione corrumpitur, eo agi melius quo celerius aestimatur. Saepe accelerandi boni tarditas consilium putatur; et cum exspectatur ut ex retractatione proficiat, hoc insidians mora supplantat. Igitur cum culpa velut virtus aspicitur, necessario pensandum est quia tanto tardius mens vitium suum deserit, quanto hoc quod perpetrat, non erubescit; et tanto mens tardius vitium deserit, quanto, per virtutis speciem decepta, praemiorum etiam de eo retributionem quaerit. Facile autem culpa corrigitur quae et erubescitur quia esse culpa sentitur. Quia itaque error cum virtus creditur difficilius emendatur, recte dicitur: Cartilago ejus quasi laminae ferreae. Behemoth enim iste que sub praetextu boni calliditatem suam fraudulentius exhibet, eo in culpa mentem durius tenet.

46. Qui viam sanctitatis appetunt, aliquando in errorem lapsi, tardius emendantur. Frigidis mentibus frigidiores fiunt.---Hinc est quod nonnunquam hi qui viam sanctitatis appetunt in errorem lapsi tardius emendantur. Rectum quippe aestimant esse quod agunt, et sicut excolendae virtuti, sic vitio perseverantiam jungunt. Rectum existimant quod agunt, et idcirco suo judicio enixius serviunt. Unde bene Jeremias cum diceret: Candidiores Nazaraei ejus nive, nitidiores lacte,

rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores; denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis, illico adjunxit: Adhaesit cutis eorum ossibus, aruit, et facta est quasi lignum (Thren. IV, 7). Quid enim Nazaraeorum nomine, nisi abstinentium et continentium vita signatur, quae nive et lacte nitidior dicitur? Nix enim ex aqua congelascit quae desuper venit, lac autem ex carne exprimitur quae in inferioribus nutritur. Quid ergo per nivem nisi candor vitae coelestis, quid per lac nisi temporalis dispensationis administratio demonstratur? Et quia plerumque continentes viri in Ecclesia tam mira opera faciunt, ut ab eis multi qui coelestem vitam tenuerunt, multi qui terrena bene dispensaverunt, superari videantur, et candidiores nive, et nitidiores lacte referuntur. Qui etiam, quia per fervorem spiritus, antiquorum ac fortium patrum nonnunquam vincere vitam videntur, recte subjungitur: Rubicundiores ebore antiquo. Dum enim ruboris nomen imprimitur, sancti desiderii flamma signatur. Ebur vero esse os magnorum animalium non ignoramus. Ebore itaque antiquo rubicundiores sunt, quia saepe ante humanos oculos nonnullis praecedentibus patribus studii ferventioris existunt. De quibus ut totum simul ostendatur, adjungitur: Sapphiro pulchriores. Aetherei quippe coloris est sapphirus. Et quia praecedentes multos, atque ad superna tendentes per coelestem conversationem videntur vincere, narrantur sapphiro pulchriores exstitisse. Sed plerumque dum virtutum copia etiam plus quam expedit prosperatur, in quamdam sui fiduciam mens adducitur, et decepta praesumptione propria, repente peccato subripiante fuscatur; unde recte subjungitur: Denigrata est super carbones facies eorum. Nigri enim post candorem fiunt, quia, amissa Dei justitia, cum de se praesumunt, in ea etiam quae non intelligunt, peccata dilabuntur; et quia post amoris ignem ad frigus torporis veniunt, extinctis carbonibus ex comparatione, praeferuntur. Nonnunquam enim dum timorem Dei per sui fiduciam deserunt, etiam frigidis mentibus frigidiores

fiunt. De quibus recte subjungitur: Non sunt cogniti in plateis. Platea quippe sermonis Graeci ratione pro latitudine dicitur. Quid vero est humanae menti angustius quam voluntates proprias frangere? De qua fractione Veritas dicit: Intrate per angustam portam (Matth. VII, 13). Quid autem latius quam nullis propriis [c 1Kb] voluntatibus reluctari, et quaquaversum impulsus arbitrii duxerit se sine retractione diffundere? Qui ergo per fiduciam sanctitatis postposito meliorum iudicio se sequuntur, quasi per plateas pergunt. Sed non sunt cogniti in plateis, quia de vita sua aliud ostenderant quando frangendo voluntates proprias in angusto se calle retinebant. Et bene additur: Adhaesit cutis eorum ossibus. Quid in osse nisi duritia fortitudinis, quid in cute nisi mollities exprimitur infirmitatis? Cutis ergo eorum adhaerere ossibus dicitur, quia ab eis prava sentientibus infirmitas vitii duritia virtutis putatur. Infirma enim sunt quae faciunt, sed, elationis fiducia decepti, fortibus ea suspicionibus jungunt, et quo de se magna sentiunt, eo de sua nequitia emendari contemnunt. Unde et recte adjungitur: Aruit et facta est quasi lignum. Culpa quippe eorum tanto insensibilior redditur, quanto apud eos etiam laudabilis habetur. Quam recte aridam asserit, quia nulla sui cogitatione viridescit. Quod ergo apud Jeremiam per infirmitatem cutis, hoc apud beatum Job per fragilitatem dicitur cartilago; et quod illic ossa per duritiam, hoc hic laminae ferreae esse memorantur. Sed Behemoth iste, qui per membra sua extremo tempore contra electos Dei tanta se arte iniquitatis exercet, qui etiam per semetipsum ad decipiendas mentes in tanta insidiarum tergiversatione se exhibet, cujus naturae, cujus sit conditionis audiamus. Neque enim tam mira vel in maligna operatione posset, si non ex magna conditione subsisteret. Unde et mox mira pietate Dominus, ac si causas tantae astutiae tantaeque fortitudinis redderet, adjunxit, dicens:

CAPUT XXIII

VERS 14.---Ipse est principium viarum Dei.

47. Prima et nobilior creatura fuit angelus qui cecidit.---Velut si aperte diceret: Idcirco ad tam multa fortiter sufficit, quia in natura rerum hunc creando per substantiam conditor primum fecit. Quid enim vias Dei, nisi ejus actiones accipimus. De quibus per prophetam dicit: Non enim sunt viae meae sicut viae vestrae (Isai. LV, 8). Et principium viarum Dei Behemoth dicitur, quia nimirum cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis angelis eminentiorem fecit. Hujus primatus eminentiam conspicit propheta cum dicit: Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei; abietes non adaequaverunt summitatem ejus; platani non fuerunt aequae frondibus illius; omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi et pulchritudini ejus, quoniam speciosum fecit eum in multis condensisque frondibus (Ezech. XXXI, 8, 9). Qui namque accipi in cedris, abietibus et platanis possunt, nisi illa virtutum coelestium procerae celsitudinis agmina in aeternae laetitiae viriditate plantata? Quae quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec praelata sunt, nec aequata. Qui speciosus factus in multis condensisque frondibus esse dicitur, quia praelatum caeteris legionibus, tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta et supposita angelorum multitudo decoravit. Ista arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans sine venia damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rursum per eundem prophetam dicitur: Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia et perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti (Ezech. XXVIII, 12, 13). Multa enim de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus est. Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit (Genes. I, 27), angelo

itamen quasi majus aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dicit, ut quo subtilior est in natura, eo in illo similitudo Dei plenius credatur expressa.

48. Ejus primatus in novem angelorum ordines. Cherub quid significet.---Hinc est quod primatus ejus potentiam adhuc insinuans idem propheta, subjungit: Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, sardius et topazius et jaspis, chrysolithus, onyx, et berillus, sapphirus, carbunculus et smaragdus (Ezech. XXVIII, 13). Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem sunt ordines angelorum. Nam cum per ipsa sacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, potestates, cherubim, et seraphim, aperta narratione memorantur, quantae sint supernorum civium distinctiones ostenditur. Quibus tamen Behemoth iste opertus fuisse describitur, quia eos quasi vestem ad ornatum suum habuit, quorum dum claritatem transcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. De cujus illic adhuc descriptione subjungit: Aurum opus decoris tui et foramina tua in die qua conditus es, praeparata sunt (Ibid., 13). Aurum opus decoris ejus exstitit, quia sapientiae claritate canduit, quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus fiunt, ut vinculati auro in ornamenti compositione jungantur, et nequaquam a se dissideant, quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis suae foramina praeparata sunt, quia videlicet capax charitatis est conditus. Qua si repleti voluisset, stantibus angelis tanquam positus in regis ornamento lapidibus potuisset inhaerere. Si enim charitatis auro sese penetrabilem praebuisset, sanctis angelis sociatus, in ornamento, ut diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina, sed per superbiae vitium charitatis auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro ne cadant, idcirco iste cecidit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari

contempsit. Nunc autem caeteri lapides, qui huic similiter fuerant perforati, penetrante se invicem charitate ligati sunt, atque hoc in munere, isto cadente, meruerunt ut nequaquam jam de ornamento regio cadendo solvantur. Hujus principatus celsitudinem adhuc idem propheta intuens, adjungit: Tu cherub extentus et protegens in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti (Ezech. XXVIII, 14). Cherub quippe plenitudo scientiae interpretatur; et idcirco iste Cherub dicitur, quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur. Qui in medio ignitorum lapidum perfectus ambulavit, quia inter angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditionis exstitit. Quem bene extentum ac protegentem dicit. Omne enim quod extenti protegimus, obumbramus. Et quia comparatione claritatis suae caeterorum claritatem obumbrasse creditur, ipse extentus et protegens fuisse perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia majore transcendit. Quod ergo illic speciosus in multis frondibus, quod illic signaculum similitudinis, quod illic cherub, quod illic protegens dicitur, hoc hic voce dominica Behemoth iste viarum Dei principium vocatur.

49. Ex angeli casu discat homo non superbire.---De quo idcirco tam mira in quibus fuit et quae amisit insinuat ut territo homini ostendat quid ipse si superbiat de elationis suae culpa passurus sit, si feriendo illi parcere noluit quem creando in gloriam tantae claritatis elevavit. Consideret ergo homo quid elatus in terra mereatur, si et praelatus angelis angelus in coelo prosternitur. Unde et bene per prophetam dicitur: Inebriatus est in coelo gladius meus (Isai. XXXIV, 5). Ac si aperte diceret: Qua ira feriam superbos terrae perpendite, si ipsos etiam quos in coelo juxta me condidi pro elationis vitio percutere non peperci? Tot itaque hostis antiqui virtutibus auditis, tanta conditionis ejus magnitudine cognita, quis non immensa formidine corruat? quis non desperationis

percussione succumbat? Sed quia elationem nostram ostensa hostis nostri potentia reprimit, etiam infirmitatem nostram Dominus patefacta gratiae suae dispensatione fovet. Unde cum eum principium viarum suarum diceret, illico adjunxit:

CAPUT XXIV

IBID.---Qui fecit eum, applicavit gladium ejus.

50. Angeli apostatae potentiam Deus coercet.--- Gladius quippe Behemoth istius ipsa nocendi malitia est Sed ab eo a quo bonus per naturam factus est, ejus gladius applicatur, quia ejus malitia divina dispensatione restringitur, ne ferire tantum mentes hominum quantum appetit permittatur. Quia ergo hostis noster et multum potest, et minus percutit, ejus gladium pietas conditoris astringit, ut replicatus intra ejus conscientiam lateat, et ultra quam desuper juste disponitur, sese in mortes hominum ejus malitia non extendat. Quod igitur ad multa fortiter praevalet, hoc de principio magnae conditionis potest, quod vero a quibusdam vincitur, ejus nimirum gladius ab auctore replicatur. Iste namque Behemoth, qui principium viarum Dei est, cum contra sanctum virum licentiam tentationis accepit, gentes movit, greges abstulit, ignem de coelo deposuit, perturbato aere ventos excitavit, domum concutiens subruit, convivantes filios exstinxit, uxoris mentem in dolo pravae suasionis exercuit, mariti carnem inflictiis vulneribus confodit (Job. I, 13, seq.); sed ejus gladius a conditore replicatur, cum dicitur: Animam illius conserva (Ibid., II, 6). Qui replicato gladio quantae sit infirmitatis, evangelista testante describitur, quia nec manere in obsessio homine potuit, nec rursus invadere bruta animalia nisi jussus praesumpsit, dicens: Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum (Matth. VIII, 31). Malitiae quippe ejus gladius quam sit replicatus ostenditur, cui si potestas summa licentiam non praeberet, nec grassari in porcorum

gregem valeret. Quando ergo iste sua sponte nocere factis ad Dei imaginem hominibus audeat, de quo nimirum constat quod non jussus contingere nec porcos praesumat?

51. Arii haeresis confutatur.---Notandum quoque est quod dum viarum Dei principium Behemoth dicitur, vesanum dogma Arii aperta ratione dissipatur. Facturam quippe Dei Filium fatetur, et ecce. Behemoth in factura rerum primus creatus ostenditur. Superest ergo ut Arius aut non factum Filium praedicet, aut eum post Behemoth conditum stultus putet. Quia vero omne quod applicatur in semetipsum reducitur, recte applicatus Behemoth gladius dicitur. In semetipsam namque se ejus malitia decoquit, cum ad votum suum sese contra electorum vitam prohibita non exercet. Multos autem exigentibus meritis ferire permittitur, ut cum Deum deserunt, damnato hosti famulentur. Ab electis vero eo valentius vincitur, quo soli auctori omnium humiliter substernuntur. Quia igitur per hoc quod viarum Dei principium dicitur, per hoc quod permittente Domino valde intolerabilis demonstratur, aperte cognoscimus cum quanto hoste pugnemus. Superest igitur ut unusquisque nostrum tanto se plenius auctori subjiciat, quanto contra se verius violentas adversarii vires pensat. Quid namque nos nisi pulvis sumus? Quid vero ille, nisi unus ex coelestibus spiritibus, et, quod adhuc majus est, summus? Quid ergo de propria virtute audeat, quando contra angelorum principem pulvis pugnat? Sed quia supernorum spirituum conditor terrenum corpus assumpsit, recte jam superbientem angelum humilis pulvis vincit. Inhaerendo quippe verae fortitudini vires accipit, quas transfuga spiritus, cum semetipsum sequitur, amisit. Et dignum est ut vincatur a pulvere, qui fortem se credidit deserto creatore; ut superatus inveniat, quia defecit elatus. Valde autem anhelat saeviens, quod cum ipsum ima cruciant, homo ad summa conscendat; quod in illa celsitudine subvecta caro permanet, a qua tantus ipse spiritus sine fine projectus

jacet. Sed loca mentium mutavit ordo meritorum. Sic sic superbia meruit dejici, sic humilitas exaltari, quatenus et coelestis spiritus erigendo se tartarum toleret, et terra humilis sine termino super coelos regnet.

LIBER TRIGESIMUS TERTIUS.

Expositionem versus decimi quinti et reliquorum capituli XL, nec non duodecim priorum capituli XLI exhibet, ubi variae daemonis artes deteguntur, doceturque praedestinatio gratuita, et cum libero arbitrio conciliatur.

1. Superbi diabolo familiarius serviunt.---Antiquo hosti, qui sub Behemoth nomine dominica voce describitur, superbi quique tanto familiarius serviunt, quanto hujus vitae successibus apud semetipsos altius intumescunt. His namque cum gloria augetur elatio, cum elatione vero additur cura, huc illucque animus tenditur, quia et desideria cum rebus crescunt. Cumque cogitationes innumeras quasi agri fenum proferunt, eisdem cogitationibus velut desiderato pabulo Behemoth istius famem pascunt. Unde nunc recte dicitur:

CAPUT PRIMUM.

VERS. 15.---Huic montes herbas ferunt

2. Quid mons, quidve montes in sacra Scriptura significant.---In Scriptura sacra cum numero singulari mons ponitur, aliquando incarnatus Dominus, aliquando sancta Ecclesia, aliquando testamentum Dei, aliquando apostata angelus, aliquando quilibet haereticus designatur. Cum vero montes plurali numero nominantur, aliquando celsitudo apostolorum atque prophetarum, aliquando vero saecularium potestatum tumor exprimitur. Mons namque Dominum designat, sicut scriptum est: Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini

in vertice montium (Isai. II, 2). Mons quippe est in vertice montium incarnatus Dominus, transcendens celsitudinem prophetarum. Rursum per montem sancta designatur Ecclesia, sicut scriptum est: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion (Psal. CXXIV, 1). Sion namque speculatio dicitur, per quam scilicet speculationem contemplanis Deum Ecclesia figuratur. Rursum per montem testamentum Dei exprimitur, sicut Habacuc ait: Deus a Libano veniet, et sanctus de monte umbroso et condenso (Habac. III, 3). Qui enim venturum se per testamenti sui paginas spondit, quasi inde venit, unde velut sub promissione se tenuit. Quod videlicet testamentum bene mons umbrosus et condensus dicitur, quia spissis allegoriarum obscuritatibus opacatur. Rursum per montem angelus apostata designatur, sicut sub Babylonis regis specie de antiquo hoste praedicatoribus dicitur: Super montem caliginosum levate signum (Isai. XIII, 2). Praedicatores quippe sancti super caliginosum montem signum elevant, quando contra Satanae superbiam, qui saepe sub nebula simulationis absconditur, virtutem crucis exaltant. Rursum per montem haereticus quilibet exprimitur, sicut ex voce Ecclesiae Psalmista ait: In Domino confido, quomodo dicitis animae meae, Transmigre in montem sicut passer (Psal. X, 1)? Cum enim fidei animae unitate relicta, in tumentis doctrina confidere haereticus praedicatoris dicitur, deserto Domino quasi in montem transmigrare suadetur. Rursum per montes apostolorum atque prophetarum celsitudo designatur, sicut scriptum est: Justitia tua sicut montes Dei (Psal. XXXV, 7). Et voce Pauli dicitur: Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso (II Cor. V, 21). Vel sicut iterum voce sperantis Ecclesiae Psalmista ait: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi (Psal. CXX, 1). Rursum per montes saecularium potestatum tumor exprimitur, de quibus Psalmista ait: Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini (Psal. XCVI, 5), quia multi qui prius alta rigiditate tumuerant. Deo in carne apparente, magno sunt per poenitentiam timore

liquefacti. Vel sicut idem Propheta iterum dicit: Ascendunt montes, et descendunt campi (Psal. CIII, 8). Plerique enim persecutores Domini superbi contra eum veniunt, sed ab eo humiles revertuntur. Qui montes ascendunt per tumorem potentiae, sed campi descendunt, plani videlicet facti per cognitionem culpae.

3. Elati male operando daemones alunt.---Sed quia nonnulli in elationis suae altitudine remanent, et ad divina obsequia flecti humiliter dedignantur, eo quod juxta desiderium antiqui hostis prava cogitare ac perpetrare non desinunt, recte hoc loco de Behemoth dicitur: Huic montes ferunt herbas. Elati namque saeculi huic Behemoth herbas ferunt, quia ex eo illum reficiunt, quod nequiter operantur, Huic Behemoth herbas ferunt, quia suas illi offerunt fluxas et lubricas voluptates. Erunt enim, ait Apostolus, homines seipsos amantes (II Tim. III, 2). Quorum descriptionem complexus est, dicens: Voluptatum amatores magis quam Dei (Ibid., 4). Quae est ergo herba montium, nisi voluptas fluxa, quae ex corde gignitur superborum? Qui nisi Deum superbiendo contemnerent, nequaquam tot lubrica lascivendo perpetrarent. Quibus nimirum herbis iste Behemoth pascitur, quia in eis poenam aeternae mortis esuriens, eorum perditis moribus satiatur. Superbi enim hujus saeculi, etsi quando supernae dispensationis ordine praepediti, ab expletione pravorum operum cessant, prava tamen in cogitatione multiplicant, modo ut se potentiores caeteris, rebus et honoribus ostendant, modo ut eandem suam potentiam in studio alienae laesionis exercent, modo ut, lubricis motibus ducti, per levia se facta voluptatesque dissolvant. Qui dum rebus divinitus acceptis nequaquam recta, sed prava semper agere cogitant, quid aliud faciunt, nisi suis contra Deum donis pugnant? Quia igitur Behemoth iste in superborum mentibus sua semper desideria recognoscit, quasi herbas in montibus invenit, quibus reffectum suae malitiae ventrem tendit. Bene autem subditur:

CAPUT II

IBID.---Omnes bestiae agri ludent ibi.

4. Ludus daemonum est humanas mentes de vitio in vitium rotare.---Quid per bestias nisi immundi spiritus, quid per agrum nisi praesens saeculum designatur? Unde de ipso malignorum spirituum principe contra Ephraim dicitur: Bestia agri scindet eos (Osee XIII, 8). Vel sicut Isaias ait: Et mala bestia non ascendet per eam (Isai. XXXV, 9). Quia autem agri nomine mundus accipiatur, dominicus per Evangelium sermo testatur, qui ait: Ager autem est mundus (Matth. XIII, 38). Agri ergo bestiae in herbis montium ludent, quia projecta de superioribus in hoc mundo daemona pravis superborum operibus delectantur. Bestiae in herbis ludent cum reprobis spiritibus humana corda in illicitas cogitationes pertrahunt. An non immundis spiritibus ludere est mentes hominum ad imaginem Dei conditas, modo ficta promissione decipere, modo vacuis terroribus irridere, modo eis transitoria gaudia quasi mansura imprimere, modo mansuras poenas quasi transitorias levigare? Harum procul dubio bestiarum illusionem pertimuerat, qui dicebat: Deus meus, in te confido, non erubescam; neque irrideant me inimici mei (Psal. XXIV, 2). Quia igitur superborum cor ad omne vitium sternitur, ut cuilibet maligno spiritui irruenti prava cogitatione praeparetur, recte de herbis montium dicitur: Omnes bestiae agri ludent ibi. Pro eo enim quod superbi quique nullum malum cogitando praetereunt, nulla est agri bestia, quae non horum montium herbis satiatur. Nam etsi quando carnis luxuriam fugiunt, interioris luxuriae vitium de ipsa castitate gloriando committunt. Si quando nil avare exterius rapiunt, nequaquam ab illecebra avaritiae mundi sunt, quia etsi res nullas ambiunt, favore tamen hominum laudem de continentia rapere conantur. Huic ergo Behemoth montes herbas ferunt, et omnes bestiae agri ludent ibi, quia in superborum corde quilibet malignus spiritus tanto latius

pascitur, quanto et omne vitium de superbia generatur. Sed quia audivimus quid iste Behemoth comedat, nunc audiamus necesse est ubi Interim per pravum suum desiderium requiescat. Sequitur:

CAPUT III

VERS. 16.---Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus.

5. Quid per umbram Scriptura intelligat.--- Obumbratio in sacro eloquio aliquando incarnatio Domini ponitur, vel mentis refrigerium a fervore carnalium cogitationum, unde appellatione umbrae ex superna protectione hoc ipsum refrigerium cordis insinuari solet. Aliquando vero umbra, recedente charitate, torpor frigidae mentis accipitur. Nam quod dominica incarnatio servata veritate historiae, obumbrationis appellatione signetur, angelicus sermo testatur, qui ad Mariam ait: Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. I, 35). Quia enim umbra non aliter exprimitur, nisi per lumen et corpus, virtus ei Altissimi obumbravit, quia in ejus utero lux incorporea corpus sumpsit. Ex qua videlicet obumbratione omne in se refrigerium mentis accepit. Rursum per umbram ex superna protectione refrigerium cordis exprimitur, sicut Psalmista ait: Sub umbra alarum tuarum protege me (Psal. XVI, 9). Vel sicut sponsa in Canticis canticorum adventum sponsi praestolata praenuntiat, dicens: Sub umbra illius quem desideraveram sedi (Cant. II, 3). Ac si dicat: Ab aestu desideriorum carnalium sub adventus illius protectione requievi. Rursum per umbram recedente charitate, torpor frigidae mentis exprimitur, sicut de peccante homine scriptum est, quia secutus est umbram (Genes. III). Calorem enim charitatis fugiens, veritatis solem homo deseruit, et sub umbra se interni frigoris abscondit. Unde et voce ejusdem Veritatis dicitur: [b 1Kb] Abundabit iniquitas, et refrigescet charitas multorum (Matth. XXIV, 12). Unde primus homo post

culpam inter arbores paradisi ad auram post meridiem absconsus invenitur (Genes. III, 8). Quia enim meridianum charitatis calorem perdiderat, jam sub peccati umbra quasi sub frigore aurae torpebat.

6. Satanus in his quos frigidus facit, facile quasi sub umbra requiescit. In illis securus jacet.---Iste igitur Behemoth quia in illis quasi quamdam requiem invenit, quos a veri solis ardore subtrahendo frigidus facit, sub umbra dormire perhibetur. Nonnunquam vero per umbram, si tamen cum adjectione mortis ponatur, vel mors carnis exprimitur, vel quilibet reprobis, qui antiqui hostis tenebras studio pravae operationis imitantur. Unde voce martyrum per Psalmistam dicitur: Humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperuit nos umbra mortis (Psal. XLIII, 20). Umbra enim mortis electos Dei operit, cum mors carnis, quae imago mortis aeternae est, ab hac eos vita disjungit, quia sicut illa animam a Deo, ita haec ab anima separat corpus. Vel certe umbra eos mortis operit, quia de antiquo hoste scriptum est: Nomen illi mors (Apoc. VI, 8). Umbra ergo mortis sunt omnes reprobi, quia illius nequitiam elationis imitantur; ejusque imaginem quasi umbram exprimunt, dum ejus in se malitiae similitudinem trahunt. Qui electos Dei operiunt, dum contra illos in atrocitate persecutionis temporaliter convalescunt. Hoc autem loco umbra nequitiae torpor accipitur, in qua iste Behemoth dormit, quia contra corda charitate calentia sollicitus vigilat, in frigidis autem mentibus securus jacet. Dormire enim in sanctorum mentibus non potest, quia et si quando se in eis ad breve momentum collocat, ipse eum desideriorum coelestium aestus fatigat, et quasi toties ut recedat pungitur, quoties ab eis amore intimo ad aeterna suspiratur. Tanta eum voces excitant, quanta ex illorum mentibus sanctae cogitationes ad coelum clamant. Unde fit ut bonarum actionum armis territus, ac suspiriorum spiculis percussus fugiat, et ad corda reproborum frigida rediens, eam quam securus possideat

malitiae umbram quaerat. Quae ubi ab illo inveniatur ostenditur, cum protinus subinfertur: In secreto calami.

7. Calami et arundinis variae significationes in sacra Scriptura.---In sacro eloquio calami vel arundinis appellatione aliquando verbum manens, aliquando doctorum peritia, aliquando mobilitas mentis, aliquando nitor gloriae temporalis accipitur. Per calamum quippe Verbi aeternitas designatur, cum voce Patris per Psalmistam dicitur: Lingua mea calamus scribae velociter scribentis (Psal. XLIV, 2). Quia enim quod loquimur transit, quod scribimus permanet, lingua Patris scribae calamus dicitur, quia ab eo est Verbum illi coaeternum, ac sine transitu generatum. Rursum per calamum scriptorum doctrina exprimitur, sicut de sancta Ecclesia propheta pollicetur, dicens: In cubilibus in quibus dracones prius habitabant, orietur viror calami et junci (Isai. XXXV, 7). Qua nimirum sententia, sicut in hoc opere longe superius diximus (Sup. lib. XXIX, n. 51), per calamum exprimitur doctrina scribentium, per juncum viriditas auditorum. Rursum per calamum, seu certe arundinem, mentis mobilitas designatur, sicut Judaeorum turbis in Joannis laude a Domino dicitur: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum (Matth. XI, 7)? ut videlicet subintelligatur non. Joannes quippe arundo vento agitata non erat, quia ejus mentem Spiritu sancto solidam per diversas partes nullus linguarum flatus inclinabat. Rursum per calamum vel arundinem nitor gloriae temporalis exprimitur, sicut de justis per Sapientiam dicitur: Fulgebunt justi, et tanquam scintillae in arundineto discurrent (Sap. III, 7). Arundinetum namque vitam saecularium appellat, qui more arundinum per temporalem gloriam foris quasi ad alta proficiunt, sed intus a soliditate veritatis inanescunt. Unde et Judaeorum regnum calamo comparatur, cum per prophetam apparente in veritate carnis Domino dicitur: Calamum quassatum non confringet, et linum fumigans non exstinguet (Isai. XLII, 3). Quid enim calami nomine, nisi

Judaici populi temporale regnum denuntiat, nitens quidem exterius, sed interius vacuum? Et quia in eodem populo genus jam regale defecerat, et regnum ejus alienigena possidebat, apte hoc idem regnum calamum quassatum vocat. Quid vero per linum, nisi ejus sacerdotium exprimitur, quod lineis nimirum vestibus utebatur? Quod quia in adventu Domini charitatis ardorem perdidit, quasi amisso jam igne fidei, non ardens, sed fumigans fuit. Incarnatus autem Dominus calamum quassatum non confregit, et linum fumigans non exstinxit, quia Judaeae regnum, quod pene destructum jam fuerat, ejusque sacerdotium quod ignem fidei non tenebat, non potestate judicii perculit, sed cum patientiae longanimitate toleravit.

8. **Mentes saecularium gloriae temporali deditae, arundini similes.**---Hoc ergo loco quid aliud appellatione calami, nisi mentes saecularium temporali gloriae deditae designantur? Qui tanto apud semetipsos intus inanescunt, quanto alti et nitidi exterius ostenduntur, quia dum ad exteriorem gloriam per superficiem defluunt, nulla intus firmitate solidantur. More quippe calami intus sunt quidem per fatuitatem vacui, sed foris per speciem et ostentationem pulchri; sed quanto ab eis exterior gloria studiosius quaeritur, tanto eorum corda gravioribus cogitationum stimulis agitantur. Unde recte nunc Behemoth iste in secreto calami dormire perhibetur, quia quorum studia ad appetitum temporalis nitoris atque altitudinis commovet, eorum corda tacitus tenet; et quasi ipse ibi quietus dormit, ubi eos quos possidet quiescere non permittit. Dum enim excedere caeteros bonorum altitudine ambiunt, dum more calami per nitorem exterioris munditiae justorum speciem, quasi solidarum arborum corticem, vincunt, in hoc quod ipsi interius vacui remanent, locum Behemoth isti, ubi apud se requiescere debeat, praebent. Unde et in Evangelio Dominus dicit quod spiritus exiens qui in locis aridis et inaquosis requiem non invenit, quia domum quam reliquerat

vacuam scopisque mundatam reperit, hanc multiplicior intravit (Matth. XII, 43, seq.). Quia enim fluxa fit terra quae infunditur, loca arentia atque inaquosa sunt corda justorum, quae per disciplinae fortitudinem ab omni carnalis concupiscentiae humore siccantur. Unde hic quoque adhuc ubi Behemoth iste dormiat, demonstratur, cum protinus subditur: In locis humentibus.

9. Carnales homines locis humidis similes. Diabolus hominibus per elationem vel per luxuriam dominatur.--- Loca enim humentia sunt terrenorum hominum mentes, quas humor carnalis concupiscentiae, quia replet, fluidas facit. In quibus Behemoth iste iniquitatis suae vestigia tanto altius imprimit, quanto in eisdem mentibus pertransitus illius quasi in fluxa terra descendit. Loca quippe humentia sunt opera voluptuosa. Pes quippe in arida terra non labitur, fixus vero in lubrica vix tenetur. In locis ergo humentibus iter vitae praesentis faciunt, qui in hac ad justitiam recti stare non possunt. In his itaque locis humentibus Behemoth dormit, quia in reproborum hominum lubrica operatione requiescit. Nonnulli vero loca humentia, membra genitalia suspicantur. Quod si ita est, quid aperte aliud locis humentibus nisi luxuria designatur, ut et per calamum gloria superbiae, et per loca humentia luxuria corporis exprimatur? Duo quippe haec sunt vitia, quae humano generi immaniter dominantur, unum videlicet spiritus, atque aliud carnis. Elatio namque spiritum erigit, luxuria carnem corrumpit. Antiquus itaque hostis humanum genus vel per elationem praecipue, vel per luxuriam premens, in secreto calami atque in locis humentibus dormit, quia hominem damnatum sub ditone suae dominationis aut per elationem spiritus, aut per carnis corruptionem tenet. Quosdam vero in utroque possidet, quia cum eos superbiae spiritus elevat, a tumore suae altitudinis nec verecundia corruptionis inclinat. Sed nunquid contra hos intra sanctam Ecclesiam incessanter quotidie virtutum magistri non vigilant? Nunquid redarguere voluptates infimas, et suadere

gaudia patriae coelestis cessant? Sed pravorum mentes tanto obstinatius summa non audiunt, quanto arctius infimis inhaeserunt. Quibus neque hoc sufficit, ut ipsi pereant, sed adhuc, quod est deterius, cum quoslibet argui emendarique conspiciunt, justorum increpationibus obviant, ne saltem alii corrigantur. Unde et bene subditur:

CAPUT IV

VERS. 17.---Protegunt umbrae umbram ejus.

10. Umbrae sunt diaboli peccatores qui se invicem protegunt. Crimen dum defenditur, augetur.---Umbrae quippe sunt diaboli, omnes iniqui: qui dum imitationi iniquitatis ejus inserviunt, quasi ab ejus corpore imaginis speciem trahunt. Sicut autem umbrae ejus sunt pluraliter reprobi, ita singulariter umbra ejus est unusquisque peccator. Sed dum doctrinae justorum mali contradicunt, dum ab eis iniquum quemlibet corrigi non permittunt, umbrae Behemoth istius umbram ejus protegunt, quia peccatores quique in quo sibi male sunt conscii, in eo et alium peccantem defendunt. Umbrae umbram ejus protegunt, dum nequissimorum facta nequiores perversis patrociniis tuentur. Quod hoc nimirum studio faciunt, ne dum culpa in qua et ipsi obligati sunt, in aliis corrigitur, ad ipsos quandoque veniatur. Se igitur tegunt dum alios protegunt, quia suam vitam inde praevident impeti, unde alios considerant libera correptione confundi. Sicque fit ut summa criminum dum defenditur augeatur, et uniuscujusque nequitia eo sit ad perpetrandum facilis, quo difficilis ad puniendum. Scelera quippe peccantium tanto majora incrementa percipiunt, quanto per defensionem potentium diu inulta tolerantur. Sed tales quique seu extra, seu intra sanctam Ecclesiam esse videantur, tanto se apertiores Dei hostes exhibent, quanto majores sunt patroni vitiorum. Contra illum quippe suis defensionibus pugnant, cui ea displicent, quae defendendo multiplicant. Quod factum bene per

prophetam Dominus sub Babylonis specie redarguit, dicens: Oriuntur in domibus ejus spinae et urticae, et paliurus in munitionibus ejus (Isai. XXXIV, 13). Quid namque per urticas nisi cogitationum prurigines, quid vero per spinas nisi vitiorum punctiones accipimus? In domibus igitur Babylonis urticae et spinae pullulant, quia in confusione mentis reprobae et desideria cogitationum surgunt quae exasperant, et operum peccata quae pungunt. Sed haec agentes habent etiam nequiores alios defensores suos. Unde illic apte protinus subdidit: Et paliurus in munitionibus ejus. Paliurus quippe tanta spinarum circumdatione densescit, ut prae asperitate tangi vix possit. Intus igitur urtica et spina nascitur, sed utrumque hoc exterius per paliurum munitur, quia videlicet minores iniqui mala quaelibet faciunt, sed ea nequissimi majores tuentur. Unde bene et hic dicitur: Protegunt umbrae umbram ejus. Dum enim malum peior vindicat, quasi umbra umbram, ne a veritatis lumine irradietur, obscurat. Sequitur:

CAPUT V

IBID.---Circumdabunt eum salices torrentis.

11. Mali salicibus similes: virent quidem, sed fructum non ferunt.---Infructuosae quidem arbores sunt salices; sed tamen tantae viriditatis sunt, ut arescere vel abscissae radicitus et projectae vix possint. Unde in sacro eloquio salicum nomine aliquando pro viriditate boni, aliquando pro sterilitate, reprobis designantur. Nisi enim electorum vitam per constantiam suae viriditatis exprimerent, nequaquam de sanctae Ecclesiae filiis propheta dixisset: Germinabunt inter herbas, sicut salices juxta praeterfluentes aquas (Isai. XLIV, 4). Sanctae enim Ecclesiae filii inter herbas sicut salices germinant, dum inter arescentem vitam carnalium hominum, et multiplici numerositate, et perpetua mentis viriditate perdurant. Qui bene juxta praeterfluentes aquas germinare

perhibentur, quia unusquisque eorum ubertatem ad fructum percipit ex doctrina sacri eloquii, quae temporaliter percurrit. Et rursus nisi per sterilitatem salicum vita peccantium signaretur, nequaquam ex voce praedicantium contra Babyloniam Psalmista dixisset: In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra (Psal. CXXXVI, 2). Babylonis quippe medio inesse salices describuntur, quia nimirum infructuosi quique, atque ab amore patriae coelestis alieni, totis visceribus cordis in hac saeculi confusione radicantur. Unde et praedicatores sancti in istis salicibus non exercent organa, sed suspendunt, quia cum infructuosas ac reprobas mentes aspiciunt, vim suae praedicationis non exhibent, sed potius lugentes silent. Quid etiam per torrentem, nisi hujus mortalis vitae cursus exprimitur? De quo rursus per Prophetam dicitur: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput (Psal. CIX, 7), quia videlicet Redemptor noster mortalis vitae poenam in quodam transitu attigit, et idcirco diu eidem morti cui sponte succubuit non inhaesit. Unde die tertia hoc quod moriendo posuerat resurgendo caput elevavit. Quid est ergo quod de Behemoth isto dicitur: Circumdabunt eum salices torrentis, nisi quod amatores vitae mortalis a bonis actibus quasi a fructibus alieni, tanto illi arctius inhaerent, quanto eos largius delectatio transitoriae voluptatis infundit? Hos enim quasi in radicibus torrens rigat, dum in suis cogitationibus amor vitae carnalis inebriat. Qui scilicet more salicum fructus non ferunt, sed in foliis viridescunt, quia ea quae gravia ad dicendum non sunt, aliquando honestatis verba proferunt, sed nullum vitae pondus ex bonis operibus ostendunt. Bene igitur dicitur: Circumdabunt eum salices torrentis, quia infructuosi quique dum amori vitae temporalis inserviunt, antiquo hosti perversis moribus familiarius obsequuntur. Sed quia quid ei a suis clientibus impendatur audivimus, nunc etiam quid in illis agat ipse audiamus. Sequitur:

CAPUT VI

VERS. 18. Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.

12. Satanus homines pene omnes absorbit ante Redemptorem; et post, non paucos deglutit.---Quid enim hoc loco fluvii nomine nisi humani generis decursio designatur, quae velut a fontis sui origine nascendo surgit, sed quasi ad ima defluens moriendo pertransit? Qui autem signantur appellatione Jordanis, nisi qui jam imbuti sunt sacramento baptismatis? Quia enim Redemptor noster in hoc flumine baptizari dignatus est, ejus nomine debent omnes baptizati exprimi, in quo hoc ipsum contigit sacramentum baptismatis inchoari. Quia igitur Behemoth iste a mundi origine exortum, vix paucis electis evadentibus, humanum genus in ima defluens usque ad redemptionis tempora quasi quemdam in se fluvium traxit, bene nunc dicitur: Absorbebit fluvium, et non mirabitur. Quia vero et post Mediatoris adventum quosdam qui recte vivere negligunt etiam fideles rapit, recte subjungitur: Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus. Ac si aperte diceretur: Ante Redemptorem mundi mundum non miratus absorbit, sed, quod est gravius, etiam post Redemptoris adventum quosdam qui baptismatis sacramento signati sunt deglutire se posse confidit. Alios namque sub Christianitatis nomine positos devorat, quia in ipso eos fidei errore supplantat. Alios a rectitudine fidei nequaquam deviat, sed ad usum pravae operationis inclinat. Alios quantum vult in operatione immunditiae inflectere non valet, sed apud semetipsos intus in studio intentionis intorquet, ut dum a charitate mentem dividunt, rectum non sit quidquid extrinsecus operentur. Et fidem tenent, sed vitam fidei non tenent, quia aut aperte illicita faciunt, aut ex perverso corde quae agunt prava sunt, etiam si sancta videantur. Quia enim nonnulli confitendo fideles sunt, non vivendo, hinc est quod voce Veritatis dicitur: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum coelorum (Matth. VII,

21). Hinc rursum ait: Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quae dico (Luc. VI, 46)? Hinc Paulus ait: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. I, 16). Hinc Joannes dicit: Qui dicit se Deum nosse, et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. II, 4). Hinc est quod de ipsa sua prima plebe Dominus conqueritur, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Marc. VII, 6, ex Isai. XXIX, 13). Hinc etiam Psalmista ait: Dillexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei (Psal. LXXVII, 36). Sed minime mirum fuit quod Behemoth iste ante lavacri undam, ante sacramenta coelestia, ante corpoream praesentiam Redemptoris, humani generis fluvium hiatu profundae persuasionis absorbit; sed hoc valde mirum, hoc valde terribile est, quia multos aperto ore etiam post cognitionem Redemptoris suscipit, post lavacri undam polluit, post sacramenta coelestia ad inferni profundum rapit. Dicatur ergo, dicatur terribiliter voce Veritatis: Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus. Neque enim pro magno diabolus habuit, quod infideles tulit; sed toto nunc annisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. Nemo igitur sibi fidem sine operibus sufficere posse confidat, cum scimus quod scriptum sit: Fides sine operibus mortua est (Jac. II, 20). Nullus Behemoth morsum ex sola confessione fidei plene evasisse se existimet, quia jam quidem fluvium absorbit, sed adhuc Jordanem sitit; et toties in os illius Jordanis fluit, quoties Christianus quisque ad iniquitatem defluit. Os quidem ejus jam fide nos sublevante fugimus, sed magno studio curandum est, ne in hoc lubrica operatione dilabamur. Si ambulandi cautela negligitur, incassum credendo rectum iter tenetur, quia via quidem fidei ad coelestem patriam proficit, sed offendentes minime perducit.

13. Iis praesertim qui sanitate praestant, insidiatur. Qui nisi summam vigilantiam adhibeant, pejus de alto ruunt.---Habemus adhuc quod hac in re subtilius

perpendamus. Hi enim quos per Jordanem diximus exprimi, possunt per fluvium designari. Qui enim fidem jam veritatis agnoverunt, sed vivere fideliter negligunt, recte fluvius dici possunt, quia videlicet deorsum fluunt. Jordanis vero Hebraeo vocabulo descensio eorum dicitur. Et sunt nonnulli qui viam veritatis appetentes semetipsos abjiciunt, atque a vitae veteris elatione descendunt; cumque aeterna cupiunt, valde se ab hoc mundo alienos reddunt, dum non solum aliena non appetunt, sed etiam sua derelinquunt, et non solum in eo gloriam non quaerunt, sed hanc cum se obtulerit, etiam contemnunt. Hinc est enim quod voce Veritatis dicitur: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum (Luc. IX, 23). Semetipsum enim abnegat, qui, calcato typho superbiae, ante Dei oculos esse se a se alienum demonstrat. Hinc Psalmista ait: Memor ero tui de terra Jordanis et Hermoniim (Psal. XLI, 7), Jordanis quippe, ut dixi, descensio, Hermoniim autem anathema, id est alienatio, interpretatur. De terra igitur Jordanis et Hermoniim Dei reminiscitur, qui in eo quod semetipsum dejicit, atque a se alienus existit, ad conditoris sui memoriam revocatur. Sed antiquus hostis hoc pro magno non habet, quod sub jure suae tyrannidis terrena quaerentes tenet. Propheta quippe attestante cognovimus quia esca ejus electa (Habac. I, 16). Neque enim mirum deputat, si eos absorbeat, quos superbia erigit, avaritia tabefacit, voluptas dilatat, malitia angustat, ira inflammat, discordia separat, invidia exulcerat, luxuria inquinans necat. Absorbebit ergo fluvium, et non mirabitur, quia pro magno non aestimat cum eos devorat, qui per ipsa suae vitae studia deorsum currunt; sed illos magnopere rapere nititur, quos, despectis terrenis studiis, jungi jam coelestibus contemplatur. Unde absorpto fluvio recte subjungitur: Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus, quia illos insidiando rapere appetit, quos pro amore supernae patriae a praesentis vitae gloria semetipsos dejicere agnoscit. Nonnulli quippe mundum deserunt, honorum transeuntium vana derelinquunt, et, ima

humilitatis appetentes, humanae conversationis morem bene vivendo transcendunt; atque in tanta studiorum arce proficiunt, ut signorum jam virtutes operentur; sed quia semetipsos circumspiciendo tegere negligunt, inanis gloriae telo percussi, pejus de alto ruunt. Hinc est enim quod aeternus iudex, qui occulta cordis examinat, ejusdem ruinae casum praenuntians intentat, cum dicit: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquam novi vos, discedite a me qui operamini iniquitatem, nescio qui estis (Matth. VII, 22, 23). Hinc etiam per prophetam dicitur: Vocavit Dominus iudicium ad ignem et devoravit abyssum multam, et comedet partem domus Domini (Amos. VII, 4). Iudicium quippe ad ignem vocatur, cum iustitiae sententia ad poenam iam aeternae concremationis ostenditur. Et multam abyssum devorat, quia iniquas atque incomprehensibiles hominum mentes concremat, quae nunc se hominibus etiam sub signorum miraculis occultant. Pars autem domus Domini comeditur, quia illos quoque gehenna devorat, qui nunc quasi in sanctis actibus de electorum numero se esse gloriantur. Qui ergo hic Jordanis, ipsi illic pars domus Domini vocantur. Antiquus ergo hostis habet fiduciam quod in os ejus et Jordanis influat, quia nonnunquam calliditatis suae insidiis eos etiam qui jam electi putantur necat. Sed cujus cordis duritiam non ista Domini verba perturbent? cujus mentis constantia non ab intimis cogitationum radicibus quatiatur, cum hostis noster tantae esse contra nos fortitudinis demonstratur? Nullumne erit consolationis adiutorium? Erit certe, nam subditur:

CAPUT VII

VERS. 19.---In oculis ejus quasi hamo capiet eum.

14. Diabolus Christum deglutire cupiens, quasi hamo captus est.---Notandum valde est quod Scripturae suae verba misericorditer temperans Deus, modo nos asperis incitationibus terret, modo blandis consolationibus refovet, et terrorem fomentis miscet, et fomenta terrori, ut dum circa nos utrumque mira magisterii arte temperatur, nec desperate inveniamur territi, nec incaute securi. Nam cum Behemoth astutas insidias, atque effrenatas vires multiplicibus sententiis indicasset, protinus unigeniti Filii sui Redemptoris nostri commendat adventum, et quo ab illo ordine Behemoth iste sit perimendus insinuat, ut quia cor nostrum narrata illius virtute perculerat, moerorem nostrum citius indicata ejus perditione relevaret. Igitur postquam dixit: Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus, ipsum illico dominicae incarnationis adventum annuntiat, dicens: In oculis ejus quasi hamo capiet eum. Quis nesciat quod in hamo esca ostenditur, aculeus occultatur? Esca enim provocat, ut aculeus pungat. Dominus itaque noster ad humani generis redemptionem veniens, velut quemdam de se in necem diaboli hamum fecit. Assumpsit enim corpus, ut in eo Behemoth iste quasi escam suam mortem carnis appeteret. Quam mortem dum in illo injuste appetit, nos quos quasi juste tenebat amisit. In hamo ergo ejus incarnationis captus est, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas quae ad se devorantem duceret, ibi divinitas quae perforaret, ibi aperta infirmitas quae provocaret, ibi occulta virtus quae raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit unde devoravit. Et quidem Behemoth iste Filium Dei incarnatum noverat, sed redemptionis nostrae ordinem nesciebat. Sciebat enim quod pro redemptione nostra incarnatus Dei Filius fuerat, sed omnino quod idem Redemptor noster illum moriendo transfigeret nesciebat. Unde et bene dicitur: In oculis ejus quasi hamo capiet eum. In oculis quippe habere dicimus quod coram nobis positum videmus. Antiquus vero hostis humani generis

Redemptorem ante se positum vidit, quem, cognoscendo confessus, confitendo pertimuit, dicens: Quid nobis et tibi, Flii Dei? venisti ante tempus torquere nos (Matth. VIII, 29). In oculis itaque suis hamo captus est, quia et novit, et momordit; et cognovit prius quem pertimesceret, et tamen post non timuit, cum in illo quasi escam propriam, mortem carnis esuriret. Igitur quia caput nostrum per se quid fecit audivimus, nunc per membra sua quid faciat audiamus. Sequitur:

CAPUT VIII

IBID.---Et in sudibus perforabit nares ejus.

15. Sagacissimas ejus insidias detegendo, sancti veluti sude nares ipsius perforant.---Quid aliud sudes, id est palos accipimus, qui videlicet exacuuntur ut figantur, nisi acuta sanctorum consilia? Quae hujus Behemoth nares perforant, dum sagacissimas ejus insidias et vigilando circumspiciunt, et superando transfigunt. Per nares vero odor trahitur, et deducto flatu hoc agitur, ut res etiam quae longe est posita cognoscatur. Naribus ergo Behemoth callidae ejus insidiae designantur, per quas sagacissime nititur et occulta cordis nostri bona cognoscere et haec pessima persuasione dissipare. In sudibus itaque Dominus nares ejus perforat, quia callidas ejus insidias acutis sanctorum sensibus penetrans enervat. Saepe autem bonorum vias tanta insidians arte circumvolat, ut per ea quae ab eis bene gesta cognoverit, ad malitiam aditum quaerat. Nam unde alium largiri quid conspicit, inde alium in discordiae flamma succendit; et cum hunc respicit misereri, illi persuadet irasci, ut dum bonum quasi non communiter factum insinuat, concordēs animos a bono gratiae communis abscindat. Quia enim justorum mentes ad mala suadendo non valet frangere, bonis satagit actibus inter eas mala seminare. Sed sancti viri has ejus insidias tanto celerius vincunt, quanto et subtilius deprehendunt. Quod melius ostendimus, si unum

e multis assertoribus veritatis in testimonium Paulum vocemus, sub quo quidam Corinthius dum incesti facinus perpetrasset, cum doctor egregius in carnis interitum ad satisfactionem poenitentiae Satanae tradidit, et in diem Domini salvum ejus spiritum reservavit (I Cor. V, 5). Magna quippe arte magisterii ipsi est traditus coactus in poenam cui sponte est substratus in culpa, ut qui auctor fuerat ad vitium nequitiae, ipse flagellum fieret disciplinae. Qua tamen bene gesta poenitentia, dum cognovisset Corinthios super eum jam misericorditer motos, ait: Cui aliquid donastis, et ego; nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi (II Cor. II, 10). Communionis vero gratiam cogitans ait: Cui aliquid donastis, et ego. Ac si diceret: A bono vestro non dissentio, meum sit quidquid ipsi fecistis. Atque mox subdidit: Et ego si quid donavi, propter vos. Ac si diceret: Vestris actibus bonum addidi, quidquid propter vos misericorditer feci. Vestra ergo est utilitas bonitas mea, mea est utilitas bonitas vestra. Qui ipsam mox compagem cordium, in qua sic tenetur, adjungens subdidit: In persona Christi. Cui velut si dicere praesumamus: Quare te ita caute discipulis copulas? quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus tam sollicita mente conformas? illico subjunxit: Ut non circumveniamur a satana (Ibid., 11). Cujus sagaces insidias quam acuto sensu transfigat insinuat subdens: Non enim ignoramus cogitationes ejus. Ac si verbis aliis dicat: Acutae auctore Domino sudes sumus, et nares Behemoth istius subtiliter circumpiciendo penetramus, ne hoc quod bene mens inchoat, ipse in malitiae finem vertat.

16. Christi divinitatem explorans, ejus verbis in naso confixus est et captus.---Possunt per sudes acuta ipsius per carnem manifestatae sapientiae verba signari, ut quia naribus odor trahitur, per Behemoth nares illa antiqui hostis exploratio figuretur. Qui cum Deum incarnatum esse dubitaret, hoc expetitis miraculis voluit tentando cognoscere, dicens: Si Filius Dei es, dic ut

lapides isti panes fiant (Matth. IV, 3). Quia ergo signorum indiciis odorem divinitatis ejus cognoscere concupivit, quasi flatum naribus traxit. Sed dum ei protinus respondetur: Non in pane solo vivit homo. Et: Non tentabis Dominum Deum tuum (Ibid., 4, 7), quia sententiarum suarum acuminibus indagationem antiqui hostis veritas perculit, quasi nares ejus sudibus perforavit. Sed quia Behemoth iste per varia fraudum argumenta distenditur, adhuc adjuncto et alio nomine notatur: nam subditur:

CAPUT IX

VERS. 20.---An extrahere poteris Leviathan hamo?

17. Divinitas in carne velut hamus in esca satanam transfixit.---Leviathan quippe additamentum eorum dicitur. Quorum videlicet, nisi hominum? quibus semel culpam praevaricationis intulit, et hanc usque ad aeternam mortem quotidie pessimis suggestionibus extendit. Quibus dum reatum fenore peccati multiplicat, poenas procul dubio sine cessatione coacervat. Potest quoque Leviathan etiam per irrisionem vocari. Primo quippe homini persuasionem callidam divinitatem additurum se perhibuit, sed immortalitatem tulit (Genes. III, 5). Additamentum ergo hominum per irrisionem dici potest, quibus dum hoc quod non erant se addere spondit, etiam hoc quod erant fallendo subtrahit. Sed Leviathan iste hamo captus est, quia in Redemptore nostro dum per satellites suos escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Quasi hamus quippe fauces glutientis tenuit, dum in illo et esca carnis patuit, quam devorator appeteret, et divinitas passionis tempore latuit, quae necaret. In hac quippe aquarum abysso, id est in hac immensitate generis humani, ad omnium mortem inhians, vitam pene omnium vorans, huc illucque aperto ore cetus iste ferebatur, sed ad mortem ceti istius hamus in hac aquarum profunditate caliginosa mira est dispositione suspensus. Hujus hami linea illa est per Evangelium

antiquorum patrum propago memorata. Nam cum dicitur: Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Jacob (Matth. I, 2); cumque caeteri successores interposito Joseph nomine usque ad Mariam virginem desponsatam describuntur, quasi quaedam linea torquetur, in cuius extremo incarnatus Dominus, id est hamus iste ligaretur, quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore iste cetus appeteret, sed eo per satellitum suorum saevitiam morso, mordendi vires ulterius non haberet. Ne ergo iste humanis mortibus cetus insidians quos vellet ultra devoraret, hamus hic raptoris fauces tenuit, et sese mordentem momordit. Incarnationem igitur unigeniti Filii fideli famulo indicans Deus, ait: An extrahere poteris Leviathan hamo? Subaudis ut ego, qui ad raptoris mortem incarnatum unigenitum Filium mitto, in quo dum mortalis caro conspicitur, et immortalitatis potentia non videtur, quasi hamus quidam inde devorantem perimit unde acumen potentiae quo transfigat occultat. Sequitur:

CAPUT X

IBID.---Et fune ligabis linguam ejus.

18. Ejus linguam Dominus ligavit, dum silere coegit errores.---Subaudis ut ego. Scriptura enim sacra fune aliquando dimensionum sortes, aliquando peccata, aliquando fidem designare consuevit. Nam propter haereditarias dimensionum sortes dicitur: Funes ceciderunt mihi in praeclaris; etenim haereditas mea praeclara est mihi (Psal. XV, 6). Funes quippe in praeclaris cadunt, dum per humilitatem vitae sortes nos patriae melioris excipiunt. Rursum quia fune peccata signantur, per prophetam dicitur: Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis (Isai. V, 18). Iniquitas namque in funiculis vanitatis trahitur, dum per augmentum culpa protelatur. Unde et per Psalmistam dicitur: Funes peccatorum circumplexi sunt me (Psal. CXVIII, 61). Quia enim funis addendo torquetur ut crescat,

non immerito peccatum in fune figuratur, quod perverso corde saepe, dum defenditur, multiplicatur. Rursum fune fides exprimitur, Salomone attestante, qui ait: Funiculus triplex difficile rumpitur (Eccle. IV, 12), quia fides videlicet, quae de cognitione Trinitatis ab ore praedicantium textitur, fortis in electis permanens, in solo reproborum corde dissipatur. Hoc itaque loco funis nomine sive peccatum, sive fidem nil obstat intelligi. Incarnatus etenim Dominus noster fune Leviathan linguam ligavit, quia in similitudine carnis peccati apparuit, et omnia errorum ejus praedicamenta damnavit (Rom. VIII, 3). Unde Paulo attestante dicitur: Et de peccato damnavit peccatum (Ibid.). Fune linguam ligavit, quia per similitudinem carnis peccati ab electorum suorum cordibus cuncta ejus fallaciae argumenta destruxit. Ecce enim apparente in carne Domino, Leviathan lingua ligata est, quia ejus veritate cognita, illae falsitatis doctrinae tacuerunt.

19. Academici et Mathematici refelluntur.---Ubi enim nunc est Academicorum error, qui certe conantur astruere certum nil esse, qui impudenti fronte assertionibus suis fidem ab auditoribus exigunt, cum vera esse nulla testantur? Ubi Mathematicorum superstitio qui, dum signorum cursus suspiciunt, vitas hominum in siderum momenta suspendunt? Quorum aperte doctrinam saepe geminorum nativitas dissipat, qui cum uno eodemque momento horae prodeant, non in una conversationis qualitate perdurant. Ubi tot praedicamenta falsitatis, quae enumerare fugimus, ne ab exponendi ordine longe recedamus? Sed cuncta jam erroris doctrina conticuit, quia Leviathan linguam Dominus incarnationis suae fune constrinxit. Unde bene etiam per prophetam dicitur: Et desolabit Dominus linguam maris Aegyptii (Isai. XI, 15). Lingua quippe maris est scientia doctrinae saecularis. Bene autem mare Aegyptium dicitur, quia peccati obscuritate fuscatur. Linguam ergo maris Aegyptii Dominus desolavit, quia hujus mundi falsam sapientiam

per carnem se ostendendo destruxit. Fune ergo Leviathan lingua constringitur, quia per similitudinem carnis peccati ligata est praedicatio vetusti peccatoris.

20. Disseminata sanctissimae Trinitatis fide scientia saecularis tacuit.---Si autem fides fune signatur, isdem nobis iterum intellectus innuitur, quia dum per praedicatores sanctos in mundo fides Trinitatis innotuit, contra electorum mentes erumpere mundi doctrina cessavit. Unde bene Domino per prophetam dicitur: Tu dirupisti fontes et torrentes, tu siccasti fluvios Ethan (Psal. LXXIII, 15). Ethan quippe interpretatur fortis. Et quis est hic fortis, nisi de quo per Evangelium Dominus dicit: Nemo potest vasa fortis ingressus domum diripere, nisi prius fortem alliget (Marc. III, 27)? Fontes itaque et torrentes Dominus dirupit, dum in apostolorum suorum cordibus fluentia veritatis aperuit. De quibus rursum per prophetam alium dicitur: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (Isai. XII, 3). Ad eorum quippe doctrinam sitientes pergimus, ut veritatis plenas cordium nostrorum lagunculas reportemus. Sed emanantibus suis fontibus Ethan fluvios exsiccavit, dum doctrinam fortis et maligni spiritus ostenso radio suae veritatis arefecit. Leviathan ergo lingua fune stringitur, quia, extensa fide Trinitatis, errorum praedicamenta siluerunt. Sed quia jam se aperte extollere non valet, huc illucque circumiens per insidias mordet. Mira autem misericordia contra hunc pro nobis Dominus vigilat, atque eum et in hoc quod fraudibus molitur expugnat. Unde subditur:

CAPUT XI

VERS. 21.---Nunquid pones circulum in naribus ejus?

21. Circulus in naribus diaboli divinae virtutis omnipotentia.---Sicut per nares insidiae, ita per circulum divinae virtutis omnipotentia designatur. Quae cum apprehendi nos tentationibus prohibet, miris ordinibus

antiqui hostis insidias circumplectens tenet. Circulus ergo ei in naribus ponitur, dum circumducta protectionis supernae fortitudine, ejus sagacitas retinetur, ne contra infirmitatem hominum tantum praevaleat, quantum perditionis argumenta latenter explorat. Potest etiam circuli nomine occulti iudicii adiutorium designari, quod in hujus Behemoth naribus ponitur, cum a callida sua crudelitate refrenatur. Unde bene per prophetam, cum ab Israelitarum laesione prohibetur, regi Babyloniae dicitur: Ponam circulum in naribus tuis (Isai. XXXVII, 29). Ac si aperte diceretur: Cogitando insidias suspiras; sed explere quod appetis non valendo omnipotentiae meae circulum in naribus portas, ut cum bonorum mortem ardentius anhelas, ab eorum vita vacuus redeas. Quod vero hoc loco circulum, hoc et Scriptura sacra per Joannem in Apocalypsi falcem vocat. Ait enim: Vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam (Apoc. XIV, 14). Potestas enim divini iudicii, quia undique stringit, circulus dicitur; et quia intra se omnia incidendo amplectitur, falcis appellatione signatur. In falce enim quidquid inciditur, quaquaversum flectitur, intus cedit. Et quia potestas superni iudicii nullatenus evitatur, intra ipsam quippe sumus, quo libet fugere conemur, recte cum venturus iudex ostenditur, falcem tenere perhibetur, quia cum potenter ad omnia obviat, incidendo circumdat. Esse se intra iudicii falcem Propheta vidit, cum diceret: Si ascendero in coelum, tu illic es; si descendero ad infernum ades. Si sumpsero pennas meas ante lucem, et habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua (Psal. CXXXVIII, 8, 9, 10). Intra quamdam falcem se vidit, cum ex nullo sibi loco patere fugae aditum posse cognovit, dicens: Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus (Psal. LXXIV, 7); subaudis patet via fugiendi, atque mox ipsam supernae potentiae omnimodam comprehensionem subdens, ait: Quoniam Deus iudex est.

Ac si diceret: Fugiendi via undique deest, quia ille judicat qui ubique est. Divina itaque judicia sicut signantur falce, quia circumvallantia incidunt, ita exprimuntur circulo, quia undique stringunt. In Leviathan itaque naribus a Domino circulus ponitur, quia iudicii ejus potentia in insidiis suis ne quantum vult praevaleat coarctatur. Dicatur ergo: Nunquid pones circulum in naribus ejus? Subaudis ut ego, qui astutas ejus insidias omnipotenti iudicio constringo, ut nec tantum tentet quantum appetit, nec tantum capiat quantum tentat. Sequitur:

CAPUT XII

IBID.---Aut armilla perforabis maxillam ejus?

22. Haec plurimos quos devoravit, ab ejus faucibus extrahit.---Ab intellectu circuli armilla non discrepat, quia ipsa hoc quoque ubi ponitur ambiendo constringit. Sed quia armilla latius tenditur, per armillam occulti ejus iudicii erga nos protectio impensior designatur. Armilla ergo Dominus maxillam Leviathan istius perforat, quia ineffabili misericordiae suae potentia sic malitiae antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos jam cepit amittat; et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? An non in ore S. Petrum tenuit, cum negavit (Matth. XXVI, 71)? An non in ore S. David tenuit, cum in tantam se luxuriae voraginem mersit (II Reg. XI, 4)? Sed cum ad vitam uterque per poenitentiam rediit, Leviathan iste eos aliquo modo quasi per maxillae suae foramina amisit. Per foramen ergo maxillae ab ejus ore subtracti sunt qui post perpetrationem tantae nequitiae poenitendo redierunt. Quis autem hominum Leviathan istius os evadat, ut nulla illicita committat? Sed hinc cognoscimus quantum redemptori humani generis debitores sumus, qui non solum nos in os Leviathan ire prohibuit, sed ab ore etiam redire concessit; qui spem peccatori non abstulit, quia

maxillam ejus, ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut saltem post morsum fugiat, qui incautus prius morderi nequaquam metuebat. Ubique ergo nobis occurrit superna medicina, quia et dedit homini praecepta ne peccet, et tamen peccandi dedit remedia, ne desperet. Unde cavendum summopere est ne quis delectatione peccati Leviathan istius ore rapiatur, et tamen, si raptus fuerit, non desperet, quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla ejus invenit, per quod evadat. Jam dentibus teritur, sed adhuc si evadendi via quaeritur, in maxilla ejus foramen invenitur. Habet etiam captus quo exeat, qui praevidere noluit ne caperetur. Quisquis ergo nondum captus est, maxillam ejus fugiat; quisquis vero jam captus est, in maxilla foramen quaerat. Pius enim ac justus est conditor noster.

23. Ante culpam justitia Dei metuenda; post culpam speranda misericordia. Ruina majorum sit cautela minorum.---Sed nemo dicat: Quia pius est, venialiter pecco. Et nemo qui peccaverit dicat: Quia justus est, de peccati remissione despero. Relaxat enim Deus facinus quod defletur, sed perpetrare quisque timeat quod si digne deflere possit ignorat. Ante culpam ergo justitiam metuat, post culpam tamen de pietate praesumat; neque ita justitiam timeat, ut nulla spei consolatione convalescat; neque ita confidat de misericordia, ut adhibere vulneribus suis dignae poenitentiae negligat medicinam; sed quem praesumit sibi pie parcere, semper etiam cogitet et districte judicare. Sub pietate itaque ejus spes peccatoris gaudeat, sed sub districtione illius poenitentis correctio contremiscat. Spes igitur praesumptionis nostrae habeat etiam morsum timoris, ut ad corrigenda peccata justitia judicantis terreat, quem ad fiduciam veniae gratia parcentis invitat. Hinc enim per quemdam sapientem dicitur: Ne dixeris, Miserationes Domini multae sunt, peccatorum meorum non memorabitur (Eccli. V, 6). Pietatem namque ejus protinus, et justitiam subdit, dicens: Misericordia enim et ira ab illo

(Ibid., 7). Divina itaque clementia maxillam Behemoth istius perforans, ubique humano generi et misericorditer et potenter occurrit, quia nec libero admonitionem praecavendi tacuit, nec capto remedium fugiendi subtrahit. Ad hoc quippe in Scriptura sacra virorum talium, id est David et Petri, peccata sunt indita, ut cautela minorum sit ruina majorum. Ad hoc vero utrorumque illic et poenitentia insinuatur et venia, ut spes pereuntium sit recuperatio perditorum. De statu ergo suo David cadente, nemo superbiat. De lapsu etiam suo David surgente, nemo desperet. Ecce quam mirabiliter Scriptura sacra eodem verbo superbos premit, quo humiles levat. Unam namque rem gestam retulit, et diverso modo superbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles vero ad spei fiduciam revocavit. O inaestimabile novi generis medicamentum, quod uno eodemque ordine positum, et premendo tumentia exsiccat, et sublevando arentia infundit! De majorum nos lapsu terruit, sed de reparatione roboravit.

24. Incassum sperat misericordiam, qui justitiam non timet.---Sic quippe semper, sic nos divinae dispensationis misericordia et superbientes reprimit, et ne ad desperationem corruamus fulcit. Unde etiam per S. Moysen admonet, dicens: Non accipies loco pignoris superiorem, aut inferiorem molam (Deut. XXIV, 6). Accipere namque aliquando dicimus auferre. Unde et aves illae quae sunt rapiendis avibus avidae, accipitres vocantur. Unde Paulus apostolus dicit: Sustinetis enim si quis devorat, si quis accipit (II Cor., XI, 20). Ac si diceret, Si quis rapit. Pignus vero debitoris est confessio peccatoris. A debitore enim pignus accipitur, cum a peccatore jam peccati confessio tenetur. Superior autem et inferior mola est spes et timor. Spes quippe ad alta subvehit, timor autem cor inferius premit. Sed mola superior et inferior ita sibi necessario junguntur, ut una sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore incessanter debet spes et formido conjungi, quia

incassum misericordiam sperat, si non etiam justitiam timeat; incassum justitiam metuit, si non etiam de misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior tolli prohibetur, quia qui peccatori praedicat, tanta dispensatione componere praedicationem debet, ut nec derelicta spe timorem subtrahat, nec subtracta spe, in solo eum timore derelinquat. Mola enim superior aut inferior tollitur, si per praedicantis linguam in peccatoris pectore aut timor a spe, aut spes a timore dividatur.

25. Cur Deus electos a carnalibus vitiis illaesos non custodit. Superbia majus peccatum quam luxuria. Homo de medicamento vulnus facit, Deus de vulnere medicamentum.---Sed quia, exigente causa, David ad medium deducto, tanti facinoris memoriam fecimus, lectoris fortasse animus movetur, cur eos omnipotens Deus, quos in perpetuum elegit, quos ad donorum quoque spiritalium culmen assumpsit, illaesos a corporalibus vitiis non custodit. Unde quia satisfieri citius credimus, breviter respondemus. Nonnulli enim per accepta dona virtutum, per impensam gratiam bonorum operum in superbiae vitium cadunt, sed tamen quo ceciderint, non cognoscunt. Proinde contra eos hostis antiquus, quia jam interius dominatur, etiam exterius saevire permittitur, ut qui in cogitatione elati sunt, per carnis luxuriam prosternantur. Scimus autem quia aliquando minus est in corporis corruptionem cadere quam cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare; sed cum minus turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriam vero eo magis erubescunt homines, quo simul omnes turpem noverunt. Unde fit plerumque ut nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpa latentis erubescant; et tunc etiam majora corrigunt, cum prostrati in minimis gravius confunduntur. Reos enim se inter minora conspiciunt, qui se liberos inter graviora crediderunt. Pia ergo Domini dispensatione laxatus nonnunquam Behemoth iste de culpa ad culpam trahit, et dum plus percutit, inde eum quem ceperat amittit, atque

unde vicisse cernitur, inde superatur. Considerare libet intra munitum gratiae sinum quanto Deus favore misericordiae nos continet. Ecce qui de virtute se extollit per vitium ad humilitatem redit. Qui vero acceptis virtutibus extollitur, non gladio, sed, ut ita dixerim, medicamento vulneratur. Quid est enim virtus, nisi medicamentum? et quid est vitium, nisi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit ille de vulnere medicamentum, ut qui virtute percutimur, vitio curemur. Nos namque virtutum dona retorquemus in usum vitiorum, ille vitiorum illecebras assumit in artem virtutum, et salutis statum percutit ut servet, ut qui humilitatem currentes fugimus, ei saltem cadentes haereamus. Sed inter haec sciendum est quod plerique hominum, quo in multis corruunt, arctius ligantur; cumque eos Behemoth iste ex uno vitio percutit ut concidant, ex alio quoque illigat ne resurgant. Consideret itaque homo cum quo hoste bellum gerat; et si jam se in aliquo deliquisse perpendit, saltem ad culpam pertrahi ex culpa pertimescat, ut studiose vitentur vulnera, quibus frequenter interficit, quia valde rarum est, quod hostis noster electorum saluti etiam vulneribus servit.

26. Tentatio aliquando meritorum est custodia. Diabolus tentando sanctos ad regnum servat invitus.--- Maxilla tamen Behemoth istius perforata intelligi et aliter potest, ut in ore tenere dicatur non quos jam perfecte peccato implicavit, sed quos adhuc peccati persuasionibus tentat, quatenus ei quemlibet mandere sit de peccati eum delectatione tentare. Mandendum quidem, sed non deglutiendum acceperat Paulum, quando illum post tot revelationum sublimia stimulis carnis agitabat (II Cor. XII, 7). Tunc ergo cum contra illum licentiam tentationis accepit, in maxilla eum tenuit, sed perforata. Qui vero elatus perire poterat, tentatus est ne periret. Tentatio ergo illa non vorago vitiorum, sed custodia meritorum fuit, quia Leviathan iste fatigando eum in afflictione contrivit, sed non in culpa capiendo

devoravit. Elatos autem in sanctitate viros non amitteret, nisi tentaret. Sancti quippe non essent, qui de sanctitatis gloria superbirent, et tanto sub ejus jure caderent, quanto se in suis virtutibus elevarent. Sed miro dispensationis ordine dum tentantur humiliantur, dum humiliantur ejus esse jam desinunt. Bene ergo maxilla Behemoth istius perforata dicitur, quia electos Dei unde conterit, inde amittit; unde tentat ut perdat, agit inde ne pereant. Antiquus itaque hostis, occultis Dei dispensationibus serviens, sanctorum animas ad interitum tentat volens, sed ad regnum tentando servat invitus. Maxilla ergo ejus perforata est, quia eos quos tentando, id est mandendo conterit, quasi cum deglutit amittit. Quod quia non humana sed divina providentia agitur, ut utilitati justorum ipsa vetusti adversarii astutia suffragetur, quatenus cum electos tentat, eos magis tentando custodiat, bene ad beatum Job dicitur: Aut armilla perforabis maxillam ejus? Subaudis ut ego, qui provide cuncta disponens, electos meos inde robustius in integritate custodio, unde eos per maxillam Leviathan istius labefactari aliquo modo ab integritate permitto. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 22.---Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?

27. Satanus sive per se, sive per membra sua, nimirum reprobos, Christo preces adhibuit.---Subaudis ut mihi. Si enim ad personam Filii haec verba referantur, incarnato ei mollia loquebatur cum diceret: Scio quia sis sanctus Dei (Luc. IV, 34). Ad quem Leviathan iste multiplicavit preces, cum per subditam sibi legionem dixit: Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum (Matth. VIII, 31). Quamvis intelligi potest apertius, quia ad Dominum preces multiplicat, cum extremi die judicii iniqui qui ejus corpus sunt sibi parci deprecantur, cum membra

ejus, videlicet reprobis, sero clamantes dicunt: Domine, Domine, aperi nobis (Luc. XIII, 25). Quibus protinus dicitur: Nescio vos unde sitis. Tunc etiam Domino per membra sua mollia loquetur, quando multi ex ejus corpore dicturi sunt: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemona ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus (Matth. VII, 22)? Mollia quidem deprecantes dicunt, cum ejus nomine replicant quae fecerunt, sed duro corde illa cum facerent, in suam laudem rapuerunt. Unde mox audiunt: Nescio qui estis (Ibid., 23). Sequitur:

CAPUT XIV

VERS. 23.---Nunquid feriet tecum pactum? Subaudis ut mecum: Et accipies eum servum sempiternum.

28. Sanctos tentans eorum utilitati servit, ac Dei voluntati.---Subaudis ut ego. Sed valde solerter intuendum est quod pactum cum Domino Leviathan iste feriat, ut sempiternus ab eo servus habeatur. In pacto enim, discordantium partium voluntas impletur, ut ad votum suum quaeque perveniat, et jurgia desiderato fine concludat. Antiquus itaque hostis a sinceritate divinae innocentiae malitiae suae face succensus discordat, sed ab ejus judicio etiam discordando non discrepat; nam viros justos semper malevole tentare appetit, sed tamen hoc Dominus vel misericorditer fieri, vel juste permittit. Haec ipsa ergo tentationis licentia pactum vocatur, in qua et desiderium tentatoris agitur, et tamen per eam miro modo voluntas justae dispensationis impletur. Erudiendos enim, sicut nuper diximus, electos suos Dominus saepe tentatori subjicit, sicut post paradisi claustra, post tertii coeli secreta, ne revelationum magnitudine Paulus extolli potuisset, ei Satanae angelus datus est (II Cor. XII, 7). Sed, ut praefati sumus, ipsa hac tentatione disponitur, ut qui elati perire poterant, humiliati a perditione serventur. Secreto ergo dispensationis ordine, unde saevire

permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Et bene ex hoc pacto quod cum Domino ferire dicitur, servus accipi perhibetur, quia inde obtemperat nutibus supernae gratiae, unde exercet iram nequissimae voluntatis suae. Servus ergo ex pacto est, qui dum voluntatem suam implere permittitur, a superni consilii voluntate ligatur, ut electos Dei, sicut dictum est, volens tentet, et tentando nesciens probet.

29. Reproborum poena Dei electorumque gloriae famulatur.---Sed quia tandiu in hac vita electorum usibus servit, quandiu malitiae suae nequitiam tentationibus exercere potuerit, hoc autem in loco a Domino non solum ex pacto servus, sed sempiternus servus accipi dicitur, investigare compellimur quomodo et post praesentis vitae terminum servire eum in perpetuum Domino demonstramus. Neque enim tunc justos coelesti felicitate pollentes adhuc tentare permittitur, cum ante eorum oculos aeternis gehennae ignibus mancipatur, quia nequaquam in illa superna patria tentationibus erudiendi sunt, in qua jam pro tentationum laboribus remunerantur. Sed tunc Leviathan iste cum suo corpore, reprobis videlicet omnibus, flammis ultricibus traditur, quibus sine fine crucietur. Quos scilicet cruciatus dum justi conspiciunt, in Dei laudibus crescunt, quia et in se cernunt bonum quo remunerati sunt, et in illis inspiciunt supplicium quod evaserunt. Ita enim tunc pulchra erit universitas, dum et gehenna juste cruciat impios, et aeterna felicitas juste remunerat pios. Sicut enim niger color in pictura substernitur, ut superjectus albus vel rubeus pulchrior ostendatur, ita tunc etiam malos bene ordinans Deus, feliciora exhibet gaudia beatorum, ostensis ante eorum oculos suppliciis reproborum. Et quamvis illud ex visione dominica eorum gaudium non sit quod crescat, magis tamen auctori suo esse se debitores sentiunt, quando et bonum cernunt quod juste remunerati percipiunt, et malum quod misericorditer adjuti vicerunt. Igitur si utilitati justorum et hic tentatio Leviathan istius,

et illic damnatio proficit, sempiternus servus est dum Dei laudibus nesciens servit, et illic poena ejus justa, et hic voluntas injusta. Sequitur:

CAPUT XV

VERS. 24.---Nunquid illudes ei quasi avi?

30. Diabolus animal quadrupes per actionis immundae fatuitatem; draco per nocendi malitiam; avis per elationem.---Quid est quod adversarius noster prius Behemoth, postmodum Leviathan dicitur, nunc vero avi in perditionis suae illusionem comparatur? Behemoth, quippe, ut diximus, bellua interpretatur, quae quadrupes ostenditur, dum sicut bos fenum comedere perhibetur. Leviathan vero, quia hamo capitur, procul dubio serpens in aquis innotescitur. Nunc vero ad avis similitudinem ducitur, cum dicitur: Nunquid illudes ei quasi avi? Cur ergo bellua, vel jumentum, cur draco, cur avis appelletur, indagemus. Citius enim nomina ejus agnoscimus, si tergiversationis illius astutiam subtiliter exploremus. De coelo quippe ad terram venit, et ad spem coelestium nulla jam respiratione se erigit. Irrationale ergo et quadrupes animal est per actionis immundae fatuitatem, draco per nocendi malitiam, avis per subtilis naturae levitatem. Quia enim hoc quod contra se agit ignorat, bruto sensu bellua est; quia malitiose nobis nocere appetit, draco est; quia vero de naturae suae subtilitate superbe extollitur, avis est. Rursum, quia in hoc quod inique agit ad utilitatem nostram divina virtute possidetur, jumentum est; quia vero latenter mordet, serpens est; quia autem nonnunquam per indomitam superbiam se etiam lucis angelum simulat, avis est. Humanum etenim genus quamvis inexplicabili iniquitatis arte lacessat, tribus tamen vitiis valde tentat, ut videlicet alios sibi per luxuriam, alios per malitiam, alios per superbiam subdat.

31. Secundum varias illas formas, varie tentat. Satanae escam ostendit Christus, laqueum abscondit.--- Non ergo immerito in eo quod agere nititur ex ipso suarum actionum nomine vocatur, cum jumentum, draco, vel avis dicitur. In eis quippe quos ad stultitiam luxuriae excitat, jumentum est; in eis quos ad nocendi malitiam inflammat, draco est; in eis autem quos in fastum superbiae quasi alta sapientes elevat, avis est; in illis vero quos pariter in luxuria et superbia et malitia polluit, jumentum, draco, simul et avis existit. Per tot namque ad deceptorum cor se species intulit, in quot eos nequitas implicavit. Multarum igitur rerum nomine vocatur, quia ante deceptorum mentes in varias formarum species vertitur. Cum enim hunc per carnis luxuriam tentat, et tamen minime superat, mutata suggestionem cor illius in malitiam inflammat. Quia ergo ad eum venire bellua non valuit, draco venit. Illum veneno malitiae corrumpere non valet, sed tamen bona sua ejus oculis opponit, et cor illius in superbiam extollit. Huic ergo ut draco subrepere non valuit, sed tamen adducto phantasmate inanis gloriae, coram cogitationis ejus obtutibus quasi avis volavit. Quae nimirum avis tanto contra nos immanius extollitur, quanto nulla naturae suae infirmitate praepeditur. Quia enim carnis morte non premitur, et Redemptorem nostrum carne mortalem vidit, altiori fastu elationis intumuit; sed ubi contra auctorem suum penna se superbiae extulit, ibi laqueum suae mortis invenit. Nam ea ejus carnis morte prostratus est, quam expetiit elatus; et inde pertulit laqueum, unde quasi escam suae malitiae mortem justici concupivit. Dicatur ergo: Nunquid illudes ei quasi avi? Quasi avi quippe Dominus illusit, dum ei in passione unigeniti Filii sui ostendit escam, sed laqueum abscondit. Vidit enim quod ore perciperet, sed non vidit quod gutture teneret. Nam quamvis eum fuerat ipse confessus Filium Dei, velut purum tamen illum hominem mori credidit, ad cujus mortem Judaeorum persequentium animos concitavit (Matth. VIII, 29). Sed in ipso traditionis ejus tempore tarde jam cognovisse intelligitur, quod ipse

illa ejus morte puniretur. Unde et Pilati conjugem somniis terruit, ut vir illius a justis persecutione cessaret (Matth. XXVII, 19). Sed res interna dispensatione disposita nulla valuit machinatione refragari. Expediebat namque ut peccatorum mortem juste morientium solveret mors justis injuste morientis. Quod quia Leviathan iste usque ad tempus passionis illius ignoravit, quasi more avis illusus, divinitatis ejus laqueum pertulit, dum humanitatis ejus escam momordit. Sequitur:

CAPUT XVI

IBID.---Aut ligabis eum ancillis tuis.

32. Christus infirma mundi eligens, diaboli fortitudinem debellavit. Domus sapientiae Christi corpus, et Ecclesia. Ad praedicandum Evangelium soli assumpti sunt qui per se non essent idonei.---Subaudis ut ego. In servis etsi despecta est conditio, virilitas viget; in ancillis autem cum conditione pariter sexus jacet. Bene ergo Dominus Leviathan istum non servis, sed ancillis suis ligare se asserit, quia ad nostram redemptionem veniens, et suos contra mundi superbiam praedicatores mittens, relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis divitibus pauperes elegit. Ancillis ergo suis Leviathan hujus fortitudinem Dominus ligavit, quia attestante Paulo: Infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia (I Cor. I, 27). Unde bene per Salomonem dicitur: Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas, miscuit vinum, proposuit mensam, misit ancillas suas ut vocarent ad arcem et moenia civitatis (Prov. IX, 1, 2, 3). Sapientia quippe domum sibi condidit, cum unigenitus Dei Filius in semetipso intra uterum Virginis, mediante anima, humanum sibi corpus creavit. Sic quippe corpus Unigeniti domus Dei dicitur, sicut etiam templum vocatur; ita vero, ut unus idemque Dei atque hominis filius ipse sit qui inhabitat, ipse qui inhabitatur. Quod tamen recte et aliter

accipitur, si domus sapientiae Ecclesia vocetur. Quae septem sibi columnas excidit, quia ab amore praesentis saeculi disjunctas ad portandam ejusdem Ecclesiae fabricam mentes praedicantium erexit. Quae pro eo quod perfectionis virtute subnixae sunt, septenario numero designantur. Immolavit victimas, quia vitam praedicantium mactari in persecutione permisit. Vinum miscuit, quia divinitatis et humanitatis suae nobis pariter arcana praedicavit. Mensam quoque proposuit, quia Scripturae sacrae nobis pabula aperiendo praeparavit. Ancillas etiam suas misit, quae ad arcem nos atque civitatis moenia vocarent, quia praedicatores infirmos abjectosque habere studuit, qui fideles populos ad spiritualis patriae aedificia superna colligerent. Unde in Evangelio Dominus Nathanaelem laudat (Joan. I, 47), nec tamen in sorte praedicantium numerat, quia ad praedicandum eum tales venire debuerant, qui de laude propria nihil habebant, ut tanto solidius veritatis esse cognosceretur quod agerent, quanto et aperte cerneretur quia ad hoc agendum per se idonei non fuissent. Ut ergo mira potentia per praedicatorum linguas claresceret, prius mirabilius actum est ut eorundem praedicantium meritum nullum esset. Ancillas ergo Dominus misit, et Leviathan hujus fortitudinem ligavit, quia infirmos praedicatores mundo exhibuit, et potentes quosque, qui ejus corpus fuerant, sub terroris sui vinculo restrinxit. Et in semetipso Leviathan iste ancillis ligatur, cum infirmis praedicantibus, veritatis clarescente lumine, contra electorum mentes antiquus hostis non quantum vult saevire permittitur; sed ne sub infidelitatis captivitate cunctos quos appetit teneat, signis et virtutibus coarctatur. Ipse ergo per se hoc fortiter facit, qui contra contra illum vires non fortibus tribuit. Sed quia quos contra eum Dominus mittat insinuat, nunc etiam quid ipsi agant qui mittuntur, adjungit. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 25.---Concident eum amici, dividunt illum negotiatores.

33. Diaboli membra conciduntur, cum ab ejus corpore peccatores separantur Christo sociandi. Praedicatores sunt negotiatores.---Leviathan iste toties conciditur, quoties divini verbi gladio sua ab illo membra separantur. Iniqui enim cum verbum veritatis audiunt, et, sancto timore percussi, ab antiqui se hostis imitatione suspendunt, ipse in corpore suo dividitur, cui hi qui prave inhaeserant subtrahuntur. Ipsos vero amicos nominat, quos superius ancillas vocat; ipsos etiam negotiatores appellat, quos amicos dixerat. Sancti etenim praedicatores prius ancillae sunt per formidinem, post amici per fidem, ad extremum quoque negotiatores per actionem. Ipsis quippe infirmantibus dicitur: Nolite timere, pusille grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. XII, 32). Ipsis rursus convalescentibus dicitur: Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis (Joan. XV, 15). Ipsis ad extremum in negotii operationem pergentibus jubetur: Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae (Marc. XVI, 15). In praedicatione quippe fidei quasi quoddam negotium geritur, dum verbum datur, et fides ab auditoribus sumitur. Quasi quoddam negotium faciunt, qui praedicationem praerogant, et a populis fidem reportant. Fidem impartunt, et eorum sanctam protinus vitam sumunt. Si enim justorum praedicatione negotium non fuisset, profecto Psalmista non diceret: Sumite psalmum, et date tympanum (Psal. LXXX, 2). In tympano etenim corium siccatur ut sonet. Quid est ergo dicere: Sumite psalmum, et date tympanum, nisi accipite spiritale canticum cordis, et reddite temporalem macerationem corporis? Si superna praedicatione negotium non fuisset, nequaquam sub typo fortis mulieris Salomon de sancta Ecclesia diceret: Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananaeo (Prov. XXXI, 24). Quid enim signatur per linteum sindonis, nisi subtilis intextio sanctae

praedicationis? In qua molliter quiescitur, quia mens in illa fidelium spe superna refovetur. Unde et Petro animalia in linteo demonstrantur (Act. X, 11), quia peccatorum animae misericorditer aggregatae, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo sindonem Ecclesia fecit, et vendidit, quia fidem quam credendo texuerat loquendo dedit, et ab infidelibus vitam rectae conversationis accepit. Quae et Chananaeo cingulum tradidit, quia per vigorem demonstratae justitiae, fluxa opera gentilitatis astrinxit, ut hoc quod praecipitur vivendo teneatur: Sint lumbi vestri praecincti (Luc. XII, 35). Praedicatores ergo suos Dominus quaerendo ancillas invenit, permutando amicos facit, ditando negotiatores exhibet. Qui enim mundi prius minas infirmi timuerunt, post ad cognoscenda divina consilia ascendunt. Ditati autem virtutibus, usque ad exercendum fidei negotium perducuntur, ut Leviathan istius membra increpando atque suadendo tanto severius incidant, quanto et amici facti amoris veritatis semetipsos verius copulant, atque ab eo peccantium animas tanto celerius subtrahant, quanto negotiatores idonei effecti in semetipsis amplissimas apothecas virtutum monstrant. Quia enim per praedicatores Dei valde laudabiliter a Leviathan isto res possessa dividitur, veritatis vox per prophetam pollicetur, dicens: Et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris (Jerem. XV, 19). Pretiosum quippe a vili separat, qui humanas mentes a reprobis antiqui hostis imitatione disjungit. Recte os Dei dicitur, quia per eum procul dubio eloquia divina formantur. Sequitur:

CAPUT XVIII

VERS. 26. Nunquid implebis sagenas pelle ejus, et gurgustium piscium capite illius?

34. In Ecclesiae sagena prius capti piscatores, deinde per eos rhetores et philosophi.---Quid per sagenas vel gurgustium piscium nisi ecclesiae fidelium, quae unam

Ecclesiam catholicam faciunt, designatur? Unde in Evangelio scriptum est: Simile est regnum coelorum sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti (Matth. XIII, 47). Regnum coelorum scilicet vocatur Ecclesia, cujus dum mores Dominus ad superna sublevat, jam haec ipsa in Domino per coelestem conversationem regnat. Quae recte etiam sagenae missae in mare comparatur, ex omni genere piscium congreganti, quia missa in hoc gentilitatis saeculum, nullum respuit; sed malos cum bonis, superbos cum humilibus, iracundos cum mitibus, et fatuos cum sapientibus cepit. In pelle vero Leviathan istius, stultos ejus corporis, in capite autem prudentes accipimus. Vel certe pelle, quae est exterius, subditi ad haec extrema servientes, capite autem praepositi, designantur. Et bene Dominus, servato ordine, has sagenas vel gurgustium piscium, id est Ecclesiam suam, et vota fidelium prius se pelle ejus et postmodum capite asserit impleturum, quia, sicut superius diximus (Sup., c. 16 hujus lib., n. 32), prius elegit infirma, ut post confunderet fortia. Elegit quippe stulta mundi, ut confunderet sapientes (I Cor. I, 27). Prius namque collegit indoctos, et postmodum philosophos; et non per oratores docuit piscatores, sed mira potentia per piscatores subegit oratores. Dicit ergo: Nunquid implebis sagenas pelle ejus, aut gurgustium piscium capite illius. Subaudis, ut ego, qui intra Ecclesiam fidelium prius quasi pellem diaboli extremos atque infimos colligo, et postmodum caput illius, id est prudentes mihi adversarios, subdo. Sequitur: Pones super eum manum tuam? Id est ut ego, qui forti illum potentia reprimens, non plus quam expediat saevire permitto, ejusque saevitiam quantum permisero in electorum meorum utilitatem retorqueo. Vel certe manum super eum ponere est virtutis potestate superare. Beato igitur Job per interrogationem dicitur:

VERS. 27.---Pones super eum manum tuam?

Ac si aperte diceretur? Nunquid virtute illum propria reprimis? Unde et apte mox subditur:

CAPUT XIX

IBID.---Memento belli, nec ultra addas loqui.

35. Quam alta dispensatione Deus famulos suos vel minis, vel etiam flagellis premit.---Alta dispensatio judiciorum Dei idcirco saepe bene merentes famulos vel minis impetit, vel flagellis premit, vel quibusdam superimpositis oneribus gravat, vel laboriosis occupationibus implicat, quia mira potentia praevidet quod si quieti ac liberi in tranquillitate persisterent, tentationes ferre adversarii non valentes, mentis prostrati vulneribus jacerent. Dum ergo eos foris tolerandis flagellis vel oneribus occupat, a suscipiendis intus tentationum jaculis occultat. Moris quippe medicinalis est, ut saepe fervorem viscerum in pruriginem cutis trahat, et plerumque inde interius curat, unde exterius sauciat. Ita nonnunquam divinae dispensationis medicamine agitur ut exterioribus doloribus internum vulnus adimatur, et flagellorum sectionibus repellatur ea quae occupare mentem poterat interior putredo vitiorum; et tamen saepe dum patentis culpae sibi homines conscii non sunt, et aut doloribus cruciantur, aut laboribus deprimuntur, contra justum atque omnipotentem judicem in querelam prosiliunt, scilicet minus intuentes contra quam fortem adversarium bellum gerunt. Cujus si intolerabiles vires sollicite attenderent, nequaquam de his quae exterius tolerant murmurarent.

36. Haec gravia non videntur, si bella occulti adversarii graviora ponderemus. Non patris flagellum sed hostis gladium formidemus.---Sed ideo videntur nobis haec gravia, quia bella occulti adversari nolumus pensare graviora. A quibus plerumque bellis, ut diximus, dum flagellamur, defendimur, dum affligimur, occultamur.

Caro enim nostra prius quam resurrectionis incorruptione solidetur, si nullo moerore afficitur, in tentationibus effrenatur. Quis autem nesciat quod multo melius sit ardere flamma febrium quam igne vitiorum? Et tamen cum febre corripimur, quia vitiorum aestum qui occupare nos poterat considerare negligimus, de percussione murmuramus. Quis nesciat quod multo melius sit duris in servitio hominibus subjici, quam blandientibus daemonicis spiritibus subdi? Et tamen cum alto Dei iudicio jugo humanae conditionis atterimur, in querelam prosilimus, nimirum quia minus attendimus quod si nos nulla conditio servitutis opprimeret, fortasse mens nostra multis iniquitatibus pejus libera deserviret. Ideo ergo haec quae toleramus, gravia credimus, quia bella hostis callidi, quam sint contra nos dura atque intolerabilia non videmus. Menti enim nostrae omne pondus vilesceret, si ea quae se opprimere poterant, occulti adversarii bella pensaret. Quid enim si omnipotens Deus onera quae patimur sublevet, sed tamen sua nobis adjutoria subtrahat, et inter Leviathan istius nos tentamenta derelinquat? Saeviente tanto hoste quo ibimus, si nullis auctoris nostri protectionibus defendamur? Quia ergo beatus Job culpaе sibi conscius non erat, et dura tamen flagella tolerabat, ne fortasse in vitio murmurationis excedat, memoretur quod timeat, et dicatur ei: Memento belli, nec ultra addes loqui. Ac si ei aperte diceretur: Si occulti hostis contra te bellum consideras, quidquid a me pateris, non accusas. Si impetentem te adversarii gladium prospicis, flagellum patris nullatenus perhorrescis. Vides enim quali flagello te ferio, sed intueri negligis a quanto te hoste flagellando liberum servo. Memento ergo belli, nec ultra addas loqui, id est, tanto te ad disciplinam patris exhibe tacitum, quanto te prospicis ad bella hostis infirmum. Dum ergo me corripiente percuteris, ut aequanimiter feras, hostem tuum ad memoriam revoca, et durum non aestimes omne quod pateris, dum externis cruciatibus ab interna passione liberaris. Quia autem Leviathan iste de divina

misericordia falsa sibi promissione blanditur, postquam terrorem fortitudinis ejus intulit, et beati Job animum in ejus circumspectione commovit, dicens: Memento belli, nec ultra addas loqui; ut irremissibilem reatum ejus ostenderet, illico adjunxit:

CAPUT XX

VERS. 28.--- Ecce spes ejus frustrabitur eum.

37. Diaboli et reproborum omnium aeterna damnatio, praesentibus omnibus electis publicanda.--- Quod sic de eo debet intelligi, ut referri etiam ad illius corpus possit, quia iniqui omnes qui distractionem justitiae divinae non metuunt, incassum sibi de misericordia blandiuntur. Moxque ad consolationem nostram rediens, extremi judicii futurum ejus interitum praenuntiat, dicens:

Et videntibus cunctis praecipitabitur.

Cunctis enim videntibus praecipitabitur, quia aeterno tunc judice terribiliter apparante, astantibus legionibus angelorum, assistente cuncto ministerio coelestium potestatum, atque electis omnibus ad hoc spectaculum deductis, ista bellua crudelis et fortis in medium captiva deducitur, et cum suo corpore, id est cum reprobis omnibus, aeternis gehennae incendiis mancipatur, cum dicitur: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui praeparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. XXV, 41). O quale erit illud spectaculum, quando haec immanissima bestia electorum oculis ostendetur, quae hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat, si videretur! Sed occulto ac miro Dei consilio agitur, ut et nunc per ejus gratiam a pugnantis non visa vincatur, et tunc a laetis victoribus jam captiva videatur. Tunc autem justis divino adjutorio quantum debitores sunt plenius recognoscunt, quando tam fortem bestiam viderint quam nunc infirmi vicerunt, et in hostis sui

immanitate conspiciunt quantum debeant gratiae defensoris sui. Redeunt enim de hoc praelio tunc milites nostri virtutum trophaea referentes; et receptis corporibus, cum jam in illo iudicio coelestis regni introitum sortiuntur, prius immanissimas vires hujus antiqui serpentis aspiciunt, ne vile aestiment quod evaserunt. Bene ergo dicitur: Et videntibus cunctis praecipitabitur, quia visa mors ejus tunc gaudium exhibet, cujus tolerata vita nunc justis quotidie in cruciatibus bellum movet. Sed audientes ista, ac si protinus quereremur, Domino dicentes: Domine, qui Leviathan istum tantae esse fortitudinis non ignoras, eum in certamine infirmitatis nostrae cur suscitasti? illico adjunxit:

CAP. XLI, VERS. 1.---Non quasi crudelis suscitabo eum.

Et velut si mox a nobis causa rationis quaereretur. Quomodo non eum quasi crudelis suscitasti, quem scimus quia tantos invadere et devorare permittis? statim subdidit, dicens:

CAPUT XXI

VERS. 1, 2.---Quis enim resistere potest vultui meo? et quis ante dedit mihi, ut reddam ei?

38. Gratia Dei gratuita.---Quibus duobus versibus et virtutem suae potentiae, et omne pondus rationis explevit. Nam propter potentiam dixit: Quis enim resistere potest vultui meo? Et propter rationem subdidit: Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? Ac si diceret: Non eum quasi crudelis suscito, quia de ejus fortitudine et electos meos potenter eripio, et rursus reprobos non injuste, sed rationabiliter damno; id est, et eos quos benigne eligo eripere mirabiliter possum, et eos quos respuo non injuste derelinquo. Nemo quippe ut divina

illum gratia subsequatur prius aliquid contulit Deo. Nam si nos Deum bene operando praevenimus, ubi est quod Propheta ait: Misericordia ejus praeveniet me (Psal. LVIII, 11). Si quid nos bonae operationis dedimus, ut ejus gratiam mereremur, ubi est quod Apostolus dicit: Gratia salvati estis per fidem; et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus (Ephes. II, 8)? Si nostra dilectio Deum praevenit, ubi est quod Joannes apostolus dicit: Non quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos (I Joan. IV, 10)? Ubi est quod per Osee Dominus dicit: Diligam eos spontanee (Oseae XIV, 5)? Si sine ejus munere nostra virtute Deum sequimur, ubi est quod per Evangelium Veritas protestatur, dicens: Sine me nihil potestis facere (Joan. XV, 5)? Ubi est quod ait: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum (Ibid. VI, 43)? Ubi est quod iterum dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (Ibid. XV, 16)? Si saltem dona bonorum operum virtute nostra bene cogitando praevenimus, ubi est quod rursus per Paulum tam salubriter dicitur, ut omnis de se humanae mentis fiducia ab ipsa cordis radice succidatur, cum dicit: Non quia sufficientes simus aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est (II Cor. III, 5)? Nemo ergo Deum meritis praevenit, ut tenere eum quasi debitorem possit; sed miro modo aequus omnibus conditor, et quosdam praelegit, et quosdam in suis pravis moribus juste derelinquit.

39. Nec electis pietas sine justitia, nec reprobis justitia sine misericordia exhibetur.---Nec tamen electis suis pietatem sine justitia exhibet, quia hic eos duris afflictionibus premit; nec rursus reprobis justitiam sine misericordia exercet, quia hic aequanimiter tolerat quos quandoque in perpetuum damnat. Si ergo et electi praevenientem se gratiam sequuntur, et reprobi juxta quod merentur accipiunt, et de misericordia inveniunt electi quod laudent, et de justitia non habent reprobi quod accusent. Bene itaque dicitur: Quis ante dedit mihi,

ut reddam ei? Ac si aperte diceretur: Ad parcendum reprobis nulla ratione compellor, quia eis debitor ex sua actione non teneor. Idcirco enim nequaquam coelestis patriae praemia aeterna percipiunt, quia ea nunc dum promereri poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Quod videlicet liberum arbitrium in bono formatur electis, cum eorum mens a terrenis desideriis gratia aspirante suspenditur.

40. Bonum quod agimus et Dei est, et nostrum.--- Bonum quippe quod agimus, et Dei est, et nostrum: Dei per praevenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem. Si enim Dei non est, unde ei gratias in aeternum agimus? Rursum si nostrum non est, unde nobis retribui praemia speramus? Quia ergo non immerito gratias agimus, scimus quod ejus munere praevenimur; et rursum, quia non immerito retributionem quaerimus, scimus quod obsequente libero arbitrio bona elegimus quae ageremus. Sequitur: Omnia quae sub coelo sunt mea sunt. Omnibus liquet quod non solum ea quae sub coelo sunt, sed ipsa quoque quae super coelos condita coelestia vocantur ejus voluntati serviunt a quo se creata esse meminerunt. Cur ergo tantummodo de inferioribus loquens ait.

CAPUT XXII

IBID.---Omnia quae sub coelo sunt, mea sunt?

41. Omnia Deo serviunt.---Sed quia de Leviathan loquitur, qui jam non in aetherei coeli sede continetur, cuncta quae sub coelo sunt asserit sua esse, ut eum quoque qui de coelo cecidit, suae doceat potestati servire, ac si diceret: Leviathan iste beatitudinem quidem meam perdidit, sed dominium non evasit, quia et ipsae mihi potestates inserviunt quae mihi pravis actionibus adversantur. Sequitur:

VERS. 3.---Non parcam ei verbis potentibus, et ad deprecandum compositis.

42. Qua ratione diabolus dicitur Deum deprecari.--- Quis hoc, quod legisse se nequaquam novit, existimet, quia culparum suarum diabolus sit veniam petiturus? Sed ille fortasse homo, quem Leviathan iste in mundi termino vas sibi proprium facit, quem, attestante Paulo, Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. II, 8), territus tantae majestatis praesentia, quia exercere vires suas non valet, ad preces inclinatur. Quod tamen de ejus corpore, id est iniquis omnibus intelligi aptius potest, qui sero ad petitionum verba veniunt, quia nunc exsequi facta contemnunt. Unde per Evangelium Veritas dicit: Novissime veniunt et reliquae virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis (Matth. XXV, 11). Quibus illico respondetur: Amen dico vobis, nescio vos (Ibid., 12). Sed cum verba potentia ad deprecandum componere dicitur, urget magis ut quod de ejus corpore in futuro diximus in hoc tempore sentiamus.

43. Irritae sunt preces quas pia vita non sequitur. Nonnullis in usum negotiationis vertitur oratio. Veram orationem efficiunt amari gemitus, non verba composita.--Sunt namque intra sanctam Ecclesiam nonnulli, qui prolixas ad Dominum preces habent, sed vitam deprecantium non habent; nam promissa coelestia petitionibus sequuntur, operibus fugiunt. Hi nonnunquam etiam lacrymas in oratione percipiunt, sed cum post orationis tempora eorum mentem superbia pulsaverit, illico in fastu elationis intumescunt; cum avaritia instigat, mox per incendia avidae cogitationis exaestuant; cum luxuria tentaverit, illicitis protinus desideriis anhelant; cum ira suaserit, mox mansuetudinem mentis flamma insaniae concremat. Ut ergo diximus, et fletus in prece percipiunt, et tamen, expletis precibus, cum vitiorum suggestionem pulsantur, nequaquam pro aeterni regni desiderio se flevisse meminerunt. Quod aperte de se

Balaam innotuit, qui justorum tabernacula conspiciens, ait: Moriatur anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia (Num. XXIII, 10). Sed cum compunctionis tempus abscessit, contra eorum vitam quibus se similem fieri etiam moriendo poposcerat, consilium praebeuit; et cum occasionem de avaritia reperit, illico oblitus est quidquid sibi de innocentia optavit. Virtutis igitur pondus oratio non habet, quam nequaquam perseverantia continui amoris tenet. Quo contra bene de Anna flente perhibetur: Vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati (I Reg. I, 18), quia videlicet mens ejus nequaquam post preces inepta laetitia lasciviendo perdidit, quod orationis suae tempore gemituum rigore exquisivit. Nonnullis vero in usum negotiationis vertitur labor orationis. De quibus in Evangelio Veritas dicit: Devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis. Hi accipient prolixius iudicium (Marc. XII, 40). Quia ergo iniquorum petitionibus qui Leviathan istius corpus sunt nullo modo parcitur, cum eorum preces opere destruuntur, recte nunc dicitur: Non parcam ei verbis potentibus et ad deprecandum compositis. Quamvis et per hoc quod verba potentia et ad deprecandum composita referuntur, aperte inanitas orationis ostenditur. Veraciter namque orare, est amarus in compunctione gemitus, et non composita verba resonare. Sed quia antiquus hostis quo districtius frangitur, eo nequius per multiplicia argumenta dilatatur, cujus tamen insidias Dominus quanto subtilius occultari considerat, tanto nobis misericordius manifestat, recte subjungitur:

CAPUT XXIV

VERS. 14.---Quis revelabit faciem indumenti?

44. Satan aliter religiosas mentes, aliter mundo deditas tentat.---Leviathan iste aliter religiosas hominum mentes, aliter vero huic mundo deditas tentat; nam pravis

mala quae desiderant aperte objicit, bonis autem latenter insidians, sub specie sanctitatis illudit. Illis velut familiaribus suis iniquum se manifestius insinuat; istis vero velut extraneis cujusdam quasi honestatis praetextu se palliat, ut mala quae eis publice non valet, tecta bonae actionis velamine subintromittat. Unde et membra ejus saepe cum aperta nequitia nocere non possunt, bonae actionis habitum sumunt; et prava quidem se opere exhibent, sed sancta specie mentiuntur. Iniqui enim si aperte mali essent, a bonis recipi omnino non possent; sed sumunt aliquid de visione bonorum, ut dum boni viri in eis recipiunt speciem quam amant, permistum sumant etiam virus quod vitant. Unde quosdam Paulus apostolus intuens sub praedicationis velamine ventris studio servientes, ait: Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis (II Cor. XI, 14). Quid ergo mirum si ministri ejus transfigurantur velut ministri justitiae? Hanc transfigurationem Josue timuit, quando videns angelum, cujus esset partis inquisivit, dicens: Noster es, an adversariorum (Josue V, 13)? ut videlicet si adversae virtutis esset, eo ipso quo se suspectum cognosceret, ab illusionem resiliret. Quia ergo Leviathan iste in eo quod iniquitatis opus molitur, saepe specie sanctitatis induitur; et quia nisi per divinam gratiam simulationis ejus detegi indumenta non possunt, bene dicitur: Quis revelabit faciem indumenti ejus? Subaudis nisi ego, qui servorum meorum mentibus gratiam subtilissimae discretionis inspiro, ut revelata malitia faciem ejus nudam videant, quam coopertam ille sub habitu sanctitatis occultat. Et quia aliquando fidelium mentes corrumpere ostensione sua, aliquando suggestionem conatur (agit enim modo opere, modo persuasionem), recte subjungitur:

CAPUT XXV

IBID.---Et in medium oris ejus quis intrabit?

45. Deus electis calliditatem ejus revelat.---Subaudis nisi ego, qui per discretas electorum mentes suggestionum ejus verba dicuto, et non ita haec esse ut sonuerunt manifesto. Bonum namque videntur promittere, sed ad perditum finem trahunt. In medium igitur oris ejus intrare est calliditatis ejus verba penetrare, ut nequaquam pensetur quid resonant, sed quo intendant. Intrare Adam in medium oris ejus noluit, quando intentionem persuasionis illius caute pensare neglexit; divinitatem quippe se per illum accipere credidit, et immortalitatem amisit (Genes. III). Unde ergo ab intellectu verborum ejus incaute exterius stetit, inde se ori illius devorandum funditus praebuit. Sequitur:

CAPUT XXVI

VERS. 5.---Portas vultus ejus quis aperiet?

46. Portae Leviathan pseudopraedicatores appellantur. Has Dominus aperit, magistros errorum manifestando.---Portae vultus ejus sunt iniqui doctores, qui idcirco portae vultus ejus vocati sunt, quia per ipsos quisque ingreditur, ut Leviathan iste quasi in potestatis suae principatu videatur. Sicut enim Scriptura sacra sanctos viros portas Sion vocare consuevit (Sion quippe speculatio interpretatur, et non immerito praedicatores sanctos portas Sion dicimus, quia per eorum vitam atque doctrinam abscondita supernae contemplationis intramus), ita etiam portis Leviathan istius errorum magistri signantur, quorum dum praedicatio perversa recipitur, miseris auditoribus via perditionis aperitur. Sed portae istae ante oculos hominum plerumque ad introducendum quidem apertae sunt, sed tamen ad deprehendendum clausae, quia recta in specie exhibent, sed opere prava persuadent. Ad deprehendendum ergo clausae sunt, quia ne intrinsecus cognosci valeant, exteriori simulatione muniuntur. Quas tamen mira potentia Dominus aperit, quia electis suis hypocritarum

mentes comprehensibiles facit. **Portas ergo vultus ejus quis aperiet? Subaudis nisi ego, qui electis meis magistros errorum sub specie sanctitatis absconditos perspicua cognitione manifesto. Et quia Antichristus veniens ipsas etiam summas hujus saeculi potestates obtinebit, qui duplici errore saeviens conatur ad se corda hominum et missis praedicatoribus trahere, et commotis potestatibus inclinare, bene de Leviathan isto Dominus subdidit, dicens:**

CAPUT XXVII

IBID.---Per gyrum dentium ejus formido.

47. Dentes Leviathan iidem falsi doctores.---Mutato namque nomine, hos ejus dentes insinuare aliter voluit, quos superius portas vocavit. Perversi enim praedicatores portae ejus sunt, quia ingressum perditionis aperiunt. Dentes ejus sunt, quia eos quos in errore capiunt, a veritatis soliditate confringunt. Sicut enim sanctae Ecclesiae dentes accipimus eos qui praedicationibus suis peccantium duritiam conterunt, unde ei per Salomonem dicitur: **Dentes tui sicut greges detonsarum ascendentium de lavacro (Cant. IV, 2); qui non immerito detonsis ac lotis ovibus comparantur, quia innocuam vitam sumentes, in lavacro baptismatis conversationis pristinae vellera vetusta posuerunt; ita etiam dentibus Leviathan istius errorum magistri figurantur, quia reproborum vitam mordendo dilaniant, et eos a veritatis integritate subductos in sacrificio falsitatis mactant. Quorum quidem praedicatio facile despici ab auditoribus poterat, sed hanc ante humana judicia adjunctus saecularium potestatum terror exaltat.**

48. Muniunt illos saeculi potestates. Alii verbis, alii gladiis saeviunt. Insidiae Antichristi ex falsis miraculis.---Recte ergo dicitur: **Per gyrum dentium ejus formido, id est, iniquos praedicatores Antichristi perversae hujus**

saeculi protegunt potestates. Nam quos illi appetunt loquendo seducere, multi potentium student saeviendo terrere. Per gyrum ergo dentium ejus formido est, ac si aperte diceretur: Idcirco isti perversi praedicatores aliquos suadentes conterunt, quia circa ipsos sunt alii qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus persecutionis apparebit, quando ad pervertendam fidelium pietatem alii verbis saepiunt, alii gladiis? Quis enim etiam infirmus Leviathan istius dentes non despiceret, si non eos per circuitum potestatum saecularium terror muniret? Sed duplici contra eos calliditate agitur, quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur. Quae utrorumque actio, id est potentium atque loquentium, in Joannis Apocalypsi brevi est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore et in caudis eorum erat (Apoc. IX, 19). In ore namque doctorum, scientia; in cauda vero, saecularium potentia figuratur. Per caudam quippe, quae retro est, hujus saeculi postponenda temporalitas designatur, de qua Paulus apostolus dicit: Unum autem, quae retro sunt oblitus, ad ea quae ante sunt extentus (Philip. III, 13). Retro enim est omne quod transit, ante vero est omne quod veniens permanet. Istis ergo equis, id est nequissimis praedicatoribus, ubique carnali impulsu currentibus, in ore et in cauda potestas est, quia ipsi quidem perversa suadendo praedicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea se quae retro sunt exaltant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reverentiam exigunt, quorum patrociniis fulciuntur. Unde hic quoque non immerito per gyrum dentium ejus formido inesse describitur, quia multis terroribus agitur, ut in perversis eorum praedicationibus etsi non veritatis sententia, certe temporalis potentia timeatur. Unde bene eundem Antichristum Psalmista descripsit, dicens: Sub lingua ejus labor et dolor, sedet in insidiis cum divitibus in occultis (Psal. IX, 28). Propter enim perversa dogmata sub lingua

ejus labor et dolor est; propter miraculorum vero speciem sedet in insidiis; propter saecularis autem potestatis gloriam, cum divitibus in occultis. Quia enim simul et miraculorum fraude et terrena potestate utitur, et in occultis et cum divitibus sedere perhibetur:

CAPUT XXVIII

VERS. 6.---Corpus illius quasi scuta fusilia.

49. Mali corripientibus scutum excusationis opponunt.---Sacra Scriptura scuti nomine aliquando uti in parte prospera, aliquando in adversa consuevit. Nam saepe scuti defensio pro divina protectione ponitur, nonnunquam vero pro humana repugnatione memoratur. Pro divina enim protectione ponitur, sicut per Psalmistam dicitur: Scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos (Psal. V, 13). Scuto nos Dominus coronare perhibetur, quia quos protegens adjuvat, remunerans coronat. Rursum pro humana repugnatione per eundem Prophetam scutum ponitur sicut alibi ait: Ibi confregit cornua, arcum, scutum, gladium et bellum (Psal. LXXV, 4). In cornibus quippe elatio superbiorum, in arcu vero insidiae longe ferientium, in scuto autem obstinata duritia defensionum, in gladio vicina percussio, in bello vero ipsa contra Dominum mentis motio designatur. Quod nimirum totum in sancta Ecclesia confringitur, dum mentes Deo resistentium, superposito jugo humilitatis, edomantur. Hinc rursum per eundem Psalmistam dicitur: Arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni (Psal. XLV, 10). Arcum enim Dominus conterit, cum occulta insidiantium machinamenta dissolvit. Arma confringit, cum ea quae contra se erecta fuerant patrocina humana comminuit. Scuta igni comburit, cum peccantium mentes obstinata se duritia defendentes, ad poenitentiae et confessionis ardorem sancti Spiritus calore succendit. Quod vero in hoc loco corpus Leviathan istius scutis fusilibus comparatur, perscrutandum nobis innuitur, quia durum

quidem, sed tamen cum labitur, fragile solet esse vas omne quod fusile est. Scuta ergo si sunt fusilia, in suscipienda sagittarum percussione robusta sunt, sed casu fragilia. Ictu quidem ferientium minime penetrantur, sed suo se lapsu per fragmenta dissolvunt. Corpus ergo Leviathan istius, id est omnes iniqui, quia per obstinationem duri sunt, sed per vitam fragiles, scutis fusilibus comparantur. Cum enim verba praedicationis audiunt, nulla correptionis jacula se penetrare permittunt, quia in omni peccato quod faciunt, scutum superbae defensionis opponunt. Nam cum talium quisque de reatu suae iniquitatis arguitur, non mox cogitat quomodo culpam corrigat, sed quid in adjutorio suae defensionis opponat. Nulla igitur veritatis sagitta penetratur, quia verba sanctae correptionis in scuto excipit superbae defensionis. Unde bene de Judaeis contra praecepta Domini superba se defensione tuentibus per Jeremiam dicitur; Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum (Thren. III, 64). Moxque eandem vicem expressius subdidit dicens: Dabis eis scutum cordis laborem tuum (Ibid., 65). Labor quippe Domini apparens inter homines passibilis ejus humanitas fuit, quam Judaei superbe sapientes dum cernerent, despexerunt; eumque immortalem credere dedignati sunt, quem natura passibili mortalem viderunt. Cumque ejus humilitatem conspicerent, superbiae fastibus obdurati, summa cura moliti sunt, ne eorum mentes sancta praedicatorum verba penetrarent. Dum ergo eis Dominus vicem malorum operum redderet, dedit illis scutum cordis laborem suum, quia recto judicio inde illos contra se superbe obstinatos exhibuit, unde ipse pro nobis infirmitate laboravit. Repulerunt quippe a se verba praedicatorum, quia dedignati sunt in Domino infirma passionum. Laborem igitur Domini contra eundem Dominum scutum cordis habuerunt, quia superba sapientibus eo despectus apparuit, quo propter eos humilis fuit.

50. Hoc scuto usi Adam et Eva.---Hoc scutum, sicut jam superius diximus, primus ille peccator tenuit, qui, requirente Domino cur lignum vetitum contigisset, non ad se culpam retulit, sed a muliere quam Dominus dederat se accepisse respondit (Genes. III, 12); ut quasi reatum suum oblique in auctorem relideret, qui ei mulierem dederat quae talia persuaderet. Hoc scutum etiam requisita mulier tenuit, quando neque ipsa ad se culpam retulit, sed serpentis illud persuasionibus replicavit, dicens: Serpens decepit me, et comedi (Ibid., 13), ut ipsa quoque reatum suum oblique in creatorem reduceret, qui illuc intrare serpentem persuasurum talia permisisset. Serpens vero jam non requiritur, quia nec ejus poenitentia quaerebatur. Hi autem quorum poenitentia quaesita est, scutum nequissimae defensionis contra justissimae correptionis verba protulerunt (Genes. III). Unde nunc usque in usum peccantium trahitur, ut culpa cum arguitur defendatur; et unde finiri reatus debuit, inde cumuletur. Bene ergo dicitur: Corpus illius quasi scuta fusilia, quia omnes iniqui, ne ad se corripientium verba perveniant, quasi contra adversariorum jacula scuta defensionum parant. Quod videlicet ejus corpus adhuc nobis expressus detegit, dum subjungit:

CAPUT XXIX

IBID.---Compactum squamis se prementibus.

51. Squamis tecti reprobis jaculis veritatis resistunt.---Fertur quia draconis corpus squamis tegitur, ne citius jaculatione penetretur. Ita corpus omne diaboli, id est multitudo reproborum, cum de iniquitate sua corripitur, quibus valet tergiversationibus se excusare conatur, et quasi quasdam defensionis squamas objicit, ne transfigi sagitta veritatis possit. Quisquis enim dum corripitur, peccatum suum magis excusare appetit quam deflere, quasi squamis tegitur, dum a sanctis praedicatoribus gladio verbi jaculatur. Squamas habet, et idcirco ad ejus

praecordia transeundi viam verbi sagitta non habet. Diritia enim carnali repellitur, ne spiritualis ei gladius infigatur.

52. His squamis obduratum cor Sauli, gratiae sagittis patuit.---Carnali sapientia contra Deum Saulus obduruerat, quando cor ejus nulla praedicationis Evangelicae sagitta nulla penetrabat. Sed postquam forti coelitus increpatione jaculatus, et superno respectu caecatus est (lumen quippe ut acciperet amisit), ad Ananiam veniens illuminatur. In qua illuminatione quia defensionum suarum dritia caruit, bene de eo scriptum est: Ceciderunt quasi squamae ab oculis ejus (Act. IX, 18). Carnalis videlicet tegumenti illum dritia presserat, et idcirco radios veri luminis non videbat. Sed postquam superbae repugnationes ejus victae sunt, defensionum ejus squamae ceciderunt. Quae quidem sub Ananiae manibus ab oculis ceciderunt corporis, sed ante jam sub dominica increpatione ceciderant ab oculis cordis. Cum enim altae invectionis jaculo confossus jaceret, humili jam et penetrato corde requirebat, dicens: Domine, quid me vis facere (Act. XI, 6)? Repulsis videlicet squamis, jam ad cordis viscera veritatis sagitta pervenerat, quando, deposita elatione superbiae, eum quem impugnaverat, Dominum confitens, et quid ageret nesciens, requirebat. Intueri libet ubi est saevus ille persecutor, ubi lupo rapax. Ecce in ovem jam versus est, qui percunctatur pastoris semitam quam sequatur. Et notandum quod cum diceret: Quis es, Domine (Act. XXII, 8)? non ei a Domino respondetur: Ego sum unigenitus Patris, ego principium, ego Verbum ante saecula. Quia enim Saulus incarnatum Dominum credere contemnebat, et ejus humanitatis infirma despexerat, de coelo hoc quod contempserat audivit: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris (Ibid., 8). Ac si diceret: Hoc a me audi de superioribus, quod in me de inferioribus despicias. Auctorem coeli venisse despexeras in terram, ex terra ergo hominem cognosce de coelo, ut tanto in me amplius sacramenta

infirmittatis metuas, quanto et haec perducta in coelestibus ad excellentiam potestatis probas. Prosternens igitur te, nequaquam tibi hoc astruo quod ante saecula Deus sum; sed illud a me audis quod de me credere dedignaris. Postquam enim dixit Jesus, adhuc in expressionem terrenae inhabitationis subdidit Nazarenus; velut si apertius diceretur: Humilitatis meae infirma suscipe, et tuae superbiae squamas amitte.

53. In hypocritis duriores illae squamae. Malitiosae mentes hericiis similes.---Sciendum tamen est quod istae defensionum squamae, quamvis pene omne humanum genus contegant, hypocritarum tamen specialiter et callidorum hominum mentes premunt. Ipsi etenim culpas suas tanto vehementius confiteri refugiunt, quanto se stultius videri ab hominibus peccatores erubescunt. Correpta itaque sanctitatis simulatio, et malitia occulta deprehensa, squamas objicit defensionis, et veritatis gladium repellit. Unde bene per Prophetam contra Judaeam dicitur: Ibi cubavit lamia, et invenit sibi requiem, ibi habuit foveam hericius (Isai. XXXIV, 14, 15). Per lamiam quippe hypocritae, per hericum vero malitiosi quique, qui diversis se defensionibus contegant, designantur. Lamia etenim humanam habere dicitur faciem, sed corpus bestiale. Sic et omnes hypocritae in prima facie quod ostendunt quasi ex ratione sanctitatis est; sed bestiale est corpus quod sequitur, quia valde iniqua sunt quae sub boni specie moliuntur. Hericii autem nomine malitiosarum mentium defensio designatur, quia videlicet hericius cum apprehenditur ejus et caput cernitur, et pedes videntur, et corpus omne conspicitur; sed mox ut apprehensus fuerit, semetipsum in sphaeram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit; et intra tenentis manum totum simul amittitur, quod totum simul ante videbatur. Sic nimirum sic malitiosae mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur. Caput enim hericii cernitur, quia quo initio peccator ad culpam accesserit videtur. Pedes hericii conspiciuntur, quia

quibus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur; et tamen, adductis repente excusationibus, malitiosa mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suae vestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se pravum aliquid ostendit; et quasi sphaera in manu tenentis remanet, quia is qui corripit, cuncta quae jam cognoverat subito amittens, involutum intra conscientiam peccatorem tenet, et qui totum jam deprehendendo viderat, tergiversatione pravae defensionis illusus, totum pariter ignorat. Foveam ergo hericus in reprobis habet, quia malitiosa mens sese intra se colligens in tenebris defensionis abscondit. Sed in hoc quod se peccator excusat, in hoc quod caliginosis defensionibus fixum in se oculum corripientis obnubilat, divinus nobis sermo etiam quomodo a similibus fulciatur ostendit. Sequitur:

CAPUT XXX

VERS. 7.---Una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas.

54. Iniqui alterna se invicem defensione tueantur.--- Istaе squamae peccantium, ne ab ore praedicantium aliquo vitae spiraculo penetrentur, et obduratae sunt et conjunctae. Quos enim similis reatus sociat, concordia pertinacia etiam defensio perversa constipat, ut de facinoribus suis alterna se invicem defensione tueantur. Sibi enim quisque metuit, dum admoneri vel corrigi alterum cernit; et idcirco contra corripientium verba unanimiter assurgit, quia se in altero protegit. Bene ergo dicitur: Una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas, quia in iniquitatibus suis, dum vicissim superba se defensione protegent, sanctae exhortationis spiracula ad se nullatenus intrare permittunt. Quorum pestiferam concordiam adhuc apertius subdidit, dicens:

CAPUT XXXI

VERS. 8.---Una alteri adhaerebunt, et tenentes se nequaquam separabuntur.

55. Qui divisi vix corrigi poterant, quomodo emendabuntur uniti?---Qui enim divisi corrigi poterant, in iniquitatum suarum pertinacia uniti perdurant, et tanto magis quotidie a cognitione justitiae separabiliores sunt, quanto a se invicem nulla increpatione separantur. Nam sicut esse noxium solet si unitas desit bonis, ita perniciosum est si non desit malis. Perversos quippe unitas corroborat, dum concordat; et tanto magis incorrigibiles, quanto unanimes facit. De hac unitate reproborum per Sapientem dicitur: Stuppa collecta, synagoga peccantium (Eccli. XXI, 10). De hac Nahum propheta ait: Sicut spinae invicem se complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium (Nahum I, 10). Convivium namque reproborum est delectatio temporalium voluptatum. In quo nimirum convivio pariter potant qui delectationis suae illecebris se concorditer debriant. Igitur quia membra Leviathan istius, id est iniquos omnes, quos Dei sermo squamarum compactionibus comparat, ad defensionem suam par culpa concordat, bene dicitur: Una alteri adhaerebunt, et tenentes se nequaquam separabuntur. Tenentes enim se separari nequeunt, quia eo ad defensionem suam vicissim constricti sunt, quo se sibi per omnia similes esse meminerunt. Descripto itaque ejus corpore, ad caput sermo reducitur, et quid per semetipsum extremae persecutionis tempore antiquus hostis exerceat nuntiatur. Nam sequitur:

CAPUT XXXII

VERS. 9.---Sternutatio ejus splendor ignis.

56. Quanta commotio ex Antichristi signis et virtutibus immineat.---Quod melius exponimus, si prius sternutatio quomodo agatur indagemus. In sternutatione quippe inflatio a pectore exsurgit, quae cum apertos ad emanandum poros non invenit, cerebrum tangit, et congesta per nares exiens, totum caput protinus concutit. In hoc itaque Leviathan corpore, id est sive in malignis spiritibus, sive in reprobis hominibus, qui illi per similitudinem iniquitatis inhaeserunt, quasi inflatio surgit a pectore, dum elatio se erigit ex praesentis saeculi potestate. Quae quasi ad emanandum poros non invenit, quia in hoc quod contra justos extollitur, disponente Deo, quantum appetit praevalere prohibetur. Exsurgens autem cerebrum tangit et concutit, quia collecta elatio Satanae sensum in fine mundi arctius percutit, et caput turbat, dum ipsum auctorem malignorum spirituum per eum qui Antichristus dicitur in persecutione fidelium vehementius excitat. Tunc congesta inflatio per ejus nares egreditur, quia tota superbiae ejus iniquitas apertis malitiae flatibus demonstratur. Quia ergo sternutatio caput maxime concutit, Leviathan istius sternutatio vocatur illa ejus extrema commotio qua damnatum hominem ingreditur, et per eum reprobis principatur. Qui tanta tunc virtute se commovet, ut membra Domini, si potest fieri, etiam electa perturbet; tantis signis et prodigiis utitur, ut [pseudo]miraculorum potentia quasi quodam ignis lumine resplendere videatur. Quia ergo commotum caput illius [pseudo]miraculis clarescere nititur, recte ejus sternutatio splendor ignis vocatur. In eo enim quod se ad persequendos justos commovet, ante reproborum oculos signorum virtutibus lucet. Et quia ejus tyrannidi sapientes mundi adhaerent, eorumque consiliis omne quod pravum molitur exercet, recte subjungitur:

CAPUT XXXIII

IBID.---Et oculi ejus ut palpebrae diluculi.

57. Oculi ejus, id est consilarii, cur palpebris diluculi comparantur.---Per oculos quippe, qui, inhaerentes capiti, utilitati visionis inserviunt, non immerito ejus consilarii designantur, qui dum perversis machinationibus quae qualiter agenda sunt, praevident, malignis ejus operariis quasi ostensum pedibus iter praebent. Qui recte palpebris diluculi comparantur. Palpebras namque diluculi, extremas noctis horas accipimus, in quibus quasi nox oculos aperit, dum venturae lucis jam initia ostendit. Prudentes igitur saeculi, malitiae Antichristi perversis consiliis inhaerentes, quasi palpebrae sunt diluculi, quia fidem quam in Christo inveniunt quasi erroris noctem asserunt, et venerationem Antichristi verum esse mane pollicentur. Spondent enim se tenebras repellere et veritatis lucem signis clarescentibus nuntiare, quia nec persuadere quae volunt possunt, nisi exhibere se meliora fateantur. Unde hic ipse coluber in paradiso primis hominibus loquens (Genes. III, 5), in eo quod se melius aliquid providere simulavit, quasi diluculi palpebras aperuit, quando in innocentibus mentibus humanitatis ignorantiam reprehendit, et scientiam divinitatis promisit. Quasi ignorantiae enim tenebras repellebat, et aeternae scientiae divinum mane nuntiabat, dicens: Aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Ibid.). Ita in illo tunc damnato homine veniens, ejus oculi palpebris diluculi comparantur, quia sapientes illius simplicitatem verae fidaei quasi transactae noctis tenebras respuunt, et ejus signa mendacia quasi exsurgentis solis radios ostendunt. Sed quia Leviathan iste non solum habet oculos qui malignis consiliis perversa provideant, sed os quoque ad pervertendas mentes hominum aperit, quoniam per praedicatores pravos ad diligendam erroris fallaciam auditorum corda succendit, apte subjungitur:

CAPUT XXXIV

VERS. 10.---De ore ejus lampades procedunt.

58. Os Antichristi sunt ejus praedicatores.---Qui enim provident oculi, qui autem praedicant os vocantur. Sed de hoc ore lampades exeunt, quia mentes audientium ad amorem perfidiae accendunt; et unde quasi per sapientiam lucent, inde procul dubio per nequitiam concremant. Sed qualis ipsa sapientia eorum lux sit ostenditur, cum protinus subinfertur:

CAPUT XXXV

IBID.---Sicut taedae ignis accensae.

59. Ardent per malitiam, lucent per virtutis simulationem.---Ecce jam hypocrisis eorum aperte describitur quorum praedicatio taedarum lampadibus comparatur. Taeda enim cum accenditur odorem quidem suavem habet, sed lumen obscurum. Ita isti praedicatores Antichristi, quia sanctitatis sibi speciem arrogant, sed tamen opera iniquitatis exercent, quasi blandum quidem est quod redolent, sed nigrum quod lucent. Olent enim per simulationem justitiae, sed obscurum ardent per nequitiae perpetrationem. Quorum simulationis malitiam Joannes in Apocalypsi brevi descriptione comprehendit, dicens: Vidi aliam bestiam ascendentem de terra, habentem duo cornua similia agni, et loquebatur ut draco (Apoc. XIII, 11). Priorem quippe bestiam, id est Antichristum superiore jam descriptione narraverat; post quem etiam haec alia bestia ascendisse dicitur, quia post eum multitudo praedicatorum illius ex terrena potestate gloriatur. De terra quippe ascendere est de terrena gloria superbire. Quae habet duo cornua agni similia, quia per hypocrisim sanctitatis eam quam in se veraciter Dominus habuit singularem sibi inesse et sapientiam mentitur et vitam. Sed quia sub agni specie auditoribus reprobis serpentinum virus infundit, recte illic subditur: Et loquebatur ut draco. Ista ergo bestia, id est praedicantium multitudo, si aperte ut draco loqueretur, agno similis non appareret; sed assumit agni speciem, ut

draconis exerceat operationem. Quod hic utrumque per taedarum lampades exprimitur, quia et obscurum ardent per effectum malitiae, et quasi suave redolent per simulationem vitae.

60. Multi jam exstant Antichristi praedicatores. Eorum vita exploranda ut moneta. Antiquorum patrum institutis concordet.---Sed nequaquam aestimandum est quod tunc solum Antichristi praedicatores apparebunt, et nunc ab humanis deceptionibus desunt. Modo namque priusquam per semetipsum appareat, nonnulli illum vocibus, plerique autem moribus praedicant. An praedicatores simulationis illius non sunt, qui cum sacros Dei ordines obtinent, fugientem totis desideriis mundum tenent; qui virtutes esse ostendunt quae faciunt, sed vitium est omne quod agunt? Sed electorum mens quanto magis internae luci inhaeret, tanto subtilius quo modo virtutes a vitiis discernere debeat videt. Quid autem mirum est hoc nos spiritaliter agere quod quotidie corporaliter cernimus nummularios implere? Qui cum numisma percipiunt, prius qualitatem illius, post figuram, ad extremum vero pondus examinant, ne aut sub auri specie aes lateat, aut hoc quod veraciter aurum est monetae reprobae figura dehonestet; aut quod et aurum, et rectae figurae est, hoc non integrum pondus legivet. Cum igitur mira ignotorum hominum facta conspiciamus, residere ad mentis nostrae trutinam quasi solertes nummularii debemus, ut prius discretio aurum examinet, ne sub virtute se vitium occultet, et quod prava intentione agitur, recti visione pallietur. Cujus si intentionis qualitas approbatur, impressae mox formulae figura quaerenda est, si a probatis monetariis, id est ab antiquis patribus ducitur, et ab eorum vitae similitudine nullo errore vitiatur. Cum vero et per intentionem qualitas, et recta per exemplum figura cognoscitur, restat ut integrum ejus pondus exquiratur. Bonum quippe quod per signa et miracula coruscat, si perfectionis summam non habet, pensari sollicite per cautelam circumspectionis debet, ne

dum imperfecta res quasi pro perfecta accipitur, in accipientis damnum vertatur. Praedicatores itaque Antichristi quomodo veram numismatis qualitatem tenent, qui in his quae agunt intentionis rectae vim nesciunt, quia per haec non coelestem patriam, sed culmen gloriae temporalis exquirunt? Quomodo a monetae figura non discrepant, qui ab omni pietate justorum justos persequendo discordant? Quomodo in se integritatis pondus ostendunt, qui non solum humilitatis perfectionem nequaquam assecuti sunt, sed neque ipsam primam ejus januam contigerunt? Hinc ergo, hinc electi cognoscant quomodo eorum signa despiciant, quorum profecto actio omne quod a piis patribus gestum memoratur impugnat. Sed ipsi quoque electi dum tot signa conspiciunt, dum contemnentes vitam tanta ejus miracula perhorrescunt, quoddam dubietatis nubilum in corde patiuntur, quia dum se per prodigia illius malitia elevat, in istis aliquatenus visus certior caligat. Unde recte subditur:

CAPUT XXXVI

VERS. 11.---De naribus ejus procedit fumus.

61. Visis Antichristi prodigiis, electi turbabuntur et titubabunt. Ut in errore plene capiantur fieri non potest.--- Oculorum quippe acies fumo sauciat. Fumus ergo de ejus naribus procedere dicitur, quia de [pseudo]miraculorum ejus insidiis ad momentum caliginosa dubietas etiam in electorum corde generatur. De Leviathan naribus fumus exit, quia ex ejus prodigiis mendacibus etiam bonarum mentium oculos trepidationis caligo confundit. Tunc namque in electorum cordibus conspectis terribilibus signis, obscura cogitatio conglobatur. Unde hoc quod jam supra protulimus veritatis ore per Evangelium dicitur: Surgent pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt signa et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Marc. XIII, 22). Qua in re valde quaerendum est quomodo aut hi

qui electi sunt induci in errorem possunt, aut cur Si fieri potest quasi ex dubietate subditur, cum quid faciendum sit Dominus omnia praesciens praestolatur. Sed quia electorum cor et trepida cogitatione concutitur, et tamen eorum constantia non movetur, una hac sententia Dominus utrumque complexus est, dicens: Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Quasi enim jam errare est in cogitatione titubare; sed protinus Si fieri potest subjungitur, quia procul dubio fieri non potest ut in errore plene electi capiantur. Bene autem in hac fumi caligine ipse etiam animorum fervor exprimitur cum protinus subinfertur:

CAPUT XXXVII

IBID.---Sicut ollae succensae atque ferventis.

62. Quanto tunc zelo aestuabunt. Quid diabolus fumo pestiferi halitus, in humanis cordibus operetur. Deus nisi a tranquillo corde cognosci non potest.---Velut enim olla fervens est unaquaeque tunc anima, cogitationum suarum impetus quasi spumas ardentium undarum sustinens, quas et ignis zeli commovet, et ipsa temporalis oppressio more ollae intrinsecus clausas tenet. Unde Joannes quoque cum hujus bestiae signa narraret, adjunxit: Ita ut ignem faciat de coelo descendere (Apoc. XIII, 13). Ignem quippe de coelo descendere est de coelestibus electorum animis sancti zeli flammam emanare. Quia vero Leviathan iste alias non solum serpens, sed etiam regulus dicitur, pro eo quod immundis spiritibus, vel reprobis hominibus principatur, sicut Isaias ait: De radice colubri egredietur regulus (Isai. XIV, 29), inspiciendum nobis summopere est qualiter regulus perimat, ut, ex operatione reguli, hujus nobis malitia apertius innotescat. Regulus namque non morsu perimit, sed flatu consumit. Saepe quoque aerem flatu afficit, et quidquid vel positum longe contigerit sola narium inspiratione tabefacit.

63. Hinc, ergo, hinc pensare compellimur, per hoc quod de naribus ejus fumus procedere dicitur, etiam priusquam apertus appareat, quid quotidie in humanis cordibus fumo pestiferae exhalationis operetur. Quia enim, sicut et superius diximus, fumo oculorum acies infirmatur, non immerito de ejus naribus fumus procedere asseritur, cujus noxiis inspirationibus prava in humanis cordibus cogitatio nascitur, per quam acies mentis obtunditur, ne lux interna videatur. Quasi enim flatu narium caliginem emittit, quia in reproborum cordibus insidiarum suarum aspirationibus ex amore vitae temporalis aestum congerit multiplicium cogitationum. Et velut fumi globos multiplicat, quia inanissimas praesentis vitae curas in terrenorum hominum mente coacervat. Iste fumus ex ejus naribus prodiens aliquando ad tempus etiam electorum oculos tangit. Hunc namque intrinsecus fumum patiebatur Propheta, cum dixit: Turbatus est prae ira oculus meus (Psal. VI, 8). Hujus inundatione premebatur, dicens: Cor meum conturbatum est in me, et lumen oculorum meorum non est mecum (Psal. XXXVII, 11). Fumus quippe iste obtundit aciem cordis, quia caliginis suae nubilo serenitatem intimae turbat quietis. Cognosci vero nisi tranquillo corde non potest Deus. Unde per eundem prophetam rursus dicitur: Vacate et videte quoniam ego sum Deus (Psal. XLV, 11). Vacare autem mens non potest quae hujus fumi inundationibus premitur, quia in ea terrenarum cogitationum volumina ex praesentis vitae amore glomerantur. Lumen ergo quietis internae hoc fumo amittitur, quia curarum prurigine cordis oculus dum confunditur tenebratur.

64. Iste fumus aliter electorum mentes turbat, aliter reproborum oculos excaecat.---Sed fumus iste aliter electorum animos turbat, aliter reproborum oculos excaecat. A bonorum quippe oculis spiritualium desideriorum flatu respergitur, ne praevalente misera cogitatione densetur. In reproborum vero mentibus quo se licentius per tetras cogitationes colligit, eo ab eis funditus

yveritatis lumen tollit. Fumus iste reproborum cordibus quot illicita desideria ingerit, quasi per tot ante illos globos intumescit.

65. In carnali anima, alii fumi concupiscentiae globi superius inanescunt, alii inferius surgunt. Vitia vitiis succedunt.---Et certe fumi globos novimus, quia cum alii superius inanescunt, alii inferius surgunt; sic et in cogitatione carnali, etsi alia pravitatis desideria transeunt, alia succedunt. Saepe autem mens misera quid jam transierit videt, sed ubi adhuc retineatur non videt. Gaudet de quibusdam vitiis quod eis subjecta jam non sit, et praecavere ac gemere negligit, quia eorum vice successerunt alia, quibus fortasse nequius succumbit; sicque fit ut dum alia vitia transeunt, et semper alia succedunt, ab hoc serpente cor reproborum sine intermissione teneatur. Unde bene per Joel prophetam dicitur: Residuum erucae comedit locusta, et residuum locustae comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii, et flete (Joel. I, 4, 5). Quid enim per erucam, quae toto corpore in terra repit, nisi luxuria designatur? quae cor quod tenet, ita polluit, ut in superioris munditiae surgere amorem non possit. Quid per locustam quae saltibus evolat, nisi inanis gloria exprimitur, quae se vanis praesumptionibus exaltat? Quid per bruchum, cujus pene totum corpus in ventrem colligitur, nisi edendi ingluvies figuratur? Quid per rubiginem, quae dum tangit incendit, nisi ira innuitur? Residuum ergo erucae locusta comedit, quia saepe cum luxuriae vitium a mente recesserit, inanis gloria succedit. Nam quia jam per amorem cordis non sternitur, quasi sanctam se ex castitate gloriatur. Et residuum locustae bruchus comedit, quia saepe cum inani gloriae, quae quasi ex sanctitate veniebat, resistitur, vel ventri vel quibuslibet ambitionis desideriiis immoderatus indulgetur. Mens enim Dei nescia, tanto atrocius ad quemlibet ambitum ducitur, quanto nullo vel humanae laudis amore refrenatur. Residuum bruchi rubigo

consumit, quia saepe dum ventris ingluvies per abstinentiam restringitur, irae impatientia acrius dominatur; quae more rubiginis quasi exurendo messem comedit, quia virtutum fructus impatientiae flamma tabefacit. Cum ergo vitia vitiis succedunt, agrum mentis alia pestis devorat, dum alia relinquit.

66. Ebrii sunt qui mundi hujus amore turbati, mala quae patiuntur non sentiunt.---Bene autem illic subditur: Expergiscimini ebrii, et flete (Ibid.). Ebrii quippe vocati sunt qui, mundi hujus amore confusi, mala non sentiunt quae patiuntur. Quid est ergo dicere: Expergiscimini, ebrii, et flete (Joel. I, 5), nisi somnum vestrae insensibilitatis excutite, et, in devastatione cordis tot sibi succedentibus vitiorum pestibus, vigilantibus lamentis obviate? Per tot igitur globos de Leviathan naribus fumus surgit, per quot nimirum pestes frugem cordis reprobis occulta aspiratione consumit. Cujus adhuc fumi vim sollicite Dominus exprimit, cum illico subjungit: Sicut ollae succensae atque ferventis. Olla enim succenditur cum mens humana maligni hostis suasionibus instigatur. Olla autem fervet cum jam etiam per consensum in desideriiis pravae persuasionis accenditur. Et tot undas quasi fervendo projicit, per quot se nequitias usque ad exteriora opera extendit. Hunc namque carnalis conscientiae, id est ollae fervorem, ex Leviathan fumo venientem propheta conspexerat, cum dicebat: Ollam succensam ego video, et faciem ejus a facie Aquilonis (Jerem. I, 13). Ab Aquilonis namque facie humani cordis olla succenditur, dum instigatione adversarii spiritus illicitis desideriiis inflammatur. Ille namque qui ait: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis (Isai. XIV, 13), mentem quam semel ceperit malignis persuasionis suae flatibus, quasi suppositis ignibus, accendit, quatenus, non contenta praesentibus, indesinenter per desideria aestuet, ut alia contemnenda appetat, alia adepta contemnat: ut modo suis compendiis inhiet, modo alienis commodis etiam cum proprio

detrimento contradicat, modo carnis illecebris satisfaciat, modo quasi in quodam culmine per cogitationis superbiam rapta, carnali cura postposita, totam se in typho elationis attollat. Quia ergo cor per varia desideria abducitur, quod instigationibus Leviathan istius inflammatur, recte ejus fumus succensae et ferventi ollae similis esse perhibetur, quia per tot se fervores afflata ejus tentationibus conscientia erigit, per quot intra se cogitationes intumescit. Quod verbis aliis adhuc veritas apertius exsequitur, dum subjungitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 12.---Halitus ejus prunas ardere facit.

67. Carnalis mens, tanquam pruna flatu diaboli inflammata.---Quid enim prunas nisi succensas in terrenis concupiscentiis reproborum hominum mentes appellat? Ardent enim cum quodlibet temporale appetunt, quia nimirum urunt desideria quae quietum ac integrum esse animum non permittunt. Toties igitur Leviathan halitus prunas accendit, quoties ejus occulta suggestio humanas mentes ad delectationes illicitas pertrahit. Alias namque superbiae, alias invidiae, alias luxuriae, alias avaritae facibus inflammat. Superbiae quippe facem menti Evae supposuit, cum hanc ad contemnenda verba dominicae jussionis instigavit (Genes. III, 5). Invidiae quoque flamma Cain animum succendit, cum de accepto fratris sacrificio doluit, et per hoc usque ad fratricidii facinus pervenit (Genes. IV, 8). Luxuriae facibus cor Salomonis exussit, quem tanto mulieribus amore subdidit, ut, usque ad idolorum venerationem deductus, dum carnis delectationem sequeretur, conditoris reverentiae oblivisceretur (III Reg. XI, 4). Avaritiae quoque igne Achab animum concremavit, cum eum ad appetendam alienam vineam impatientibus desideriis impulit, et per hoc usque ad reatum homicidii pertraxit (III Reg. XXI). Tanto igitur Leviathan iste halitu in prunis flat, quanto

annisu suggestionis occultae humanas mentes ad illicita inflamat. Unde et bene mox subditur:

CAPUT XXXIX

IBID.---Et flamma de ore ejus egreditur.

68. Per Antichristum ardentius saeviet. Non comburit nisi lignum, fenum, stipulam. Ejus flammam exstinguunt lacrymae.---Flamma quippe oris ejus est ipsa instigatio occultae locutionis. Pravae enim suasionis verba ad uniuscujusque animum facit, sed flamma est quod de ejus ore egreditur, quia ardet in desideriis animus cum ejus suggestionibus instigatur. Haec quotidie suggerit, haec usque ad praesentis vitae terminum suggerere non desistit; sed tunc se nequius dilatat, cum per illum damnatum hominem veniens, in hujus mundi se gloria apertius ostentat. Tunc ab ejus naribus vastior fumus procedit, quia humana corda signorum ejus admirationibus territa amplior instigatio percutit. Tunc ejus halitus vehementius prunas ardere facit, quia reproborum mentes, quas jam calentes amore gloriae temporalis invenerit, suggestionis suae flatibus usque ad nequitiam exercendae crudelitatis incendit. Tunc de ore ejus flamma egreditur, quia quidquid per se, quidquid per praedicatores suos loquitur, ignis est quo infructuosa ligna concremantur. Igne autem terrenae concupiscentiae eorum mens tangitur, qui nequaquam fieri pretiosa metalla concupiscunt. Qui ergo oris ejus non vult flamma affici, juxta doctoris veri sententiam, non lignum, fenum, stipula, sed aurum, argentum, et pretiosus lapis curet inveniri (I Cor. III, 12), quia tanto ignis suasionis illius amplius incendit, quanto se ei ad consentiendum molliorem quisque praebuerit. Sed quia nulla ratione conceditur ut mens in hac corruptibili carne posita nequaquam suasionis illius ardore tangatur, restat ut malignis flatibus adusta, ad orationis opem se sine

cessatione convertat. Flammam quippe suggestionum illius exstinguit citius unda lacrymarum.

>>sequitur Pars 11>>